

memleketim

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 3 aylık süreli yayınıdır • 2020 • Sayı 2 Temmuz-Ağustos-Eylül

Röportaj

Bir Muallim ve Mürebbi Halûk Dursun

Zülgaip Akkuş

Göçmen Kuşlar ve Murmuration

M. Zeynep Bulut

Dayanışmanın Yeni Sembolü: Maske

Eylül Yazıcıoğlu Saya

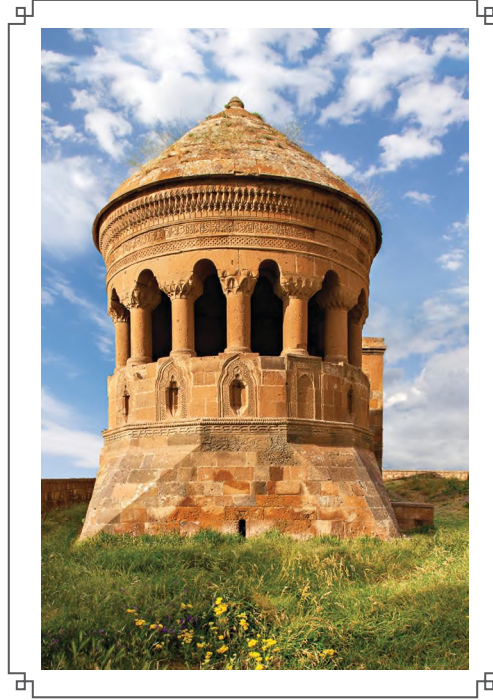
Hanau'nun Ardından

Esra Yakupoğlu

“YADİGÂR-I İSTANBUL” EŞİTTİR AYASOFYA!

A. HALÜK DURSUN

'Ahlat - Bitlis'

Bizi **Takip** Edin!

www.ytb.gov.tr

memleketim

Yönetim

Abdullah Eren

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
adına İmtiyaz Sahibi, Başkan

Abdulhadi Turus

YTB Başkan Yardımcısı

Yakup Halit Bulut

YTB Kurumsal İlişkiler ve İletişim Daire Başkanı

Yayın Yönetimi

Muhammet Sağlam

Genel Yayın Yönetmeni

Zülgaip Akkuş

Murat Arslan

Yazı İşleri

Emine Elif Gönüllü

Metin Editörü / Redaksiyon

Mehmet Can Üçgül

Grafik Tasarım

Mehmet İpek

Dijital / Web

Yasin Çetin

Çizim / İllüstrasyon

YTB Yayın Kurulu

Abdulhadi Turus

Yakup Halit Bulut

Muhammet Sağlam

Ali Işık

Hacı Murat Terzi

Yayın Türü

3 Aylık Süreli Yayın

ISSN

2717-7327

Basım Yeri

Ütopya Grafik Tanıtım Matbaacılık

Tel: 0312 481 5153

Faks: 0312 480 5125

Basım Tarihi

Temmuz 2020

İletişim

Tel: +90 312 218 4000

Web: www.ytb.gov.tr

Mail: memleketim@ytb.gov.tr

- Dergide yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek kullanılabilir. Kapak Fotoğrafı AA / Muhammed Enes Yıldırım

Bir Ulu Mabetten Şehri Okumak

A. Halûk Dursun..... 6

Memleket Bağı

Dr. Burcu Uysal..... 10

Bir Traktör Meselesi

Gülşah Kocabay..... 12

Dilde Dile Gelen

Zeynep Kot..... 16

Geride Kalanların Yazılmaz Hikâyesi

Enes Talha Tüfekçi..... 18

Dayanışmanın Yeni Sembolü: Maske

Eylül Yazıcıoğlu Savaş..... 22

Korona Krizi ve Avrupalı Türkler

Büşra Aksoy - Almanya 28

Biz Bu Salgın Günlerinin En Güzel Şahitleriyiz

Büşra Kızıl - Belçika 32

Karantina Günlükleri ve Bizim Evin Halleri

Sümeysa Güner - Hollanda 34

Bir Muallim ve Mürebbi Halûk Dursun

Zülgaip Akkuş..... 38

M. Zeynep Bulut: Göçmen Kuşlar ve Murmuration

E. Elif Gönüllü 48

"Minik Picasso" Mikail Akar

E. Elif Gönüllü 58

Hanau'nun Ardından

Esra Yakupoğlu..... 62

Kendi Keder İnsanı Keyfekeder: Mostar

Billur Dilber - Bosna-Hersek..... 68

İrlanda Türkleri Drogheda United F.C.

Umut Deniz Öncel..... 74

Kimdir Bu "El Turco"lar

Güven Çolak..... 78

Müslüman Dünyada Çağdaş Düşüncenin Panoraması

Doç. Dr. Lütfi Sunar..... 82

Gurbette Bir Bayram Habercisi: Baklava Kokusu

Mehmet Bolat - Almanya..... 88

Bayramın Dili

Elif Neslihan Güney - Almanya 90

Gönül Kapılarını Aralamak...

Kapı, somut mânâda bir yerden başka bir yere geçişin vasıtası olarak tüm kültürlerde önemli yeri olan bir objedir. Türkçeye Arapçadan geçen “bâb” ile Farsçadan giren “der” kelimeleri kapı anlamına gelir ve dilimizde geçen yüzyıla kadar sıkça kullanılmışlardır. Türk-İslâm Medeniyetinde kapı; dışarı ile içeri arasında bir mahremiyet perdesi olarak telakki edilen, estetik çerçevede şekillendirilen, hatta evin zarafet ve letâfetini dışarıdan anlatan bir giriş tabelası kabul edilir. Özellikle kültürümüzde konak kapıları üzerindeki şimdiki zilin ilk nevi olan tokmakların beyefendi ve hanımefendiler için ayrı ayrı yapılması, kapı tokmaklarının esmâ-i hüsnâdan iyilik kapılarını açan anlamındaki “el- Fettâh” ismi formuyla tasarlanıp asılması, yine kapı üzerlerine “Yâ Fettâh” yazdırılması kapıya yüklenen manevî mânâyı göstermesi açısından mühimdir.

Medeniyetimizde nesnel anlamda bu şekilde yer tutan kapının soyut birtakım anlamları da ihtiva ettiği bilinmektedir. Bu mânâda; Hakk’ın kapısı, rahmet ve bereket kapısı, hayır kapısı, ahiret kapısı, dünya kapısı, cennet kapısı, gönül kapısı, ilim kapısı, irfan kapısı, ekmek kapısı, rızık kapısı, el kapısı, gurbet kapısı, devlet kapısı gibi terkiplerin yanında devlet kapısına gitmek, devlete kapılanmak, kapı kulu, kapı halkı, kapısı açık olmak, açık kapı politikası gibi tabir ve deyimler de geçmişten günümüze kullanılmıştır.

Kapı metaforu manevî dünyamızın en önemli unsurlarından biri olan dualarımızda, Hakk’a niyaz ve münacatımızda da sıkça yer almaktadır. Dua ederken Yüce Yaratan’ın manevî kapısına yönelerek el açar; merhamet, bereket, hikmet kapılarını üzeri-

mize fethetmesini, semânın kapılarını açarak rahmet damlacıklarını yeryüzüne indirmesini dileriz. Dillerimize pelesenk olmuş “Yâ müfettihal ebvâb, iftah lenâ hayral bâb” (Ey kapılar açan Rabbimiz bize hayırlı kapılar aç) duasını sıkça ederiz.

“Allah, bizi el kapısına muhtaç edip, kapılarını aşındırtmasın, kapı kapı dolaştırmassın, kapıları gözletmesin” diye dua edenimiz çoktur.

Büyükler, “Her insanın bir gönül kapısı vardır, o kapının anahtarı ise hoş ve latif bir dildir. Maharet, dil anahtarı ile gönül bâbını açabilmektir.” derler.

Her sabah “Yâ Fettâh” diye kapısını açtığımız iş yerlerimiz bizim için geçimimizi temin ettiğimiz ekmek yahut rızık kapısıdır; bizim için kutsaldır.

Şairlerimiz gönül pınarlarından süzülen kelimelerle kaleme aldıkları şiirlerinde kapı sembolizmini sıkça kullanmışlardır. Fuzulî merhum;

*Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı*

yani, “Bana gönlümdeki ateşten başka hiç kimse yanmaz; sabâ rüzgârından başka kimse kapımı açmaz” demiş, Üstad Necip Fazıl ise;

*Kapı kapı, bu yolun son kapısı ölümse!
Her kapıda ağlayıp, o kapıda gülümse.*

diyerek ölümün inanan için ağlanacak bir kapı değil, aksine hakiki âleme açılan sürur kapısı olduğunu vurgulamıştır.

Kimimiz de çeşitli nedenlerden ötürü istemeyerek de olsa gurbet kapısına gitmişizdir. Gurbet kapısından içeri adım attığımız andan itibaren gözümüz ve gönlümüz “sıla” yahut başka bir ifade ile “vuslat” kapısını çalacağımız günü arar. Bir de sınır kapıları vardır. Memlekete her gelişimizde şanlı bayrağımızın asil dalgalanışını gördüğümüz, vatan toprağının alâmet-i fârikası sınır kapıları. O kapının altından sevinçle geçip silya vasıl olur, dönüş yolunda ise bir dahaki sefere görüşmek üzere yaşlı gözlerle selam ederiz ona.

Türk milletinin kutsallarından biri de Devlet Kapısıdır. Halk barışta ve savaşta devlet kapısının etrafında kenetlenir, birlik oluşturur. Başka bir deyişle devletin kapısına kapılanır.

Bir de mazlumların sığınağı olan “Türkiye Kapısı” var. Türkiye, tarihten gelen şuur ve ecdadından kalan mazluma sahip çıkıp, sığınacağı kapı olma mirasını bugün hala samimiyet ile sürdürmektedir. Balkanlardan, Orta Asya’dan, Ortadoğu’dan Afrika’dan ve dünyanın dört bir tarafından Türkiye’nin din, dil, ırk gözetmeyen anlayışına, şefkat kapısına sığınan milyonlarca mazlum, bu kardeşlik kapısını temâşâ etmişlerdir. Özellikle son 10 yıllık süreçte kapı komşumuz Suriye’den gelip ülkemizde misafir edilen muhacir kardeşlerimiz buna en uygun örnektir. Covid-19 sürecinde ise Türkiye’nin göstermiş olduğu yardımseverlik takdire şâyandır. Zengin, fakir, güçlü, güçsüz ayırt etmeksizin, yardım talep eden bütün ülkelere şefkat elini uzatan ülkemiz; tarihinde sıkça görüldüğü üzere, bir kez daha dünyaya karşılıksız, menfaatsiz yardımın nasıl yapılacağını göstermiştir. Türkiye, mazlumlara ve yardıma muhtaç olanlara her dâim kapısını açık tutmakta, kapıya geleni kovmayarak

gönül kapılarını açmaktadır. Biz de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı olarak bu noktada bir sorumluluk bilinci ile üzerimize düşen tüm vazifeleri samimiyetle yerine getirmeye çalışıyoruz. Yazımızı Topkapı Sarayı’nın devleti sembolize eden kapısı olan Bâb-ı Hümâyûn’da bulunan şu veciz kitabeyi aktararak sürdürüelim:

*Ye’vi ileyhi küllü mazlum.
(Devlet) Bütün mazlumların sığınağıdır.*

Son Söz

Dergimizin bu sayısında dünyayı sarsan covid -19 sürecinin yansımaları, kültürümüzde bayramların idraki, gönül coğrafyamızdan esintiler sunan yazılar başta olmak üzere bir çok konuda makaleler bulabilirsiniz. Yine bu sayıda 19 Ağustos 2019 Pazartesi günü incelemelerde bulunmak üzere gittiği Van’ın Erciş ilçesinde geçirdiği elim trafik kazasında vefat eden Kültür ve Turizm Bakan Yardımcımız Merhum Prof. Dr. Halûk Dursun Hocamızı özellikle anmak istedik. Kendisi ile teşrik-i mesaide bulunduğum sırada Hocamızı; kişiliği, edebi, muallimliği ve devlet adamlığından istifade etme imkanı buldum. Öğretmeyi kendine vazife bilen, halka hizmeti Hakk’a hizmet kabul eden, gönül kapılarımızı aralayarak bize farklı bir bakış açısı kazandıran Hocamız, şahsiyeti ile bize numune-i imtisal oldu. Bu vesile ile vefatının birinci yılında Prof. Dr. Halûk Dursun Hocamızı rahmet ve minnet ile yâd ediyorum.

*Gele bir devr, bu Haluk ‘u yâd eyleyeler,
Ahhap fırsatı sohbeti ganimet bilsin...*

Abdullah EREN
YTB Başkanı

Bir Ulu Mabetten Şehri Okumak

AYASOFYA'DA OLANLAR-BİTENLER ,
YAZANLAR-ÇİZENLER , GELENLER-GEÇENLER

A. Halûk DURSUN

8
9

Bir ulu mabetten bir şehri okumak, o mabedin mekânında bütün bir şehri toplamak ve oraya bakarak şehri anlamak, şehri yazmak ne derece mümkün olabilir? Bunun olabilirliği tartışmaya açıktır. Ama eğer bir şehri tek bir mabedinden bakarak görmek, yazmak ve okumak mümkünse hiç şüphesiz ki; İstanbul gibi kadim bir şehirde bu işin yapılabilceği en doğru mekân Ayasofya'dır.

Öyle yerler vardır ki, orada bulunan bir mekân söylendiğinde, dile getirildiğinde hemen şehir akla gelir. Yahut sadece o şehir söylendiğinde, kendiliğinden şehrin o mekânı hatırlanır. Şehir ve mekân birbirlerine ayrılmaz bir ikili gibi bağlanmışlardır. Artık o mekân o şehrin sembolü, simgesi, alamet-i farikası olmuştur. Yine hiç şüphe yok ki, bu tür özellikler kadim şehirlerin kebir ve atik mabetlerine has bir durumdur. Mabedin sadece eski ve büyük olması da yeterli değildir. Yapılışından yaşayışına kadar olağanüstü vakalarla, keramet, efsane, hayal ve ha-

kikatle yoğrulması; barışın ve savaşın, korkunun ve sevincin, zaferin ve bozgunun ve en önemlisi imanın ve şükürün kesiştiği, yoğunlaştığı mekân olmasıdır. Bütün bunların bir arada olabilmesi için de o şehrin kıyıda, köşede kalmamış, arzın merkezine kurulmuş, Doğu'nun ve Batı'nın ve bütün cihanın üzerinde hâkimiyet tesis etmiş bir ulu devletin, bir dünya imparatorluğunun merkezi olması şarttır.

Bu kıstasları göz önüne alıp tekrar değerlendirdiğimizde Ayasofya, yine bir yıldız gibi diğerlerinin arasından sıyrılır ve parlaklığını, hiç sönmeyecek ışığını ilelebet korur.

Nice kentin Ayasofya'yla boy ölçüşebilecek Ulu Camileri, Camii-i Kebiri, Katedrali varsa da bunlar hep mahallî, yerli ve tek yönlü kalır. Ulu Camii Bursa'yı, Selimiye Edirne'yi, Mescid-i Aksa Kudüs'ü, Emevî Camii Şam'ı, Tac Mahal Akra'yı, Büyük Camii Kurtuba'yı, İydğah Camii Kaşgar'ı biraz ön plana çıkarır gibi

olsa da; Venedik'in San Marco'su, Roma'nın Vatikan'ı, Paris'in Notre Dame'ı varsa da bunlar hep tek boyutlu, tek cepheli, tek kültürlü, tek devletli yapıların eseridir. Tarih boyunca Ayasofya'nın rakibi olabilecek, daha doğrusu Ayasofya'nın rakibi olarak düşünülüp devre dışı bıraktığı eser, Kudüs'teki Süleyman Mabedidir. M.S. 537 tarihinde Ayasofya'nın bânîsi Justinanus boşuna bağırmamıştır kubbenin tam altında: "Ey Süleyman! Allah'ın yardımıyla seni geçtim!"

İşte bu tarihten itibaren artık Süleyman Tapınağını değil, Ayasofya'yı geçmek, onun kubbe çapını aşmak, onun sahnını geride bırakmak bir hedef haline gelmiştir. Yahut daha baştan yenilgiyi kabul edip imkânsız zorlamadan, Ayasofya'ya benzemek, Ayasofya'yı taklit etmek, onun mekânını olmasa bile adını paylaşmak üzere çalışmalar başlamıştır. Roma ve Osmanlı coğrafyası bu tür Ayasofyalarla doludur. İstanbul'da Küçük Ayasofya, İznik'te

Ayasofya, Trabzon'da Ayasofya, Vize'de Ayasofya, Enez'de Ayasofya, Magosa'da Ayasofya, Sofya'da Ayasofya, Ohri'de Ayasofya ve Selanik'te Ayasofya...

Ama bunların hiçbirisi 1473 yıllık bir hayatı geride bırakmış, iki imparatorluğa, bir istilaya, sayısız kuşatmaya, işgale ve bir genç devlete şahit olmamıştır. Ayasofya bir "Megali Ecclessia", büyük kilise, anıtsal mabet olarak Konstantinopolis'in birinci tepesine, Akropolis'ine kurulmuştur. Kapı komşuları; imparatorun sarayı, asillerin senatosu, şehrin en büyük sarnıcıdır. Önündeki hipodromda eğlencenin de ihtilalin de en şevklisi, en heyecanlısı, en kanlısına sahne olunur (Nika İsyanı).

Ayasofya diğer bazı kiliseler gibi Hz. Meryem'e, Hz. İsa'ya veya herhangi bir azize ithafen yapılmamıştır. O doğrudan kutsal hikmetin, Tanrı'nın mekânıdır. Onların hiçbirisi pagan döneminin Apollon tapınaklarından, Artemis mabetlerinden,

10
11

Helen coğrafyasının, Roma diyarının en güzel malzemelerinden süslenmemiş, takılarla donatılmamıştır. Onların hiçbirinde Doğu Roma'nın erken Hristiyanlık imanı ile ortaya çıkarılmış mozaik örnekleri tasvir kırıcılık döneminden sonra yeni bir ruhla kotarılmış figüratif, musavver mozaikler bulunmamıştır. Onların hiçbirinde Vaftizci Yahya ile Hz. İsa'nın birbirine bakışları, Kazasker Mustafa izzet Efendi'nin o devasa boyuttaki Hz. Allah (c.c.) ve Hz. Muhammed (r.a.) levhalarıyla aynı mekânda kesişmemiştir. Yine onların hiçbirinde İstanbul'un kurucusu Konstantinus'un, Ayasofya'nın bânisi Justinanus'un ve Osmanlı Hükümdarı Sultan Abdülmecid'in mozaikten suretleri ve tuğraları buluşmamıştır. Onların hiçbirinde bir mabedin rahipleri bütün maharetlerini, göz nurlarını en kutsal ikonaların yapımını içlerinde sergilememişler, hatipleri ebru teknesinden en sanatkârane hatip ebrularını çekmemişlerdir. Onların hiçbirinde Ayasofya'da olduğu gibi hayatını Tanrı'ya adanmış keşişler biteviye perhiz içinde manastır hücrelerinde münzevi yaşamamışlar; maksurelerinde, sofalarında nice dervişler hafi zikirlerle boyun bükmemişler, cehri zikirlerde dil dökmemişler; ilahi, naat, kaside ve tevşihlerle bir mabedi inletmemişlerdir.

Ayasofya'da Doğu Hristiyanlığının Ortodoksluğu ile yine Doğu imanının İslamiyet'i buluşmuş, güzellikte yarışmış, buna karşılık Batı Hristiyanlığının Latin Katolisizmi de orada yağmadan, çapuldan geri durmamıştır. Mesihilerin narteksliliğine, tekneli vaftizhanesine Müslümanlar mihraplar, minberler, mahfiller, kasırlar ilave etmişler, minareler dikmişler; onları alemler, şebekeler, sebiller, şadırvanlarla süslemişlerdir.

İstanbul'un Ayasofya'sı Bizans İmparatoru'nun Taç Giydiği Kilisedir

İstanbul'un Ayasofya'sı Bizans İmparatoru'nun zaferlerden sonra şehre girip şükür ayinine katıldığı, Patrik tarafından kutsandığı kilisedir. İstanbul'un Ayasofya'sı Camii-i Kebir olarak halife-i ruy-i zeminin Feth-i Celil-i Konstantiniyye'den sonra kapısını "Ya Fettah!" deyu açtığı, şükür için secdeye kapandığı, Cuma ve bayram namazlarında selamlığa ve ibadete geldiği bir ulu mabettir. Padişah iradesiyle içerisinin resminin yapılmasına izin verilen ilk camidir (Ressam Şevket Dağ).

Özellikle fetihten sonra Ayasofya, hakkında en çok efsane ortaya çıkarılan mabet olmuştur. Hristiyanlık döneminde Hz. İsa'nın, Meryem Ana'nın, Cebra'il'in, sayısız azizin, patriğin, rahibin karıştığı rivayetler, efsaneler fetihten sonra daha da bereketlenmiştir. Miraç'ta da, kıyamette de, evvelde de, ahirde de hep dillerde, hep dinlerdedir. Daha ezelden yapılrken planını Hz. Hızır çizmiş, sütunları Kaf Dağı'ndan getirilmiş, cinler amelelik etmiş, her nevi kazaya, belaya, zarara karşı melekler koruyuculuk vazifesini üstlenmiş, mabet tılsımlarla bezenmiştir.

Hızır burayı kutsamış, onun çarmıha gerildiği kutsal hac, çiviler, kutsal kâse Ayasofya'da Mesih'i beklemek üzere saklanmış. Ayasofya'nın ana kapısı, Nuh Peygamber gemisinin tahtasından yapılmıştır. Orada dua edenin duası kabul ve makbul olur... Orada namaz kılan cennetlik olur... Oraya giren çıkmak istemez, giremeyen mahzun olur. Ayasofya Hızırlık, Hıdırlık makamıdır; top kandilin altında her daim Hızır, hazır ve nazırdır. Ve dahi nice rivayet, efsane...

Sefere çıkarken sefer duası Ayasofya'da olur. Asker cepheleyken muzafferiyet duası Ayasofya'da olur. Nusret nasip olursa, şükür namazı da Ayasofya'da eda edilir. Eğer düşman kavi çıkarsa, bozgun vuku bulursa muhaceret mekânı da Ayasofya'nın harimi ve avlusu olur. Ayasofya'da ibadetlerin vakitleri muvakkithanesinde hesaplanır; fukaranın nasibi, rızkı imaretinden sağlanır. Ayasofya'nın imareti bereket, sebili mürüvvettir. Avlusunda sabîsi, kapısında dilencisi eksik olmaz. Sıbyanları mektepte, molları medresede, cemaati maksurede, meşayih bir köşede nice vakitler geçirir. Vakıfları gayet zengin, hademesi gayet olur. Müezzini, kayyumunu, imamı, hatibi, kürsü şeyhi ve dahi mütevellişi hep memnun, mahzuz ve mesrurdur. Sadece insanı değil, yerde kedisi ve havada güvercini de hiç eksik olmaz. Nesilden nesle yürür, uçar, sürer, gider...

Ayasofya gibi bir ulu mabette, bir kalabalık cemaatte zaman zaman fitnenin de tohumları atılmış, nice fesat çıkarıcı ihtilalin kıvılcımını orada çakmış, ihtilafın temellerini oranın sütunlarının dibine dayandırmıştır. Nice asi, sarayı tarassut etmek niyetiyle minarelerine tırmanmış (Kabakçı isyanı), ibret-i âlem olsun diye önündeki meydanda sayısız âdem sallandırılmıştır (Vaka-i Vakvakiye). Dersaadet'i Çarigrad'a dönüştürmek, camiye kiliseye çevirmek için devasa çanları yedeğinde getiren Çarlık

ordusu, (93 Harbi) Çanakkale'ye dayanan ehl-i sâlib gibi din düşmanlarına Ayasofya'yı teslim etmemek, mütarekede kiliseye çevrilmesine mani ve işgaline engel olmak maksadıyla etrafına patlayıcılar yerleştirilerek korunmuştur.

En kalabalık cemaatin bulunduğu mabet olan Ayasofya aynı zamanda en çok başka dinden ziyaretçinin uğradığı mekândır da... Şehre gelen başka dinin mensupları onu görmeden gitmek istemezler.

En çok resminin yapıldığı, gravürünün, minyatürünün çizildiği, fotoğrafının çekildiği mekândır Ayasofya... Afişlerde Ayasofya, davetiyede Ayasofya, pul üzerinde Ayasofya, kitap kapağında Ayasofya, duvar tabağında Ayasofya, hatıra madalyonunda Ayasofya, işlemeli yastıkta, her nevi örtüde Ayasofya, sigara tabakası kapağında Ayasofya, cep saati kapağında Ayasofya, tepside, süs objelerinde hep Ayasofya, kapılarının tokmaklarında "Ya Fettâh" yazan Ayasofya...

Bütün bu yazdıklarımızı tek bir cümlede toplayan sözün özü, "Yadigâr-ı İstanbul" eşittir Ayasofya! Bu Ayasofya güzellemesini ifade eden şu tabir bile Ayasofya'yı sıra dışı yapmıyor mu?

"Ayasofya-i kebir, binâ-yı âlâ-yı lâ-nazir!"

Yani eşi, benzeri bulunmayan büyük Ayasofya...

Bu yazı Türkiye Yazar Birliği'nin 2011'de bastırması olduğu 1. Milletlerarası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi Bildiri Kitabından iktibas edilmiştir.

MEMLEKET BAĞI

Yazar: Dr. Burcu UYSAL

İbn Haldun Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Bağlarla tutunuruz hayata. Canlı cansız tüm varlıklarla bağ kurma eğilimindeyizdir. Bizim olan, 'biz' duygusunu uyandıran kişiler, eşyalar, mekânlar kıymetlidir.

Eşya ile yapılan deneylerde; örneğin, maddi karşılığı 5 birim para olan vazoyu birine verip, o kişiye bir süre sonra 5 birim para ödenmesine rağmen birçok kişi, değeri karşılığında vazoyu geri vermekte zorlanmıştır. Çünkü burada eşyayla kurduğumuz bir bağ söz konusudur. Çocukluğumuzun geçtiği mahalleyi, ilk gittiğimiz okulu, doğduğumuz hastaneyi gördüğümüzde duygulanırız. Aynı şekilde memleket olarak kabul ettiğimiz, 'bağ' kurduğumuz yer ve onunla ilişkili semboller de kıymetlidir.

Bilhassa memleketten uzaktayken, onu çağrıştıran her şey duygulandırır, ona kavuşma anının havalı bile heyecanlandırır insanı. Gurbette yaşayanlar için Türkiye sınır kapılarını görmek, onların yoğun duygulara ev sahipliği yapan dakikalar geçirmelerine sebep olur. Örneğin Kapıkule kimileri için vuslat kimileri için vedadır, ama her hâlükârda duygulandırır insanı.

Kişilerin kimliğinin bir parçasıdır 'memleket'. Memleketle, memleketliyle olan bağımız aidiyet geliştir-memizi sağlayıp, sosyal kimliğimizin, benliğimizin bir parçası haline gelir.

Vatan şairi unvanını kazanmış olan Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nın birçok dizesinde memleket aşkını işlerken, memlekettten ayrı kalmamanın münacatını "Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ" dizesinde işler. Bu dizeyi kendisinden bir önceki mısra ile ele aldığımızda, Akif'in vatandan ayrı kalmanın sevdiklerinden ayrı kalmaktan, hatta ölümden bile daha zor olduğunu tasvir ettiğini görürüz.

Peki neresidir kişinin 'memleketi'?

Bir taraftan kişinin memleketi 'doğduğu yer değil, doyduğu yerdir' deriz. Ama diğer taraftan doyduğu yeri memleketi olarak benimsese de doğduğu, büyüdüğü veya sadece ailesinin köklerinin dayandığı yer de kişiler için özel bir anlam taşır çoğu zaman. Bazıları için doğduğu ve doyduğu yer birdir. Ama kimileri doğduğu yerleri terk etmek durumunda kalır veya farklı yerlerde yaşamayı tercih edebilir. Göç sebebi, gittikleri yerlerde karşılaştıkları muamele, şartlar orayı memleket olarak kabul edip etmemede ve göçün kişi üzerinde oluşturacağı etkide en temel belirleyici faktörlerdir. Örneğin, zorunlu göçte, bilhassa savaş gibi, ardımızda bıraktığımız vatanın yok olma tehlikesi bile potansiyel bir travma sebebi oluşturabilir. Zorunlu göç kişinin mekânsal, sosyal bağlarına vurulan ciddi bir darbedir. Manevi kaybın yanı sıra çoğu zaman statü ve maddi kayıpları da beraberinde getiren zorunlu göç, göç kategorisinde kendine has özel bir risk taşır.

Sebebi ne olursa olsun göç, psikoloji perspektifinden potansiyel bir risk olarak değerlendirilir. 17. yüzyılda İsviçreli askerleri gözlemleyen bir hekim tarafından 'vatan hasreti' olarak isimlendirilen mide ağrısı, ateş, düzensiz kalp atışları gibi bedeni ve melankoli ile ruh halini de etkileyen bir rahatsızlık tanımlanmıştır.

Modern psikolojide ise bunun karşılığı olarak 'uyum bozuklukları' tanısı ele alınabilir. Bu bozukluk tanısını almaya sebep olabilecek psikososyal stresörlerden biri de göç kabul edilebilir. Göç, sevilen, özlenen, eksikliği hissedilen memlekettten ayrılığın yanı sıra yepyeni hayat şartlarına ayak uydurma gerekliliğini de beraberinde getirir. Uyum bozuklukları tanısı alan kişilerin günlük işlevsellikleri zarar görebilir, iş hayatlarında ve sosyal hayatlarında da bariz bir

bozulma gözlemlenebilir. Yaşanan bu gerginlikler uzun soluklu olursa psikosomatik hastalıklar ortaya çıkarabilir.

Tüm bu zorluklar ve beraberinde getirdiği maddi-manevi külfetler, veda edilen memleketin olduğundan daha güzel bir şekilde hatırlanmasına, idealleştirilmesine de sebep olabilir. Memleket sevgisi, bağlılığı gerekçesiyle nerdeyse tüm ömrünü yurt dışında geçirdiği halde yaşadığı ülkenin haklarından mahrum olma pahasına vatandaşlığını almak istemeyen insanlar bilirim. Yıllarını geçirdiği, çalışıp emek verdiği, çocuklarını büyüttüğü ülkenin pasaportunu taşımak istememe durumu derin bir duygusal bağlılığın yanında yaşanılan ülkeye karşı aidiyet geliştirememeye de ilişkilidir. Bu veya benzeri durumda olan kişiler bir ömür boyunca ârafta gibidir. Aidiyet hissettiği yerden uzak olmak ve aidiyet oluşturamadığı bir yerde ömür tüketmek kişiyi yorar.

Memleket sevgisi hem şahısların hem de ülkelerin varlığı açısından önemlidir. Ancak sağlıklı olan yaklaşım, zaruret oluşturan durumlarda memlekettten ayrı düşüldüğünde gidilen yeni yeri de benimseyip sevmeye hazır olmaktır. Memleketin rolü ve konumu burada anne-baba gibidir. Çocuklarıyla gönül bağı bir ömür devam eder, ancak sağlıklı olan bu bağ onların hayata atılmasının önüne geçmemelidir. Bu sevgi ve gönül bağıyla, köklerinden güç alarak sağlam adımlarla ilerleyip, arşın üzerindeki her yeri memleket bilebilmektir aslolan. Doğup büyüdüğü veya köklerinin dayandığı memleketle sağlıklı bir ilişki kurmak, sadece ondan kopamamakla gerçekleşmez. Memleketine karşı herhangi bir bağ hissetmeme, memleketini ilk fırsatta kaçarcasına terk etme isteği de hem şahıslar için hem memleketleri için sağlıksızdır. Bu bağın sağlıklı bir şekilde gelişmesi, şahıslara da memleketlerine de önemli kazançlar sağlayacaktır.

BİR TRAKTÖR MESELESİ

Yazar: Gülşah KOCABAY

Hikâyesi göç ile başlayanların tüm hayatı göç ile devam edermiş. Benim hikâyem de öyle oldu. Bir “traktör meselesi” ile başlayan göç hikâyem hâlâ göç ile devam etmekte. Zamanında bir traktör parası kazanabilmek için Avrupa yollarına düşmüş dedemin, o zamanlar gurbet olarak adlandırdığı Avusturya’nın bugün benim memleketim olacağını kim bilebilirdi ki? Doğup büyüdüğü, baba ocağı bildiği köyünde ailesini doyuracak yeterince ekmek bulamayan bir babanın dilini, dinini, kültürünü bilmediği diyarlarda ekmek parası derdine düşmesi ile başlamış hikâyemiz. Bir traktörleri olsaydı belki daha çok ekin ekebilirlerdi, sadece ailesini doyuracak

kadar değil, belki satıp para kazanabilecek kadar çok ekini olurdu o zaman. “Tarlamıza daha fazla ekebilseydik, daha hızlı çalışabilseydik keşke” diye düşünürken birden kendisini Avusturya’nın Bregenz şehrinde buluvermiş dedem.

Evini sırtında taşıyan bir kaplumbağa misali, memleketini gittiği her yere kalbinde götüren “Yurtdışı Türklerin” büyük bir çoğunluğunun hikâyesi işte böyle başlamıştır. Bugün ise Yurtdışı Türk olarak adlandırılan ve Avrupa’da kalıcı olan yeni nesil, memleketinin neresi olduğunu öğrenmenin peşine düşmüştür. İlk gidenler için memleket dâima hikâyenin başladığı baba ocağı olmuştur.

Tokat'ın Reşadiye ilçesi, Yozgat'ın Saraykent'i, Trabzon'un Akçaabat'ı ve daha nice yörelerden gelenler, farklı farklı hikâyelerini Avusturya'ya yollarında getirdiler. Bugün orada kalanlar, oralarda doğup büyüyenler ise ne tarafa memleket diyeceğini bilemez oldu. Sahi nedir memleket, neresidir? İnsanın karnının doyduğu yer mi? Anasının, babasının olduğu yer mi? Yoksa memleket, şanlı bayrağın dalgalandığı yer mi?

Henüz 16 yaşındaymış babaannem. 1969 yılında, Tokat'ın küçük bir köyünde, evdeki musluktan su akıyor tabii, elinde testi ile çeşmeden su getirmeye gitmiş, işte o an karşılaşmışlar dedem ile. Nereden bilsin memleketinde âşık olduğu adam ile Avrupa'nın göbeğinde Alplerin ortasına düşeceğini. Kader işte. Evlenmişler. Yok canım, tabii ki öyle olmamış. Babaannem, yaşı henüz çok küçük mâlûm, istememiş, dedem de durmaz tabii, çok sevince kaçırmış. Bugün 56 yıllık evliliklerini hâlâ sürdürüyorlar. Bu kadar genç bir yaşta evlenince hâliyle sorumluluk almaya da erken başlamışlar. Köyde çiftçilikten başka bir gelir imkânı olmadığı için, tek çare birlikte tarlada çalışmak olmuş. Kurmak istediği ailesinin geleceğini düşünen dedem, Avrupa'dan gelen misafir işçi çağrısını duymuş, başvurusunu yapmış ve kaderine Avusturya'nın Bregenz şehri çıkmış. Henüz yeni evlilerken, bir traktör parası kazanıp döneceğini söyleyerek gitmiş köyden dedem. Beş yıl geçmiş aradan. Ailesine imkânı oldukça para gönderirmiş. Fırsat buldukça da köye kısa süreliğine ziyarette gelirmiş. Restoranlarda bulaşıkçılık yapmış,

inşaatta amelelik yapmış, fabrikada bant sisteminin başında çalışmış, bir şekilde para kazanmanın yolunu bulmuş. Çok para da biriktirmiş. Aradan geçen 5 yılın sonunda, dönüp baktığında ardında bıraktığı köyü, baba ocağı ona çok yabancı gelmiş. Türkiye memleketi elbette, ama ona iş veren, geleceği için umut veren ülke, göç ettiği ülke olmuş. Traktöre ne olmuş peki?

Belki hâlâ göç ettiği memleketin dilini bilmiyor, kültürünü benimsemiyorlar ama oralara da güvenmişler. Türkiye'de değişen sosyal hayata uyum sağlayamayacağını ve yabancı kaldığını düşünmüş. Köyünü ziyaret ettiğinde kahvede oturup saatlerce sohbet ettiği çocukluk arkadaşları kalmamış artık. Kimi onun gibi farklı diyarlara göç etmiş, kimi aradan geçen zaman içerisinde arkadaşlığını unutmuş, kimi de tepkiliymiş köyünü bırakıp gittiği için dedeme. Türkiye'de kalan akrabaları da pek farklı davranmamış. Ailesi dışında ardında bıraktığı hiçbir şeyin artık eskisi gibi olmadığını fark etmiş. Bu arada dört çocukları olmuş, onlardan bir tanesi de benim babam.

Hikâyemiz 1974 yılında kalmıştı. Kıbrıs Barış Harekâtı başladığı zaman dedemi askere çağırmışlar. Avusturya'yı bırakıp vatani için savaşmaya Kıbrıs'a gitmiş. Dört yıl sürmüş askerliği. Tokat'a geri döndüğünde iyi durumda olmayan ülke ekonomisi sonucu ailesine bakamayacağını anlayarak bu defa babaannemi de almış yanına ve yeniden Avusturya'ya gitmiş. Yaşadıkları bir evleri ve sürekli bir işleri olmadığı için çocuklarını köyde bırakmışlar. Kendine sıfırdan bir hayat kurmak, tutunabilmek göçün en zor aşamasıdır.

Ağır şartlar altında çalışsalar da çok iyi para biriktirmişler. Ara ara biriktirdiklerini çocuklarına göndermişler, yaz tatillerinde izne gelmişler. Adım adım bulundukları ülkedeki kültüre de uyum sağlamışlar. Babaannem hayatında ilk defa pantolon giymiş. Hem de kırmızı renk. Dedem başında Tirol usulü kuş tüylü fötr şapka ile gezmeye başlamış. Her yaz geldiklerinde tahta valizlerin içerisinde tüm tanıdıklara hediyeler getirirlermiş. Bunları gören babamın Avusturya'ya ilgisi artmış tabii ki. 15 yaşına geldiğinde o da Avusturya'ya göç etmiş. Babamın ilk durağı Viyana olmuş. Orada bir Türk manavında işe başlamış, Almanca öğrenmek için kursa gitmiş. Kendisi gibi farklı ülkelerden gelmiş göçmenlerle tanışarak onların da hayatlarını değiştirmek umuduyla geldiklerini öğrenmiş. Birkaç yıl sonra o da tutunabilmiş. Ailesinin yanına, Bregenz şehrine, Avusturya'nın en doğusundan en batısına gitmiş. Hikâyesinin sebebi traktör ise hâlâ alınmamış.

Ağustos 1987... Kırmızı renkli Ford marka eski bir minibus ile dedem, babaannem ve babam Türkiye'ye izne gelmişler. Tatil bitmiş. Geri dönecekleri gün babaannem ve dedem, bir konuda anlaşamamış ve çok şiddetli bir tartışma yaşamışlar. Babaannem tepki göstermek adına Avusturya'ya dönmeyeceğini söylemiş. Babaannem Niksar'da daha önce hiç gitmedikleri bir akrabasının evinde ikna edilmeyi beklerken, dedem de o evin kapısının önünde

kendisinden özür dilenmesini beklemekte, babam ise ikisini de ikna ederek bir an önce izni bitmeden Avusturya'daki işine dönmeyi düşünmekteymiş. Düşünmekteymiş fakat o anda bir akrabasının kızını, yani annemi görmüş. Babaannem ile dedem arasındaki konu çözülmüş, Avusturya'ya dönmüşler ama başka birinin göç hikâyesini de bu kavga ile başlatmışlar.

Annem ile babam evlenmişler. Ben doğmuşum. Ama traktör hâlâ yok. Gittikçe daha iyi şartlarda yaşamaya başlamışlar. Babam 20 yıl emek vereceği fabrikada işe başlamış. Dedemle aynı fabrikada çalışıyorlarmış diğer Türkler gibi. Avusturya fabrikalarındaki işler, Türkler tarafından bir jenerasyondan diğerine aktarılır, bütün aile aynı fabrika için çalışır. Bizde de böyleydi. Gurbetçinin hikâyesi böyle akar giderdi, ta ki üçüncü jenerasyon büyüyene kadar. Ben gurbetçinin hikâyesini sonlandırıp, Yurtdışı Türk'ün hikâyesini başlatan ilk nesildenim. Fabrikada işçi olmak yerine, yükseköğrenim görme kararı alabilen, söz hakkı sahibi bir kişi olmayı tercih ettim. Yıllarca Alman disiplini altında, büyük fedakârlıklar göstererek bu ülkede tutunmaya çalışanların hikâyelerini dinleyerek büyüdüm. Yabancı kaldıkları vatanlarına döneemediklerini ama gurbette de çok zorluk çektiklerini hepimiz biliyoruz. Bu süreçte kimi ailesinden, kimi toprağından oldu, kimi evladını kaybetti, ama tutundular, pes etmediler.

Onlar sabrettikleri için biz Yurtdışı Türkler olarak var olabildik. Ben gurbetçi değilim; yaşadığım ülke, içinde büyüdüğüm ve tüm çocukluğumu, gençliğimi, en güzel anılarımı sığırdığım ülke oldu. Bu sebepten memleket bildim bu toprakları. Türkiye ise her dâim yüreğimizde taşıdığımız ana vatanımız oldu.

Dedem ve babaannem emekli olduklarında Avusturya'da sadece çalıştıkları için yaşayabildiklerini gördüler ve memleket hasreti ile hikâyenin başladığı yere, köye geri döndüler. Traktör hariç her şey alındı. Fakat traktör hâlâ yok. Peki şimdi ne oldu? Memleket nedir, neresidir şimdi?

Bir Traktör meselesi için çıktıkları bu yolculukta sadece kendileri ve Türkiye için çalışmadı büyükelimiz. Dünya'nın farklı coğrafyalarında yaşayan Türklerin ve Müslümanların sesini duyurmak için de çalıştılar. Savaş ve göç mağdurlarına, kendileri gibi daha iyi bir hayatın hayaliyle yola düşenlere destek oldular, yemeklerini paylaştılar, iş verdiler, tutunmalarına yardım ettiler.

Yıl 2018, babam vefat edeli iki yıl olmuş, annem ve kardeşlerimle Bregenz'de yaşıyoruz. Ben ikinci üniversitemden mezun oldum. Avusturya da çok değişti, Avusturyalılar da. Türkiye de çok değişti, Türkler de. Yurt dışındaki Türklerin sayısı milyonlara ulaştı. Traktör meselesi yüzünden yollara düşen ilk nesil geri döndü veya çoktan hayatını kaybetti. Avrupa'da korkunç bir ırkçılık ve nefret başladı. Misafir işçiler de ayrımcılığa uğruyorlardı, onların da hakları ihlâl ediliyordu ama karşı koyabilecek ne dilleri vardı ne de bunu dert edinebiliyorlardı. Zaten bir traktör parası kazanıp döneceklerdi. Bugünün Yurtdışı Türkleri ise hem bulundukları ülkenin yasalarına hem de diline hâkim, fakat bir çoğumuz dedelerimizden dinlediğimiz traktör hikâyesini devam ettirmek istiyoruz.

Doğup büyüdükları ülkelerde "geçerken uğramış" gibi yaşayan ve hâlâ en büyük hayali bir gün Türkiye'ye geri dönmek olan çok sayıda vatandaşımız var. Ne gariptir ki Türkiye'ye göç edenler de vatanlarında pek tutunamadılar, zamanında göç ettikleri ülkelere geri döndüler. Çünkü memleket dediğimiz yer, yaşamaya alıştığımız yer olmuştu artık.

Bir Yurtdışı Türk'ü güçlü olmalıdır, kendine güveni tam olmalıdır, inandığı ve savunduğu fikri iyi biliyor olmalıdır ve çok ama çok sabırlı olmalıdır ki traktör meselesinden sıyrılabilin.

Bugün, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) var. Çok kıskanıyorum YTB'nin varlığı eşliğinde büyüyen nesli. Ben çocukken YTB yoktu. Yokluğunu her zora düştüğümde çok derinden hissettim. Gurbetçinin hikâyesini sonlandırarak Yurtdışı Türk'ü olmaya çalışmak, zahmetli ve yıldırıcı bir mesele. Çok güçlü olmayı gerektiriyor. Çok şey bilmeyi gerektiriyor. Sabretmeyi gerektiriyor. Umudumu kaybettiğim zamanlarda çocukken babamın bana dinlettiği Fetih Marşını, Plevne Marşını hatırlarım, her bir kıtasını doğru okuyana kadar tekrarlatıldığı İstiklâl Marşı'nı hatırlarım. "Her insanın bir davası olmalı, ardından gittiği, inandığı bir fikri olmalı" derdi babam her zaman. Ben de yurt dışında yaşayan Türkleri, verdikleri bu kimlik mücadelesinde desteklemeyi kendime bir dava edindim ve kendi göç hikâyemi başlatmış oldum.

Bugün Türkiye'deyim. Yabancıysa olduğum bu ülkede bir taraftan tutunmaya çalışırken, diğer taraftan ardımda kalanların dertlerini çözüme kavuşturmak için emek vermeye çalışıyorum. Çoğu Türk'ün hayalini kurduğu şeyi gerçekleştirdim. Türkiye'ye geri döndüm. Ben göçü kolay bir şey sanmıştım. Neresi olursa olsun, kurduğun düzeni yıkıp bambaşka bir yere göç etmek çok büyük bir çılgınlıkmış.

Ama çok ilginç bir şey öğrendim: Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türkler için çalışmak istiyor isen, dünyanın neresinde yaşadığının bir önemi yokmuş. Hikâyesi göç ile başlayanların tüm hayatı göçle devam edermiş. Bu arada benim hikâyemin aynısından altı buçuk milyon tane daha var...

DİLDE DİLE GELEN

Yazar: Zeynep KOT

18
19

“Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu!” William Shakespeare’in bu meşhur dizeleri varoluşsal bir kriz beyânı olarak okunabilir. Varoluşçuluk ile Shakespeare arasında en az dört yüz yıl bulunur fakat varoluş problemi düşünce kadar yaşlıdır. Hatta, Albert Camus’nün tespiti doğru ise, dünyanın evrenin merkezinde olup olmadığı, tözün ruh mu cisim mi olduğu gibi sorunlar aslında birer oyundur. Gerçekten önemli tek bir felsefe sorunu vardır, o da intihar. Shakespeare’in müteakip dizeleri tam o eşikte durur: Sadece ölmek, sonsuz bir uykuda kaybolmak mı, kaderin cilvelerine katlanmak mı? Dur, yeter demek mi, yoksa durmamacasına terlemek mi? Sevgisinin kepaze edildiği, kanunların yavaş, yüzsüzlüğün çabuk yürüdüğü bu gözü pek dünyaya tek bir sebeple katlanır insan. Katlanır çünkü bildiği, bilmediğinden daha tekindir. Yollarını değiştirip, hep bildiğine dönmek, evde kalmak ister. İntiharı düşünen Hamlet, bu yüzden canına kıymaz ama ölüm düşüncesinden de vazgeçmez. Olmak ile olmamak arasındaki çatal da tam burada ortaya çıkar. Peki bütün mesele hakikaten olmak ya da olmamak mıdır?

Prens Hamlet, babasının katilini, babasının hayâleti ile birlikte ararken, ölüm ile hayat arasında gidip gelir. Danimarka Kralı zaten ârafta takılıdır. Ne yukarısı yukarıda, ne aşağısı aşağıda kalır. Hamlet’in mâtemi, katilin bulunması ile birlikte yerini güçlü ama payına düşen adımları atmaktan âciz bir intikam duygusuna bırakır; yani bir araf başka bir arafa dönüşür: “Amcamı öldüreyim mi, öldürmeyeyim mi? Ya katil Claudius değilse?!” Bir türlü çözülemeyen bir tereddüt, ilerleyen dizelerde başka bir tereddüde dönüşür; âraf genişler: “Kendimi öldüreyim mi, öldürmeyeyim mi? Ya katil Claudius değilse!?” Yürekten gelen ölüm arzusunu, düşüncenin soluk ışığı bulandırır; Hamlet de babası gibi, ne hayatta ne ölümdede kalabilir. Tüm bu tereddütler, düşünce ile duygu, yiğitlik ile korku, akıl ile ahmaklık, isyan ile itaat, ölüm ile hayat arasındaki sonsuz salınım... İnsanın trajik durumu budur.

Mesele ne cesaret, ne neşe, ne korku, ne keder, ne olmak, ne de olmamaktır. Mesele arasındakilerdir. Mesele budur, çünkü ne cesaret, ne neşe, ne korku, ne keder, ne olmak, ne de olmamak, karşı taraftan bir parça almadan var olamaz.

Ölümü biliyor olmak, hayata tam intibâkımıza; neşeyi bir kez tatmış olmak kederde boğulmamıza mâni olur. Bir kez yeraltına inse insan, bir parça kömürü mutlaka yanında çıkarır. İnerken de gökyüzü ile, yaprak ile iner. Biz bunu dilden biliriz. Sadece Shakespeare'in Hamlet'inden veya arada kalmışlığı anlatan diğer metinlerden değil, zaten dilin içinde olduğumuz, dil ile düşündüğümüz için biliriz. Konuşurken insan hisseder ki, her sözcük, bir diğer sözcüğü içine alacak kadar geniştir. Hamlet'in "olmak ya da olmamak?" sorusu bir kez sorulduğunda, arasındakileri de içine alacak şekilde bu yüzden genişler. Sadece Hamlet'in değil diğerlerinin de; Horatio, Claudius veya Polonius'un da sözleri de olmak ile olmamak arasında kapılar açar. Dil eşiktir; kapının ayırdığı taraflar o eşikte birbirine dâhil olur. Eşiğin varlığı, kapının; kapının varlığı ise mutlak anlamda bir ayrılığı olamayacağının alâmetidir.

Tüm oyun bu "arada" sözcüklerle yazılmıştır, denebilir. Hamlet bir uca, mesela yokluğa gidebilseydi konuşamazdı. Varlığa gidebilse, örneğin intihar düşüncesi, amcasını öldürme planları, babasının fâili meçhul ölümü ona dert olmuyor olsa, konuşacak bir şeyi olmazdı. Hamlet varlık ile yokluk arasında olduğu için konuşabildi. Konuştuğunda, ölüm uykusundan, yaşamak kaygısından ve yüreğin acılarından bahsetti. Tüm bu sayılanlar, kahr, uyku, kaygı, acı, ölümün soluk sembolleri değil, ölümden birer parçadır. Zenginlikten, ziyafet sofralarından, irade, güç ve imkânlardan da bahsetti. Bunlar da hayattan birer parçadır. Korkusuzca ölüme atlayışta da, neşe ile kayboluşta da bir çöl bulunur bulunmasına ama cesarete bir damla korku, neşeye bir damla keder karışsa, deniz başlar. Bir sözcük mutlaka diğer sözcükleri çağırır. Varlık yokluğa, yokluk varlığa dilde karışır.

Eşik sadece birleşmenin değil, ayrılığın da alâmetidir. Cesaret ile korku, neşe ile keder, kaybediş ile buluş, çöl ile deniz, biz onlara isim verdiğimizde birbirinden ayrılır. Bir varolanı diğerlerinden ayıran, ismidir. Bu yüzden Heidegger'e göre isim vermek, varlık bahşetmektir. "Şu vardır" dememiz, "o"nun bizim cümlemizden önce isimlendirilmesine bağlıdır. Aynı şekilde bir şeye ismiyle seslenmek, onu varlığa davet etmektir: Hamlet "kör bıçak" dediğinde bıçaklar köreldi; "şifâ", Ophelia onu çağırdığında geldi; Kral'ın felâket kehaneti, sözcüğü ile gerçeğe dönüştü; Batista Gonzago'yu, açtığı ayrılık bahsi gerçek bir ayrılığa dönüşür diye susturmak istedi. Aynı şekilde, bir sözcük unutulmaya yüz tuttuğunda, çağırdığı şey de unutulur. Eşik kaybolursa, şeyler de birbirine karışır; kaybolur. Dil varlıkları kendine çağırırken, onlara sadece emniyet değil; çoğalma, kaybolmadan genişleme, kendi kalırken öteki olma imkânı verir. İnsan ancak dilde 'hem var hem yok' olabilir.

GERİDE KALANLARIN YAZILMAZ HİKÂYESİ

Yazar: Enes Talha TÜFEKÇİ

20
21

30 Ekim 1961 tarihinde, Almanya'nın Bonn kentinde Türkiye ile Almanya arasında "İşgücü Alımı Anlaşması" imzalanmıştı. Takip eden yıllarda başka ülkelerle de benzer anlaşmalar imzalanmış ve Türk insanı Anadolu'dan Avrupa'ya akın akın bir yolculuğa çıkmıştı. Göç olgusu, insanlığın en eski tarihlerinden bu yana süregelen ve gelecekte de devam edecek olan, dünyanın her yerinde görülen bir durumdur. Göçlere katılan insan sayısının en fazla olduğu dönemi sanayileşme hareketi ve buna bağlı olarak kırsal alanlardaki insanların iş imkânlarına doğru yönelmesi oluşturur. Tarih boyunca var olan göçün eski dönemlerdeki en önemli nedenleri doğa olayları, afetler, kıtlık iken günümüzde; ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel nedenler öne çıkmaktadır.

Göç kuramları, kişi veya kişilerin, grupların veya hanelerin davranış biçimleri, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi etkenler gibi değişkenlere dayanmaktadır. Göç kuramlarının bir kısmı itici faktörlerin önemine öncelik verirken bir kısmı çekici faktörleri ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca göç olgusunun açıklanmasında bazı kuramlar bireyin bazı kuramlar ise yapının belirleyiciliğine vurgu yapmaktadır. Türkiye'deki göç macerası ise temel olarak ekonomik sebeplerden beslenmiştir ve ardında bir sürü kalbe dokunan hikâyeler bırakmıştır.

Ana vatandan gurbete yolculuğun hep gidenleri konuşulmuş, geride kalanlardan pek söz açılmamıştır. Oysaki hiçbir zaman giden gittiği ile kalmaz.

Geride kocaman bir boşluk ve yeni sorular bırakır. 1960'ların Türkiye'sinde işsizlik, siyasî istikrarsızlık ve sosyal sorunlar özellikle kırsal kesimde yoğun bir şekilde hissedilmiştir. Anadolu'nun birçok köyünde bahse konu sorunlar derin bir şekilde yaşanırken Almanya ile bir işgücü antlaşması imzalanmış ve Türk köylerinden Alman şehirlerine doğru bir umut ve ekmek yolculuğu başlamıştır. Uzun süren başvuru süreci, sağlık testleri, güvenlik taramaları gibi adımlardan sonra kabul alınır alınmaz ülkeden ayrılmanın üzüntüsü ile rızka kavuşmanın sevinçli kaplamıştır genç yürekleri.

İşsizlik ve ekmeksizlik insanların belini bükerken hiç bilinmeyen diyarlara gitmek ne de zordur. Bir yandan yaşanan vatani terk etmenin yaydığı özlem bir yandan hiç bilinmeyen, yaban olan bir diyarın misafiri olmanın verdiği burukluk. Bu duygu, sadece gidenlerin duygu toplamıdır. Peki ya geride kalanlar? Onların duyguları da büyük bir hüznün paydaşdır. Geride kalanlar da gidenlerin gitmesi ile gitmemiş midir?

Gidenlerin bedeni ortada olmasa da hatıraları, eşyaları ve ilişkileri koca bir anlam ve duygu varlığı olarak ortadadır. Dahası; gidenler eşsiz kalmak, babasız kalmak, abisiz kalmak, evlatsız kalmak gibi yeni hüznün yolları da açmıştır. O yollarda geride kalanlar yürümüştür. Ve yolların hepsi bir kapıya gelip orada kesişmiştir. O kapı veda kapısıdır. Kapı, gidenin gelmesi ile açılır, gitmesi ile kapanır. Aslında kapı bir nevi açılıp kapanan bir yara gibidir.

Babasını evin kapısından uğurlarken son kez gören bir çocuk, o son anı kaç kere yaşamıştır kim bilir. Korkunca babasına sarılamamanın, okuma-yazmayı söküncü ilk cümleleri ona okuyamamanın, veli toplantısına babasını çağırıpamamanın acısı keskin bir bıçak olup kaç kere saplanmış kim bilir. Babasız büyümenin büyük boşluğu her yerini kaplayarak kendisini hep hatırlatacaktır. Uzak diyarlarda ağır şartlarda çalışan bir baba ve babasızlığın gurbetinde yaşayan bir çocuk. İkisi de buluşamamanın, kucaklaşamamanın ve diz dize verememenin varlığı ile mâlû olmuştur. Bazıları aylarca bazıları yıllarca. Babasını aylarca hatta yıllarca göremeyip gönderdiği ses kayıtları ile hasretini gidermeye çalışan bir çocuk sılada kalmanın, gurbete gitmemenin açtığı yaralarla büyür. Onun için kalmak da gitmek kadar ağırdır. Kaç kere o da gitmek istemiştir gurbete. Babasının sıcaklığına. Ellerine. Kollarına. Sesizliğine bile gitmek istemiştir.

Eşini gurbete göndermiş bir kadının yaşadığı özlem ve keder onu ne kadar geride bırakmıştır acaba? Üstelik eşinden sonra sırtına daha çok sorumluluk binmiştir. Ev işlerinin yanına çocuklarının sorumluluğu ve evin maddi yönetimi gibi yeni mesuliyetler gelmiştir. 1960'ların dünyasında, Anadolu'nun bir köyünde kocasız kalmanın yarattığı travmalar ve sancılar karşısında ne zorluklar yaşamıştır geride kalan kadınlar. Ersiz kalmanın evsiz kalmak gibi olduğu zamanlarda kadınlar için yoksulluğun yanına dostsuzluk da eklenmiştir maalesef. Eşleri yani dostları, sırdaşları, yoldaşları yokken yoksulluk, yalnızlık ve özlemle iç içe geçmiştir yıllar.

Yıllar önce bugünden farklı şartlar altında, memleket karın doyurmaz cöp dolduramazken gözünü karartan bir yiğitlikle yola dökülmüştü Türk insanı. Gittikleri ülkeler Müslüman bile değildi. Ortak olan tek şey yabancılarla aynı toprağa basmaktır. Dil, kültür, yemek, müzik, âdetler bambaşka idi. Ama yine de herkes eşini, oğlunu, kızını son kez görmeye cesaret edebilmişti. Mahalledeki arkadaşlarından, kasabadaki dostlarından, köydeki köylüsünden uzak kalabiliyordu.

Öyle ya da böyle, herkes aynı acıya teşne olmuş. Gerisinde de aynı acıya paydaş olanlar kalmış. Kimi abisini uğurlamış kimi babasını kimi oğlunu. Evin kapısı gidene son kez kapanırken kalanlar türlü duygular ve zorluklarla dolu bir evin kapısını açmış. Gidenlerle beraber kalanların yaşadıkları bir hikâyeye değil. Miş'lerin, miş'ların değil de taş sertliğinde acıların ve hüznün ama bir o kadar da yumuşak kavuşmaların gerçekliğinden söz etmeliyiz. Bugün unutulmaya yüz tutsa da her gurbete gidiş, gitmekle kalmanın acı yüzleşmesi sonucu hem gurbete gidenlere hem de memlekette kalanlara ömür boyu unutamayacakları vedalar, uğurlamalar, ayrılıklar ve buluşmalar yazmıştır.

Kars'tan kalkıp Ankara'ya, oradan da Almanya'ya giden ve ardında bir eş ve üç çocuk bırakan yaşlı bir adamın torunu olarak, ben de yaşamışlıkları anlamlandırmak adına yazıyorum. O hüznü bazı vedaları, kapanan kapıları, acı ile hemhâl olmuş yalnızlıkları. Babasız, eşsiz, evlatsız, abisiz kalmanın koca soru işaretleri alınımızda asılı iken...

Memleket Yolu Bilgilendirme

COVID-19 TEST SONUCU İLE ADIM ADIM DÖNÜŞ YOLU

1

Büyükelçiliklerden,
konsolosluklardan ya da
Türkiye’de PTT noktalarından
e-Devlet şifresi aldığınızdan
emin olunuz.

2

Test işlemi için Halk Sağlığı
Genel Müdürlüğü Halk
Bankası Kurumsal Şubesi
TR70 0001 2009 4520
0005 0000 41
Hesabına **110 TL** test
ücretini yatırarak
dekontunuzu alınız.

www.ytb.gov.tr

/yurtdisiturkler

4

Covid-19 test sonucunuza e-Devlet sistemi içerisinde yer alan e-nabız uygulamasının raporlar bölümünden Türkçe ve İngilizce olarak ulaşabilirsiniz.

3

Türkiye genelinde **137 Covid-19 tanı laboratuvarından** herhangi birinde dekontunuzla birlikte PCR testi yaptırabilirsiniz.

Test merkezlerinin listesi:
<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yetkilendirilmis-tani-laboratuvarlari-listesi>

5

Covid-19 test sonuçları pozitif çıkanların tedavileri hiçbir şarta bağlı olmaksızın ücretsiz olarak Türkiye’de yapılacaktır.

Bir telefon kadar yakınız. Memleket Yolu WhatsApp hattı:

+90 530 257 25 99

DAYANIŞMANIN YENİ SEMBOLÜ MASKE

Yazar: Eylül YAZICIOĞLU SAYA

İkinci dünya savaşından sonra iş gücü azalan ülkeler, yabancı “misafir” işçileri ülkelerine davet etmeye başladı. Avrupa’da başı çeken Almanya’nın ardından, Fransa da birçok ülkeden işçiye kapılarını açtı. Tarihler 8 Nisan 1965’i gösterdiğinde sıra Türk işçilerindeydi. 1961’de Almanya’ya giden memleketlilerinin ardından para biriktirip dönme umudu ile çok sayıda insanımız elinde bir bavul, biraz heyecan ve biraz hüzün ile Fransa yollarına koyuldu. Geçen 55 yılda, sayıları 700 bini geçti. O “biraz para” birikti ama “biraz daha biriksin” oldu; “hanımı da getireyim, iki kişi daha çok biriktiririz” oldu. Sonra bir de bakıldı ki yıllar geçmiş; çocuklar büyümüş, torunlar olmuş.

Dile kolay 55 yıl!

Neler yaşandı bu 55 yılda? Önce “Hoş geldiniz!” dendi. El üstünde tutuldu insanlarımız. Çünkü ihtiyaç vardı, iş gücü gerekiyordu. Bir araya gelip bayramlaştılar, Türk yemekleri yapsınlar, ibadet etsinler; lafı mı olur! Hem zaten bir süre sonra döneceklerdi.

Bir zaman sonra bakıldı ki eşler ve çocuklar geliyor, aileler “birleşiyor”, hatta bebekler doğuyor. Bir arada kalınan o lojman-odalardan çıkılıyor; evler kuruyor. Beş-altı aile bir araya geliyor; dernekler kuruyor. İbadethane ihtiyacı artıyor, bir cami yapıyor. Olsun, ne olacak ki? İşgücü lazım. Sonra bir gün bütün bu hoş görülenler; hor görülmeye başlandı. Peki ne oldu da ev sahibi Fransa’nın tavrı değişti? Neler yaşandı?

Aslında Türk toplumu için değişen bir şey olmadı. İlk günkü ihtiyaçlar neyse, bugün de aynı: kültürlerini muhafaza etmek, gelecek nesillere aktarmak, dillerini konuşabilmek ve öğretebilmek, inançlarını yaşayabilmek gibi temel ihtiyaçlar. Sonuçta Fransa özgürlükler ülkesi, medeniyet bu ülkenin tarihinde var, değil mi? Ancak nedense Fransa’yı bir korku sardı, Müslümanlaşma korkusu, İslam korkusu.

Bu etiketlemeler çok eski değil, 2020 yılında dahi var. Sahi bizler 2020 için neler hayal ederdik? Uçan arabalar, galaksiler arası seyahatler, ülkeler arası sınırların kalkması, son teknoloji ürünler... Ne bulduk peki? Kutuplaşma, ötekileştirme, sunulan nimetleri beğenmeme... Doğayı bile mahvettik ama akıllanmadık.

Derken; bir salgın yüzümüze şamar gibi vurdu, üstelik henüz tedavisi yok. Bırakın uçan arabaları, insanlar evlerinden zor çıkıyor, uçaklar uçamıyor, sınırlar kapalı.

Çok enteresan bir tesadüf ki; dünya salgını konuşmaya başlamışken, Fransa'da Covid-19 günlerine kadar pek de adı sanı duyulmayan Mulhouse şehrinde, 18 Şubat'ta Fransa Cumhurbaşkanı çıkıyor, yine ülkedeki Müslümanları ve özellikle de Türkleri konuşuyor. Konuşmanın yapıldığı yer önemli; çünkü 18 Şubat'tan tam 36 gün sonra aynı yerde bir kez daha konuşuyor Macron, hastane kapasitelerinin yetmediği Mulhouse'da bir sahra hastanesini hizmete açarken. Bu sefer ne Müslümanlar ne Fransa İslam'ı, ne "entegre olamamış" yabancılar dilinde.

Mulhouse enteresan bir yer. Macron'un ilk açıklamasını yaptığı şubat ayının sonlarında Evanjelik Kilisesi uyarılara kulak asmadan birkaç gün süren bir toplu etkinlik yapmıştı. Neden sonra bu etkinlik ülke genelinde pandeminin yayılma sebebi olarak gösterildi. Ve yine Mulhouse Covid-19 sürecinde bir gizli kahramana da ev sahipliği yaptı; sessiz sedasız Mulhouse ve çevresindeki hastanelere kendi ürettiği ekmekleri bağışlayan bir Türk fırıncı ve ailesine... Sonra sanki bu iyilik, sessiz sedasız tüm Fransa'ya yayılıverdi.

Paris'te, Lyon'da, Strasbourg'da, Nantes'da, Roubaix'de, Colmar'da, Bohain'de, Charleville Mézières'de, Goussainville'de, Lille'de, Montargis'de; kısacası Fransa'nın dört bir yanında, Fransız hükümeti maskelessiz kaldığını kendine bile itiraf etmekte zorlanırken Türk toplumu çoktan harekete geçmişti. Ellerindeki kumaşlardan, kumaş yoksa bez çantalardan, eski çarşaflardan, hatta tişörtlerden kesip biçilerek yıkanabilir maskeler üretmeye başladılar.

Üretilen bu maskelerin yanında, sokağa çıkma yasasında alışverişini yapamayacak insanlara, yaşlılara ve ihtiyaç sahiplerine gıda paketleri de vardı. Çoğu Türk derneği bu çalışmalarını, bir gün büyütme-yi ve geliştirmeyi hayal ettikleri ibadethane projeleri için biriktirdikleri bütçeden karşıladı. Yerel basın ve sosyal medya "barbar" Türkleri konuşuyordu. Sahi, ne olmuştu o barbarlara, Fransız halkına "uyum sağlayamayan" o insanlara? Yaptıkları ne kadar da uyumsuz, ne kadar da kabaydı; hükümeti zor duruma düşürüyorlardı!

26
27

Fransa'nın dört bir yanında, Türk kadınları nakış işleri gibi maske diyor, sağlık personellerine önlük yapıyordu. Bazı günler, sadece bir dernekte 20 kadın 1.000 maske ürettiyordu. Dile kolay. Memleketten gelen bir telefon, "iyi ki varsınız", "elleriniz dert görmesin" temennileri bile yüzlerini güldürmeye yetiyordu. Çoğu zaman "siz ta oralardan bizi duydunuz, gördünüz ya, daha ne isteriz" diyordu kadınlarımız. Gerçekten de yetiyordu, bir karşılık beklemeden yapıyorlardı bu işi; ne de olsa bizim kültürümüzde, örfümüzde adetimizde var kötü günde bir olmak. Bizler kötü günlerde kenetlenmeyi atalarımızdan görmüşüz, durur muyuz hiç?

Elbette sadece kadınların emeği değildi bu yapılanlar; kadını erkeği, genci yaşlısı herkes işin mutfağındaydı. Üretilenlerin dağıtılması, ihtiyaç sahiplerinin bulunması, malzemelerin temin edilmesi ve dahası vardı. Üstelik bu çalışmalar yapılırken din, dil, ırk gözetilmiyordu. Dernekler bile kendi görüşlerini bir yana bırakmış, ortak çalışmalar yapıyordu. Dayanışma, önce Türk Toplumunun kendi içinde başlamıştı sanki Fransa'da.

Zaman zaman sürpriz ziyaretçileri de oluyordu bu kahramanların: milletvekilleri, belediye başkanları, emniyet amirleri, hastane yöneticileri ve son olarak da Fransa'nın "First Lady'si"... Bir teşekkür yetiyordu, başka da bir beklenti yoktu zaten. Memlekette bile onlar konuşuluyordu; sanki 60'lı yıllarda üretimi ve ekonomiyi canlandırmaya giden o Türkler, 2020'de "insanlığı" ve "dayanışmayı" yeniden öğretiyordu Avrupa'da, Amerika'da.

Maske bir dayanışma sembolü olmuştu, dört bir yanda dağıtılan el emeği göz nuru maskeleri alan ihtiyaç sahipleri, bunların "bedava" olduklarına inanamıyordu. Bu devirde, kimse kimseye günahını vermiyordu ki bedavaya, maskeyi neden versindi. Bir süre sonra, "ne kadar?" sorusunun yerini "teşekkür ederim" aldı. Fransa'nın her yerinde Türk derneklerinin logolarını taşıyan maskeler dağıtıldı. Öyle ki, insanın gözünde canlandırmakta zorlandığı sahneler yaşandı: Colmar'da polisler DiTİB logolu bir maske takıyordu, Strasbourg'da bir hastanede doktorların Türk toplumuna teşekkürlerini ilettiğine şahit olunuyordu, politikacılar Türk Toplumuna şükranlarını sunuyordu, Sevrin'da bir Türk derneğinin sırf moral olsun diye Paskalya'da hastane çalışanlarına dağıttığı çikolatanın tadı hepimizin damağına yayılıyordu.

Sadece maskeler üretilmedi bu süreçte, kimi biriktirdiği harçlığını bağışladı, kimi ekmeğini bölüştü. Sürecin Ramazan ayına denk gelmesi ile yapılan yardımlar bereketlendi; gıda kolileri ve sıcak yemek ikramları arttı. Bu yardımlardan sadece sağlık personelleri değil, Fransa'da kaderine terk edilmiş huzurevleri ve bakımevleri, hayata tutunmaya çalışan mülteciler, ana-babalarından uzak kalmış öğrenciler de dâhil birçok ihtiyaç sahibi yararlandı.

Yapılan yardımlarda hem Fransız hem de Türk bayrakları kullanılıyordu. Kimse bu duruma sesini çıkarmıyordu. Halbuki çok değil altı ay önce Mehmetçik selamı veren çocuğu okuldan atmışlar, Türk çocuklarını Türk bayraklı forma ile derse girdi diye disipline sevk etmişlerdi. Türk toplumuna ait işyeri ve camilere yapılan saldırılara göz yummuşlardı yakın zamana kadar; salgın sürecinde ise o derneklerden aldılar maskelerini. Demek ki, cepteki pasaport değil "entegrasyonu" gösteren.

Artık siyasiler bile etnik kökene bakmaksızın Fransız halkının dayanışmasından bahseder oldu. Türk'ü Müslüman'ı ayırmadan, derneklerin banka hesaplarını, fizikî şartlarını incelemeyen belediyeler destek verdi üretimlere. Gerçekten de maskeler düştü sanki Fransa'da; aylardır evde olan vatandaşlarına moral olsun diye camilerden ezan okunmasına bile fırsat verildi. Tabii bu süreçte yine yılmadan ayrımcılık yapmaya çalışanlar oldu ama sesleri duyulamayacak kadar kısık kaldı dayanışma coşkusunun yanında.

Yaşanan bu salgın dünyanın birçok yerinde bambaşka duygular yaşattı, bambaşka dersler verdi insanlara ancak maskeler hepimiz için ortak bir sembol oldu. Süreç kontrol altına alındığında maskeler çıkacak elbette ama dilerim ki ardında kalan yüzler, aldıkları insanlık dersinin etkisiyle yumuşamış olur.

Hem belki Mulhouse'da yeni bir konuşma yapılır, umut veren yapıcı bir konuşma, ne dersiniz?

BİRAZ TÜRK KOLONYASI İYİ GELİR!

Korona krizi baş gösterip tüm dünyayı etkisi altına aldığı anda hiçbirimizin daha önce bilmediği, deneyimmediği bir sürecin kapısı aralandı. Üstelik ne olacağını, nasıl olacağını ve ne kadar süreceğini kestirmenin mümkün olmadığı bir süreç. Pek tabii mesele sağlığını ve sevdiklerimizi korumak olunca biraz korku biraz endişe ile birlikte tedbirler de artmaya başlamıştı. Ve sokağa çıkma kısıtlamaları, maske takma zorunluluğu, dezenfektanlar, kolonyalar, börek-çörekler, evden çalışma derken farklı bir hayat tarzını hızla benimsemek zorunda kaldık. Dünyanın neresinde olursa olsun, Türk toplumu da

benzer bir tablo ile karşı karşıya kaldı diyebiliriz. Ramazan ayının da bu döneme denk gelmesiyle birlikte yaşadığımız burukluk biraz daha artmış oldu.

Ancak güzel şeyler de oldu bu süreçte.

Mesela dünyanın dört bir yanında yaşayan vatandaşlarımız, sivil toplum kuruluşlarımız bu süreçte yapıcı bir rol üstlendiler. Maske ve dezenfektan üretiminin yanı sıra ihtiyaç sahiplerine, bakım evlerine ve sağlık kuruluşlarına yaptıkları yardım faaliyetleri ile toplumun moral ve motivasyonunu yüksek tuttular.

FOTOĞRAF AA / CEM ÖKSÜZ

Aynı zamanda zorluklara karşı birlikte mücadele etmenin önemli bir örneğini sergilemiş oldular.

Diğer yandan vatandaşlarımızın yaşadıkları bölgelerdeki cami minarelerinden yükselen ezan sesi uzun yıllardır toplumlar arasında örülmeye çalışılan korku ve nefret duvarlarını aşarak Avrupa semalarında yankılandı. Bu çok önemli bir gelişmeydi. Çünkü Avrupa'daki Müslüman karşıtları, yıllardır camilerin varlığı üzerinden bir kara propaganda yürütüyordu. Ama bugün camilerimiz yardımlaşmanın, dayanışmanın ve umudun merkezi oldu. Farklı bir inanca mensup olmanın ve bu inanca uygun bir yaşam tarzına sahip olmanın başkaları için bir tehdit anlamına gelmediğini, aksine topluma bir zenginlik kattığını; dini merkezlerin, ibadethanelerin ayrıştırıcı değil, aksine toplumları bir araya getirmede nasıl birleştirici bir potansiyele sahip olduğunu bir kez daha gözlemlemiş olduk.

Umuyoruz ve istiyoruz ki oluşan bu olumlu hava geçici olmaz ve bu süreç farklı toplumların saygı ve sevgi çerçevesinde birlikte yaşamalarına katkı sağlamış olur.

Elbette her birimiz Covid-19 sürecinin bir daha asla tecrübe etmek istemeyeceğimiz bir deneyim olarak kalmasını isteriz. Pek çok kişinin ölümüne sebebiyet veren, neredeyse dünyanın tamamında hayatı durma noktasına getiren bu salgının etkileri ileride çok daha net anlaşılacaktır. Ancak bu sürecin kendimizi, çevremizi tanımaya; düşünmeye ve okumaya fırsat sunduğu da yadsınamaz bir gerçek.

İşte tam da buradan, farklı bir pencereden bakmak istedik yaşadıklarımıza. Avrupa'da yaşayan insanların bu süreci nasıl atlattılar? Kendi dünyalarında nasıl bir karantina süreci yaşadılar? Şimdi sözünürlere bırakalım:

Almanya'dan Büşra Aksoy, Hollanda'dan Sümeyra Güner ve Belçika'dan Büşra Kızıl, Korona günlerinde yaşadıklarını Memleketim Dergisi için yazdı.

KORONA KRİZİ VE AVRUPALI TÜRKLER

Yazar: Büşra AKSOY – Almanya

30
31

“

Korona sürecinde ilk olarak Duisburg Merkez Camii ve ardından birçok camide ezan okunması burada yaşayan Türk Müslüman toplumu için unutulmayacak bir kriz hatırası olabilir. Bu olayla Köln Merkez Camii'nin yapımında ve sonrasında aylarca sürdürülen ezan tartışmaları son bulmuşçasına yüreklere su serpilmiş, adeta şerdeki hayır, şükür sebebi olmuştur. Hatta bu olay, popülist söylemlerin İslam üzerinden topluma çizdiği felaket senaryolarını bile bir süreliğine rafa kaldırmıştır. Halbuki 'normal' zamanda böyleleri şeylerin aşırı sağı yerinden hoplatacak kadar tepki çekeceğinin altının çizilmesi gerekir.

”

Önemli bir tarihe şahitlik ettiğimiz şu günlerde, kendimizi kimsenin öngörmediği trajikomik bir dram sahnesinde hissediyor olmamız çok da garipsenmemeli. Shakespeare veya Victor Hugo'nun bile böyleleri bir oyun karşısında şaşkın kalacağını düşünerek, günümüz popüler sosyal bilimcilerinin, hatta ekonomistlerin bile ezberini bozmaya yetecek kadar normalin dışındayız.

Krizler hiç beklenmedik bir anda mevcut durumu sarsar ve önlem almakta geç kalınmış bir süreç olarak karşımıza çıkar. Belirsizliği de beraberinde getiren ekonomik ve siyasi krizler; toplumsal yapıyı da her zaman derinden etkilemiştir. Bazen yeni sosyal sorunlar belirir, bazen de bu krizlerin etkilerinin daha da radikal bir biçim aldığı görülür. Krizler toplumda daima izler bırakmıştır.

Bugün şahit olduğumuz kriz belki alışageldiğimizin çok daha uzağında. Nitekim yeni tip Covid-19 virüsünün, normal zamanda ismini bile duymadığımız viroloji uzmanları tarafından incelenmesi gerekirken; bizler de onu gün be gün ezberler olduk. Ve daha uzun yıllar kendinden bahsettirecek gibi görünüyor bu virüs.

İnsan hayatını tehdit eden bu yeni tip virüsün, toplumda büyük bir panik havası oluşturduğuna şahit oluyoruz. Bugünlerde adım adım 'yeni normal' yaşama geri dönerken, krizin Almanya'da yaşayan Türkleri nasıl etkilediğine biraz ışık tutalım.

Kriz Öncesi Hayat

Daha 2020 Şubatına kadar yabancılara karşı popülist söylemler üzerinden prim yapmayı kendine görev edinmiş sayısız medya kuruluşunun, gazeteci ve siyasilerin cami ve İslam gibi konularla gündem oluşturduğu bir dönem söz konusuydu. Ezberlerin dışına çıkılmayan, yabancı düşmanlığının arttığı ve sağ popülist partilerin günden güne güç kazandığı bir döngü içerisindeydik. Endişeleri had safhaya taşıyan Hanau'daki ırkçı saldırı ise burada yaşayan Türkleri oldukça tedirgin etti.

Hayatının 53 yılını göç çalışmalarına veren Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat'ın "Avrupa'da demokrasi ve insan hakları konusunda çifte standart uygulanmaktadır" saptamasını çoğumuz tecrübe ediyoruz. Kendisini demokrasi ve insan haklarının savunucusu olarak tanımlayan bir coğrafyada, doğru yürümeyen bir sistemde, ırkçılığa karşı mücadele vermek elbette kolay değil. Bu nedenle; Prof. Dr. M. Murat Erdoğan'ın bizlere ithafen, "Her dönemde 'işçi', 'göçmen' veya 'eş-vatandaş' gibi farklı isimlere sahip oldular ama her dönemde 'farklı' ve çoğunlukla da 'öteki' oldular." cümlesinin hala güncelliğini koruduğu bir dönemdeyiz.

Krizin Bizlere Kazandırdıkları...

Kriz öncesini zihinlerimizde güncelledik; peki normalin dışına çıkıldığında toplumun "ötekisine" ne olacak?

Krizin başladığı ilk günlerde, her vatandaş gibi Türkler de elbette hayatlarını tehdit eden bu salgına karşı bir korku duyuyordu. Fakat bir yandan da karşılaşılan ırkçı tepkilerin yarattığı travmaların zihinlerde tekrar canlanması; olası bir kaos durumunda, hastanelerde sağlık ekipmanlarının yetersiz olması gibi durumlarda, Türklerin ikinci sınıf vatandaş olma senaryosunu akla getiriyordu. Nitekim böyle vakaların, az da olsa, İngiltere gibi ülkelerde yaşandığına üzüntüyle şahit olduk.

Daha da ileriye giderek, eğer virüs çoğunlukla yabancılarda veya Türklerde görülüyor olsaydı, karşılaşılabileceğimiz ırkçılığın boyutları belki bazılarımızın düşüncelerinde gezinmiştir. Virüsün Çin'de çıkması sebebiyle, Çinlilere bakışın hızla negatif bir değişime uğramasına hep birlikte tanık olduk. Yabancı karşıtlığının güç kazandığı toplumlarda böylesi kaotik

bir durum, yabancılardan günah keçisi ilân edilmesine kadar gidebilir, dışlanmayı körükleyebilir ve toplumları çatışmaya sürükleyebilirdi. Neyse ki bunların hiçbirisi olmadı. Belki inancımız, belki de kriz yönetimi tecrübemiz nedeniyle, bu krizi fırsata çevirmekte geç kalmadık. Elbette bu dönemde her vatandaş gibi özgürlüklerimizden feragat etmek zorunda kalmamız, sosyal yaşamımızın parçası olan ibadethanelerimizin kapatılması bizleri üzdü.

Krizin başlamasıyla birlikte, özellikle toplum içerisinde yüksek riskli grup olarak belirlenen yaşlılara daha tedbirli davranmaları ve gerekmediği sürece evlerinden çıkmamaları tavsiye edildi. Avrupa'da büyük bir çoğunluğu yalnız yaşamaya mahkûm olan yaşlıların, böylesi olağanüstü bir durumda yardımlarına koşacak insanlara ihtiyacı vardı. Şimdi, yardıma muhtaç insanların yanında olmayı öğreten büyüklerimizden aldığımız mirası, yaşadığımız toplumla paylaşmanın tam zamanıydı. Cami cemaatleri, Türk sivil toplum kuruluşları ve YTB gibi kurumlar, cân-ı gönülden topluma hizmet etmeye başladı. Özellikle bu kuruluşlarda görev alan gençlerin sergilediği yoğun çaba unutulmamalı. Gençler; kapı kapı dolaşıp din, dil, ırk ayırt etmeksizin topluma örnek olan davranışlarıyla sadece yaşlıların değil, herkesin gönlünü kazandı. Öyle ki Türk toplumu, toplumsal dayanışmaya en çok ihtiyaç duyulan zamanda canla başla hizmet etmenin öncüsü oldu, toplumun bir parçası olduğunu hatırlattı. Böylelikle başta Almanya'daki belediyeler olmak üzere çok sayıda şehir bu dayanışma kervanına katılıp, birlik ve beraberliğimize manevi destek olmak adına, ezanların bütün halkın duyabileceği şekilde minarelerden okunmasına izin verdi.

İlk olarak Duisburg Merkez Camii'nde ve ardından diğer birçok camide ezan okunması, burada yaşayan Türk Müslüman toplumu için unutulmayacak bir kriz hatırası oldu. Bu olay ile Köln Merkez Camii'nin yapımında ve sonrasında aylarca sürdürülen ezan tartışmaları son bulmuşçasına yüreklerle su serpilmiş, adeta şerdeki hayır, şükür sebebi olmuştur. Hatta bu olay, popülist söylemlerin İslam üzerinden topluma çizdiği felaket senaryolarını bile bir süreliğine rafa kaldırmıştır. Halbuki "normal" zamanda böylesi şeylerin aşırı sağı yerinden hoplatacak kadar tepki çekeceğinin altının çizilmesi gerekir.

Fakat krizin bizler için iyi yönleri bununla sınırlı değil. Dünyayı ele geçiren bu virüsle mücadelede devletler ve bilim insanları insanlığı virüsten kurtaracak bir aşı ararken; Almanya'da bu alanda çalışmalar yapan ve geliştirdikleri aşı için ülke genelinde ilk klinik deney iznini alan Türk hekimlerinin isimlerini duyurmak, buradaki Türkleri gerçekten heyecanlandırdı. Sadece Alman medyasıyla sınırlı kalmayıp, dünya genelinde isimlerini duyuran Uğur Şahin ve Özlem Türeci, herkes için bir umut ışığı oldu. Yalnızca geliştirdikleri aşı ile değil, Türk kökenli olmaları sebebiyle de Alman kamuoyunun ilgisini çekmeyi başardılar. Belki de tüm insanlığa büyük bir katkı sağlayacak bu iki şahsiyet; toplumun "ötekileri" olarak bazılarının gurur kaynağı olurken, yabancı karşıtı önyargıların çürütülmesinde en iyi örneklerden biri oldular. Ayrıca salgın döneminde herkes için çabalayan Türk kökenli hekimler, kısa vadeli de olsa, Türklere bakış açısını olumlu yönde değiştirdi.

Kriz Sonrası Meçhul Gelecek

Hiç beklenmedik bir anda gelen bu kriz, hiç beklenmedik bir toplumsal duyarlılık ve dayanışmayı da beraberinde getirdi. Kriz bir süreliğine bazı sorunların üstünü kapatsa da maalesef sessiz kalınan popülist söylemler, camilere saldırılar tekrar boy göstermeye başladı. Krizin henüz çok da hissetmediğimiz ekonomik, sosyal ve psikolojik anlamdaki olumsuz etkileriyle ırkçı düşüncelerin tekrar körüklenme riski bulunuyor. Gelecek bizlere ne getirirse getirsin, bizler gerek normal yaşamda gerekse bu gibi krizlerde yaşadığımız toplumun vazgeçilmez bir parçası olarak ırk, din ve dil ayırt etmeksizin insani duyarlılıkla görev ve sahne almaya devam edeceğiz.

Duisburg Merkez Camii / Almanya

34
35

Biz Bu Salgın Günlerinin En Güzel Şahitleriyiz

Yazar: Büşra KIZIL – Belçika

“Bir varmış, bir yokmuş; Allah’ın kulu çokmuş ve dünyanın yükü bolmuş. Kızın biri bir sabah ansızın bir sessizliğe uyanmış. Dağların ve tepelerin, nehirlerin ve denizlerin, hatta koca İstanbul Boğazi’nin şaşkıp kaldığı bir âlemle tanışmış. Kız, odasının ortasına oturmuş, hüngür hüngür ağlamış. Düşünürken uzun uzun, yabancı bir ses fısıldamış: Dikkatli bakarsan etrafına, bir müjde görürsün sessizliğin ortasında.”

Hayatımızı sarsan olumsuzlukları iki şekilde değerlendirebiliriz: ya masaldaki kız gibi oturup ağlarız, ya da kulağımıza fısıldayan sesin sözlerini dinleyip dikkatlice sessizliğin içindeki müjdeyi keşfetmeye yelken açarız. Pandemi sürecinde ben ikinci seçeneği tercih ettim. Müjdeyi bulmaya kararlıydım.

Herkesin bu hayatta iyi yapabildiği bir şey vardır. Ben güzel severim; bıkmadan ve usanmadan. Pandemi döneminin ilk haftası çok üzuldüm aslında; “alışamıyorum uzaklıklara, duvarların üzerime gelmesine. Dikdörtgen pencerelerden sevdiklerimi bile göremediğim bir dünyayı seyretmeye” diye ağladığım günler birbirini kovaladı. Yavaş yavaş alıştım ve maceracı ruhum devreye girdi. Balıklama atlayarak daldığım düşlerle avutmaya başladım kendimi. Kâh aklımda yoktan var ettiğim korsanların arasında bir kaptan misali ismini söyleyemediğim adalarda kayboldum, kâh en yüksek bulutların üzerinde kuşlar okulunda uçmayı öğrendim. Sadece kendi düşüncelerim yoktu orada, başkalarınınkini de ekledim benimkilere. Zamanla hepsini harmanladım ve yavaş yavaş duruldum.

Aldandığım şiirler ve kelimeler çoğaldı gün geçtikçe. Gecenin ayazına kadar tasarladığım hikâyeler birikti. Üzerime bazen hüzün, bazen muhabbet yağdı, parmaklarım tek tek dut kırmızısına boyanırken. Kimi zaman bir kartpostala döktüm özlemimi, kimi zaman kargoya yükledim sevgimi. Aklım bir dilek ağacı, ellerini tutamadıklarımın hayallerini bir çaput gibi bağladım bulduğum her dala.

Sonra bir gün bu karantina bana içimdeki derinliklerde ağlayan bir çocuk olduğunu hatırlattı. El uza- tıp derdini dinlememi bekleyen o çocuğun renklerinin solduğunu gördüm. Her uzvundan akan renkleri toparlamak için benden yardım isteyen yaramaz ama bir o kadar da yorgun bir çocuk. Hâliyle vak- tim birtakım renklerin peşinde koşturarak geçmeye başladı. Renkler ki bazen bir sevdiğimin avuçlarında saklanır, bazen saatlerimi verip hazırladığım bir doğum günü pastasının içinde, kimi zaman piya- nomdan çıkan nota dizelerinin arasında, ama sıkça bir sevdiğimin sesinde. Sesleriyle ellerimden tutup beni kelimeleriyle bile sevmeyi başaran insanlar. Video görüşmelerimizde attığımız kahkahalar, kar- şılıklı söyledığımız türküler, sabahlara kadar fısılda- nan sırlar; hepsini içimdeki o çocuğa hediye ettim ve hüzün diye biriken gözyaşlarının yerini yavaş ya- vaş şükürlerle bezeli sözcükler aldı.

Tam karantinaya alışmaya başlamıştım ki Rama- zan ayı geldi ve yeni endişeler sardı zihnimi. Karan- tinanın çocukluğumdan miras kalan güzel anılara gölge düşürmesinden korktum. Oysa “kaç sene ya- şadın ki bu dünyada? Korkma bu kadar yenilikler- den” diye düşünmeliydim; öğrendim. Dünyanın o pür-telaş halinden uzak bir Ramazan ayı oldu. Bir kitap açınca sahurdan sonra ve kelimeler dökülün- ce avuçlarımdan parmaklarıma doğru; ardından tırnaklarımdan altına saklanınca harfler sabahın er- ken saatlerine kadar, ayak basılmamış diyarlarda gezindim. En çok Erdem Bayazıt’ın zihninde, sonra Oğuz Atay, ardından biraz İhsan Oktay Anar ve Sa- bahattin Ali. Hızla geçen bir günün ardından iftar sofrasında dualar avuçlarıma dökülürken, dünya- da “umut” diye adlandırılan şey kanımda dolaşır- ken, yeryüzünde unutulmaya mahkûm bütün ses- ler yankılandı damarlarımda. Sineme sığdırdığım duaların haddi hesabı, andığım isimlerin sayısı yok. Annemin bir ay boyunca neredeyse her gün hazır- ladığı revani tatlısı, ablalarımdan artan hijyen takın- tısı, yaptığım tulumba tatlılarının normalden dört kat büyük olup tatlı değil de poğaçaya benzemeleri, anneannemin bitmeyen makarna sevdası, anne- min ısrarı sonucu ağabeyimin bize çiftlikten getir- diği yüz litre süt; hepsi karantina Ramazanımızı tra- jikomik hallere soktu.

Sonra bütün pandemi süresi boyunca babamın günde beş vakit, “ezanımız dinmesin” diye okuduğu ezan. Sesini duyduğumda hem babamın kollarının altında bu sönük dünyadan saklanırmış gibi hem de dinimin bana kulağımdan en aşına olduğu ses- lerden biri olan babamın sesi aracılığıyla üzerime doğrulttuğu ışığın altında soluklanıyormuşum gibi hissettiren o ses... Böyle zamanlarda, insan en çok memleketinden zoraki uzak kaldığında özlüyor taşlı köy yollarını, sümbül açmış dağ tepelerini ve ezan sesini.

Sen ve ben, hepimiz; bu yazdıklarımı okuyan ve içi- ne biraz kendinden katanlar, biz bu salgın günleri- nin en güzel şahitleriyiz. Sabah uyanıp penceremizi açtığımızda, çatıların arkasını görebilmek için ayak uçlarımızın üzerine bastığımızda gözlerimiz çatıla- rın arkasında akan hayata yetişmiyor belki. Orada bir döngü hâlâ var; biz ona eskisi gibi dâhil olmasak da boş kalmış sokaklarda ağır hareketlerle dola- şıyor hayat. Kocaman pencerelerimizin arkasında seyre durmuş; kimimiz büyük, kimimiz küçük evle- rimizin içine kaç senelik hayatlarımızı sığdırmakla meşgulüz şimdi. O karaya ve havaya, hatta bazen denizlere bile sığdıramadığımız ömrümüzü ve sınır- sızlıkla kutsanmış ruhlarımızı sığdırmaya çalışıyoruz dört duvar arasına. Hep bizim adımıza belirlenmiş hudutlar içerisinde gözleri karanlığa alıştırılmaya çalışılan mahkûmlarız. Ama boğulmaya itirazımız var. Özlemlerin en güzeli büyüyor içimizde, bir öz- lem ki etrafı umutla kaplanmış, ortasındaysa küçü- cük bir kalp atıyor.

Benim adım Büşra. İsmimin anlamı müjde. Bir yer- deyim, kendimi geziyorum sessizliğin ortasında.

Karantina Günlükleri ve Bizim Evin Halleri

Yazar: Sümeyra GÜNER - Hollanda

“

Komşusuna ve yardıma muhtaç insanlara yardım eli uzatan nice güzel insanlar gördük. Öğrencilerini bu zor dönemde sık sık arayarak ilgisini eksik etmeyen eğitmenlere şahit olduk. Yaşadıkları topluma bir katkıda bulunabilmek adına farklı projeler geliştirip yerli makamlara gerekli desteği gösteren nice Türk STK'ların çalışmalarına şahit olduk. Yine her zamanki gibi milletimizin yardım seferberliği ile gurur duyduk. Bu krizden sağlam çıkabilmemizin en büyük nedeni ise ailelerimizdi. Aynı zamanda millet olarak da büyük bir aile olabilmenin mutluluğunu yaşadık. Ne mutlu bize!

”

Covid-19 davetsiz bir misafir olarak girdi hayatımıza. Bu davetsiz misafir günlük hayatın akışını, kafalardaki planları ve dışarıda yürüttüğümüz işlerin büyük bir kısmını değiştirdi diyebiliriz. Sosyal hayata olan etkilerini konuşurken aslında hâne düzeyinde neler değiştirdiğinin ve bizlere bu süreçte neler katığının belki de farkında değiliz.

Önceden belirlenmiş projelerin ve dışarıdaki işlerin yerine evdeki konular önem kazandı mesela. An-nem her gün yeni tarifler denerken babam evdeki bütün tamir işlerini halletti. Salondaki masamız ayaklandı böylece, istediğimiz yöne çekebiliyoruz artık. Yedek bilgisayarlar tamir edildi, renkli ve özel tasarım maskeler dikildi. Covid-19 dönemi evin aynı zamanda stüdyo olarak kullanıldığı dönem olarak tarihe geçti. Evin her köşesinde canlı yayınlar gerçekleştirilmesine ne dersiniz peki? Üstelik arka planda figüran yahut arka plan sesleri eksik olmadan. Markete gitmenin en büyük etkinlik olduğu dönem oldu bu hepimiz için. Normalde markete yollamak için evde gönüllü bir aday bulunamazdı. İnsanlar alışverişlerini günlük koşuşturmaların arasına sıkıştırılan bir eylem olarak değerlendiriyordu. Eskiden hızlıca alışveriş yapıp çıkan insanlar artık bütün sıraları dolaşıp rafları uzun uzun süzüyorlar. Hatta markete girmek için sokakta sırada beklediğimiz aylar oldu, diye anlatmayı planlıyorum bir sonraki kuşağa. Nasıl mı? Market sıralarında büyüdük biz, hey gidi eski günler.

Covid-19 dönemi evde oturmak demekti herkes için, evde kalma dönemiymi.

Bu dönem en çok yıprananlar kim oldu diye sorarsanız bunun tek bir cevabı var; tabii ki evdeki elektronik cihazlar. Onlar da az çekmedi, çok yüklendik bazen. Hatta onlar olmasaydı insanlığın büyük bir kısmı bu dönemi zor atlattırdı, bundan eminim. Büyük bir kısmı diyorum, herkes değil, çünkü her dönemin olduğu gibi bu dönemin de kendine has kahramanları oldu. Komşusuna ve yardıma muhtaç insanlara yardım eli uzatan nice güzel insanlar gördük. Öğrencilerini bu zor dönemde sık sık arayarak ilgisini eksik etmeyen eğitmenlere şahit olduk. Yaşadıkları topluma bir katkıda bulunabilmek adına farklı projeler geliştirip yerli makamlara gerekli desteği gösteren nice Türk STK'ların insanî yardım çalışmalarını izledik. Yine her zaman olduğu gibi milletimizin yardım seferberliği ile gurur duyduk. Bu krizden sağlam çıkabilmemizin en büyük nedeni ailelerimiz oldu. Yanlarında huzur bulduğumuz insanların bir çatı altında birleşmesinden daha büyük bir saadet olmadığını bir kez daha hatırladık. Aynı zamanda millet olarak da büyük bir aile olabilmenin mutluluğunu yaşadık bu vesile ile. Ne mutlu bize!

**VATAN MİLLETİN,
İRÂDE MİLLETİN!**

BİR MUALLİM VE MÜREBBİ HALÛK DURSUN

Yazar : Zülgaip AKKUŞ

*“Tekrar mülâkî oluruz bezm-i ezelde
Evvel giden ahibbâ selâm olsun erenler.”
Yahya Kemal Beyatlı*

Üstad Yahya Kemal, ölümün asudeliğini ve hakiki vuslatın ezel bezminde vuku bulacağını yukarıdaki mısralarında ne veciz bir şekilde vurguluyor. Başka bir mısraında ise: “Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde” diyerek meşrebi rind olanın ölüm ile irtibatını kibar bir şekilde ifade ediyor. Bu yazımızda size, rind meşreb bir âdemden, bir kâmil insandan, yakın zamanda âlem-i fenâdan âlem-i cemâle göçen Halûk Dursun Hocamızdan haddim olmayarak bahsedeceğim.

63 yıllık ömrünü öğrenmeye ve öğretmeye adanmış bir muallimin, bir mürebbiin, bir mürşidin hayatını anlatmak pek müşkil bir durum olmakla beraber on yıllık zaman zarfında teşrik-i mesaimiz, hoca-talebe ilişkimiz, mânen baba-oğul münasebetimize sığınarak ve bu hislerin verdiği cesaret ile Halûk Hoca'nın şahsında müşahade ettiklerim ve onun bana verdiği nasihatleri aktarmaya çalışacağım.

Halûk Hocamızın hayat serencamı 2 Ocak 1957’de Kocaeli’nin şirin sahil kasabası Hereke’de başladı. İlköğrenimine Hereke’de başladıktan sonra İstanbul’a gelerek eğitimini Galatasaray Mektebi’nin orta ve lise kısımlarıyla devam ettirdi. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde tamamlamasının akabinde akademiye intisap ederek kariyerini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde Tarih alanında doktor, doçent ve profesörlük payesi alarak nihayete erdirdi. Akademinin yanında bürokraside de görev alan Halûk Hocamız, sırasıyla Ayaşofya Müzesi Müdürlüğü ve Başkanlığı (2006-2012), Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü (2012-2014), Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarlığı (2014-2016), Millî Savunma Bakanlığı ve Başbakanlıkta Danışmanlık (2017-2018) ve son olarak Kültür ve Turizm Bakan Yardımcılığı (2018-2019) görevlerinde bulundu. 19 Ağustos 2019 Pazartesi günü incelemelerde bulunmak üzere gittiği Ahlat’tan Van’ın Erciş ilçesine gidişi sırasında geçirdiği elim bir trafik kazasında vefat etti.

İşte 63 yıllık ömrün görünen kısa hikâyesi bu kadar. Peki ya Halûk Hocamızın göz önünde bulunmayan, fazla bilinmeyen şahsi hususiyetleri nasıldı? Nasıl bir insandı, nasıl bir muallimdi, nasıl bir idareci idi?

Halûk Hoca ile bir müddet beraber olanlar, onun rahle-i tedrisinden geçenler ve ahhâb u yârânı şunu bilirler ki onun işlerinde bir irfan boyutu ile farklı bir bakış açısı, kişiliğinde ise manevi bir neşve ve cezbe bulunduğu hakikattir. O, hayata; tecrübe, ibret, hikmet ve irfan perspektifinden bakar ve çevresine hâlelenmiş olanları da bu minval üzere yetiştirmeye ve yönlendirmeye gayret ederdi. Hocanın bu hâli; talebeleri, arkadaş ve dostları nezdinde onun farklı bir sîret ve sûrete sahip, diğer hocalara benzemeyen, nevi şahsına münhasır bir kişiliğe, kendi tabiriyle “sıradan ve sürüden olmamak” kuralına uygun bir mizaca malik olduğunu gösterirdi.

Bir hoca olarak Halûk Dursun, derslerinde sıradanın dışına çıkıp hayatın içinden konuşur, adeta hayat bilgisi dersi verirdi. Derslerini “zaman-mekân-insan” çerçevesi içinde ele alır, anlatacağı konuyu onunla irtibatlı tarihî binalarda yapmayı sever, mekânın fizikî özelliklerini anlattıktan sonra “Gençler, mekâna asıl değer katan, onun ruhunu ifade eden, bu eser içinde yaşamış olanlardır.” derdi.

Fatih Sultan Mehmed’i anlatacaksa Rumeli Hisarı’nda yahut Topkapı Sarayı’nda, Kanunî Sultan Süleyman’ı Süleymaniye’de, III. Selim’i Üsküdar Selimiye Camii ya da Harem’de bulunan III. Selim odasında, akıncı beylerini Tuna Nehri kenarında anlatır, adeta zamanı, mekânı ve insanı konuştururdu. Talebelere hayata hep farklı pencerelerden bakmaları gerektiğini, merakı, öğrenme iştiağını, işlerini sevecek yapmalarını, kendilerini diğerlerinden ayıracak farklı özelliklere sahip olmalarını, sadece üniversite ile yetinmeyerek kendilerini alternatif çevrelerde geliştirmelerini salık verirdi. Kişi için hayatta en mühim şeylerden birinin öğrendiğini öğretmek olduğunu ve bunun ilmin zekâtı olarak görülmesi gerektiğini söylerdi. Okumakla yetinmeyip mutlaka gezerek öğrenmeyi hayata uygulamak hususuna vurgu yapardı.

Meraklı bir talebe onun gözbebeği idi, onu yetiştirme noktasında bıkmadan usanmadan gayret eder, “Aşk ile çalışan yorulmaz.” derdi. Her defasında talebe yetiştirmenin zorluğuna katlanmak bâbında Fuzulî merhumun bir divan mesâbesindeki şu veciz beytini okurdu:

Yâr için ağyare minnet ettiğim aybeyleme

Bağ-ı bân bir gül için bir hâre hizmetkâr olur

(Sevgiliye ulaşmak için başkasına minnet ve hizmet ettiğim için beni ayıplama, nitekim bahçıvan bir gül yetiştirmek için, bin dikene katlanır)

“Evlâdım, hayatta en büyük yatırım insana yapılan yatırımdır, bunu hiç unutma.” diye ilave ederdi.

İdareci olduğu kurumlarda da farklı bir profil çizerek, personeline işi sevdirecek öğretmeyi vazife edinmişti. Adeta bulunduğu kurumu mektebe çevirir, kimseyi ötelemekten meraklı olan herkesi hocalık özelliği ile kucaklardı. Makamında gerçekleştirdiği toplantıların akabinde mesai arkadaşlarıyla sohbet eder; bütün işlerde orta yolda hareket etmeyi, ifrat ve tefritten kaçınmayı, idarecilerin kibir, gurur, riya vb. kötü hasletlere kapılmamaları gerektiğini ve personelin de âdâb-ı muâşerete ve kurum ah-lâkına münasip hareket etmelerini söylerdi. Yöneticinin personele karşı bir disiplin dâhilinde tatlı-sert olması gerektiğini ifade eder, makam ve mevkilerin büyüsüne kapılmamayı öğütlerdi. Bakanlıkta yaptığımız sohbetlerde bu konu ile ilgili şu hususları söylemiş, fakir de yazmışım:

“Evladım! Bu yaşıma kadar Allah’ın ihsan ve ikramıyla çoğu insana nasip olmayacak nimetlerine nâil olduk. Dünyanın dört bir yanını görme, gezme imkânı bulduk, hem Ayasofya’da hem de Topkapı Sarayı’nda çok özel anlar yaşadık. Unutulan, kaybolan âdetleri yeniden ihyâ ettik. Bazı insanların nefis ve hırsları itibarıyla harâretle istediği, fakat gelemedikleri makamlara, oturamadıkları koltuklara biz talep etmeyerek geldik. Evet, bunların hepsi büyük nimetler ve bir o kadar da mühim kazanımlar fakat en büyük nimet ve kazanç; seni hem dünyada hem de ukbâda hayra götürecektir olan gönül ehli, hasbî ve harbî, sadece Allah için seven, muhabbetullah aynası olan dostlardır, büyüklerdir.

Unutma! Bu makam ve unvanlar bir gün elimizden alınır, bâki olan muhabbetullahtır. Bin tane makam dostun olacağına, bir tane ehl-i gönül dostunun olması sana kâfidir. Sana vasiyetim; makam, mansıp, unvan peşinde koşma. İnsanları makamları, zenginlikleri, unvanları için sevenlerden sakın olma, böyle yapanlardan da uzak dur, onlar için dua et. Hayatın boyunca hedefin iyi adam olmak, iyi adam tanımak, o adamlarla beraber olmak ve onları Allah için sevmek olsun. Bir adam vardır, bir de âdem vardır. Adem, yokluk demek iken âdem ise hakiki manada insan olma şerefine nâil olanlara denir. Sen âdem, yani adam ol. Son olarak; okuyacak kitabı bulursun, gezilecek mekânı da; fakat adam gitti mi bir daha bulunmaz. Onun için adamın kıymetini sağlığında bil. Unutma, çoğumuz adama ölünce kıymet veririz, sen onlardan olma...”

Halûk Hoca; devlet malına el uzatmamayı, kul hakkına riayet etmeyi, devletin Türk milleti için kutsal olduğunu söylerdi. “Gerektiğinde devlet uğrunda fedâ-yı cân etmeyi göze alabilecek nitelikte olmalı insan.” derdi. “Tasavvufta en ileri makam ‘Fenâfilah’ (kendini Allah’ta kaybetme) mertebesidir, biz de gerektiğinde devletimiz için ‘Fenâfiddevle’ olmalıyız ki bu aziz vatan, selâmet ve saadetle gelecek kuşaklara miras bırakılabilsin.” dediğine defalarca şahit olmuşuzdur. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarlığından kendi isteği ile emekliliğe ayrıldıktan sonra Kocaeli’ndeki küçük ve şirin köyünde kuşe-i uzlete çekilmiş, kendi tabiri ile “çobanlık” yapmaya niyetlenirken aldığı telefonlar neticesinde yine Ankara’ya çağırılmış ve fakire “Oğlum, devlet hizmete çağırıyor, gitmemezlik olur mu?” demişti. Halûk Hocamız söylediğini yaşayan, ilmiyle âmil, muhsin ve muhlis bir insandı. O; çok sevdiği, hizmet etmekten şeref duyduğu devleti içinde şehadet şerbetini nûş ederek “fenâfiddevle” makamına erişti. Allah şehadetini kabul eylesin. Fakire yazdırmış olduğu meraklısına nasihatler bölümü ile yazımıza son verelim:

44
45

Meraklısına **Nasihatler**

Öncelikle sıradan ve sürüden olmayın. Herkesten farkınız olsun, diğerlerinin sizi parmakla göstereceği özellikleriniz, âlâmet-i fârikanız bulunsun.

Büyüklerle vakit geçirin, onların engin tecrübeleri ve hayat bilgilerinden azamî derecede yararlanmaya gayret sarf edin. Çünkü onlar hayatın çemberinden geçmiş, eskilerin tabiriyle “görmüş, geçirilmiş insanlardır.”

Anne-babanıza mûti olun. Ne olursa olsun, onların kalbini kıracak hâl ve davranışlardan uzak durun. Mutlaka onların dualarını alın. Onların dualarını aldığınız takdirde göreceksiniz hayatınız bereketlenecek, huzur bulacaksınız.

Hayatınızın her anını öğrenmeyle, öğrendiklerinizi de öğretmeyle geçirmeye bakın. Hayatta öğrenmek ve öğretmek kadar büyük bir zevk yoktur. Şunu da özellikle ifade edeyim ki; öğrendiklerinizi hayatınıza tatbik edin, yani yaşayın. Söylediğiniz şeyleri yaşamazsanız muhatabınıza tesir aksetmez, dolaşısıyla insanlara faydalı olamazsınız.

Meraklı olun. Her şey merakla başlar, öğrenilir. Nitekim merak, öğrenme yolunda en büyük adımdır.

Üç selime sahip olun; akl-ı selim, zevk-i selim, kalb-i selim. Bu zevkler hakiki mânâda insan olmanın kriterleridir.

İşlerinizi bir disiplin dâhilinde yapın. Gevşek, laubali, savsaklayan tipler olmayın. Unutmayın, bu kötü vasıfları deruhte edenler ciddiye alınmaz, cemiyette söz sahibi olamazlar.

Kültürlü bireyler olun. Giyim ve kuşamınıza, oturup kalkmanıza, yürüyüşünüze, jest ve mimiklerinize, hitabetinize, insanlarla olan münasebetlerinize azamî derecede dikkat edin. Geleneksel sanatlara olan vukûfiyetiniz, ilmî birikiminiz, mütevazılığınız ve muhlis kişiliğiniz sizin diğerlerinden farkınız olsun.

Gerçekleştirmeyi düşündüğünüz her iş için önceden niyet edin. Kitap okurken, gezmeye çıkarken, yemek yerken... Unutmayın halis niyet, işi ibadete tebdil eder. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) “Ameller niyetlere göredir.” diyor mu?

Ehl-i Tebessüm olun, sadakadır.

Ehl-i Tedebbür olun, her işte tedbirinizi alın, dinin emridir.

Ehl-i Tevessül olun, insanlar için hayra vesile olun.

Ehl-i Tavassut olun, orta yoldan ayrılmayın; vasıta, yani köprü insanlar olun.

Ehl-i Teeddüb olun, edep insanın hilkat elbisesidir.

Ehl-i Tefekkür olun, Hakk'ı ve hakikati düşünün.

Ehl-i Taakkul olun, aklınızı kullanarak yaratılışın hakikatini akledin.

Ehl-i Tefehhüm olun, kâinatı ve içindekileri fehmedip, anlamaya çalışın.

Ehl-i Tezekkür olun, Hakkı her daim hatırlayıp, zikredin.

Ehl-i Teşekkür olun, halka ve Hâlık'a teşekkür edin.

Ehl-i Tevekkül olun, işlerinizi gayretle yaptıktan sonra Allah'a dayanın.

Ehl-i Terahhüm olun, rahmet ve merhamet nazarıyla bakın bütün mahlûkata.

Bunlar ile hem Cenâb-ı Hakk'ı râzı hem de kullarını hoşnut edersiniz.

46
47

Merak sahibi olun, mesela Türk-İslâm mimarîsini anlamaya çalışın... Külliye nedir, özellikleri ve mütemmim cüzleri nelerdir, gibi sorulara cevap arayın. Camileri, medreseleri, sıbyan mekteplerini, tabhâneleri, bimârhâneleri, imaretleri, sebilleri, çeşmeleri, han ve hamamları seyr-ü temâşâ edin. Sivil mimarî örnekleri olan köşkleri, konakları, yalıları gezin. Saray ve kasırlarda medeniyetimizin izini sürün.

Tarihi sevin, tarihi olay ve mekânları birbirleriyle örtüştürmek için önce okuyun sonra gezin. Bu şekilde teori pratiğe dönüşür ve tarihten fevkalâde zevk alırsınız. Evliya Çelebi'yi okumakla başlayın işe, Çelebi'nin rüyasında gördüğü Tahtakale'deki Ahi Çelebi Camii'ni ziyaret ederek destur alın. Kim bilir siz de "hem seyahat hem şefa'at Yâ Rasulallah!" dersiniz ve bu iki mühim güzelliğe sahip olursunuz.

Tarihi tabiatla taçlandırın. Doğayı ciddiye alın. Çınarı, serviyi, erguvanı, fıstık çamını, meşeyi sevin; morsalkıma, hanımeline, akşamsefasına selam verin; güle, sümbüle, laleye, menekşeye "Hû!" deyin.

Eğer fırsatınız olur, bir avlulu yahut bahçeli eviniz olursa kapınızda; Akbaş köpeğini, evinizde Van kedisini, bahçenizde Sakız koyununu ve Midilli atını, kümesinizde Denizli horozunu eksik etmeyin.

Kapı tokmağınız müsennâ "Yâ Fettâh" olsun, evinizin çatı alınlığına "Yâ Hâfız" ism-i şerifini asmayı unutmayın. İç tezyinatı ise hat levhalar, ebru, çini, minyatür, resim, gravürler ile güzel bir kütüphane olmazsa olmazdır.

Etrafınızı seyrederken bakmaktan ziyade görme-ye gayret edin. Çünkü her bakan göremez, görmek her kişinin kârı değildir. Ne demiş büyükler: “Göre ne, köre ne...”

Ümitsiz, bedbaht olmayın. Zaten bu işi yapsak da faydalı bir netice alamayacaktık, demeyin. Zaman ve şart ne olursa olsun işinizi hakkıyla ve en güzel şekilde yapın, gerisini Allah’a bırakıp “Tevekkeltü al’Allah!” deyin. Ziya Paşa ne güzel demiş:

*“İnsana sadâkat yaraşır görse de ikrâh
Yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah”*

İnsanlara aşk ile nazar kılın, güzel bakan güzel görür. Kimseyi küçümsemeyin, kibir ve gururdan beri olun. Mütevazı, alçak gönüllü ve samimi olun. Benlikten, enâniyetten, egoizmden şiddetle kaçının. Nitekim hepimiz bir “hiç” değil miyiz?

Şimdilerde unuttuğumuz yahut ihmal ettiğimiz mühim konulardan biri de danışmak, istişâre etmek, müşâverede bulunmak, bir bilene sormak...

Mutlaka hayatınızı etkileyecek, mihenk noktası olacak konularda bir büyüğe, bir bilene danışın. Bu, hem sizin hayatta sağlam adımlarla yürümenize vesile olur hem de istişâre geleneğini devam ettirmiş olursunuz. Nitekim Cenâb-ı Hakk Âl-i İmran suresinde “İşlerin hususunda onlarla istişâre et.” buyurarak danışmanın önemini vurgulamıştır.

Hep büyükler diyorum, onlarla hasbihâl etmek, hemhâl olmak, hâl ve kâllerinden, ilim ve irfanlarından istifade etmekten bahsediyorum. Ne olur sizi yetiştirecek, size yol ve yordam gösterecek büyükler edinin. Hiç değilse niyet edin, göreceksiniz o sizi bulacak. Çünkü onlar dün ile bugün arasında köprüdür, ara insanlardır, bereketli adamlardır.

Edep, cemiyet hayatında çok mühim bir mefhumdur. Hayatın her ânını, hem hâlini hem kâlini ilgilendirir. Eskiden tekkelerin duvarlarını “Edep Yâ Hû!” yazılı hat levhalar süslerdi ve bu söz ile amel edilirdi. Siz de edebi kalbinize, dilinize, dimağınıza yazıp yazayın.

*“Edep bir tâc imiş nur-ı Hüda’dan,
Giy o tâcı emin ol her beladan...”*

Ömür bir sermayedir kıymetini bilene, derler ya büyükler, ne güzel de söylemişler. İşte o kıymetli sermayeyi iyi değerlendirip, tabiri yerinde ise, iyi bir yatırım yapmak gereklidir.

Hayatın içinde olan her şeye ibret gözüyle bakmak gerekir. Tarihe, coğrafyaya, tabiata, hayvanata... Allah fırsat ve imkân verdikçe gezmenizi, farklı kültür ve medeniyetleri, tabii güzellikleri ve en önemlisi insanı tanımanızı tavsiye ederim. Mâlûm, bizim inancımızda “Seyahat sıhhattir...”

Gezerken mutlaka not tutun; söz uçar, yazı kalır demişler. Yazdıklarınızı resimlerle süsleyin, bir fotoğraf makinanız olsun, ânı yakalayıp karelere sıkıştırın. Gezmeye önce kendi memleketinizden başlayın. Aziz vatanımızda başta İstanbul, Bursa, Edirne olmak üzere Konya, Kayseri, İzmir Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay, Trabzon, Erzurum, Kastamonu, Manisa, Kütahya, Amasya gibi kadim şehirler öncelikli ziyaret edeceğiniz yerler olsun. Sonra Anadolu’nun irfânî kültürüne vâkıf olun.

Gönül coğrafyamızdaki şehirler içinde Mekke, Medine, Kudüs, El-Halil, Şam (keşke fırsat olsa), Bağdat, Beyrut, Kahire, Semerkand, Buhara, Tebriz, İsfahan, Gırnata, Fes, Bahçesaray, Saraybosna, Filibe, Üsküp, Berat, Selanik, Belgrad, Prizren gibi Türk-İslâm medeniyetinin derinliklerini yaşayabileceğiniz şehirler, olmazsa olmazlar arasında yerlerdir. Bu güzel şehirler her ne kadar siyasî sınırlarımızın dışında olsalar da kendisine sınır çizilemeyen gönül coğrafyamızın tam içindedirler.

Şair şu hüznü şiiirinde ne güzel vurgulamış:

“Ferman çıkar, dalkılıçlar takınır,

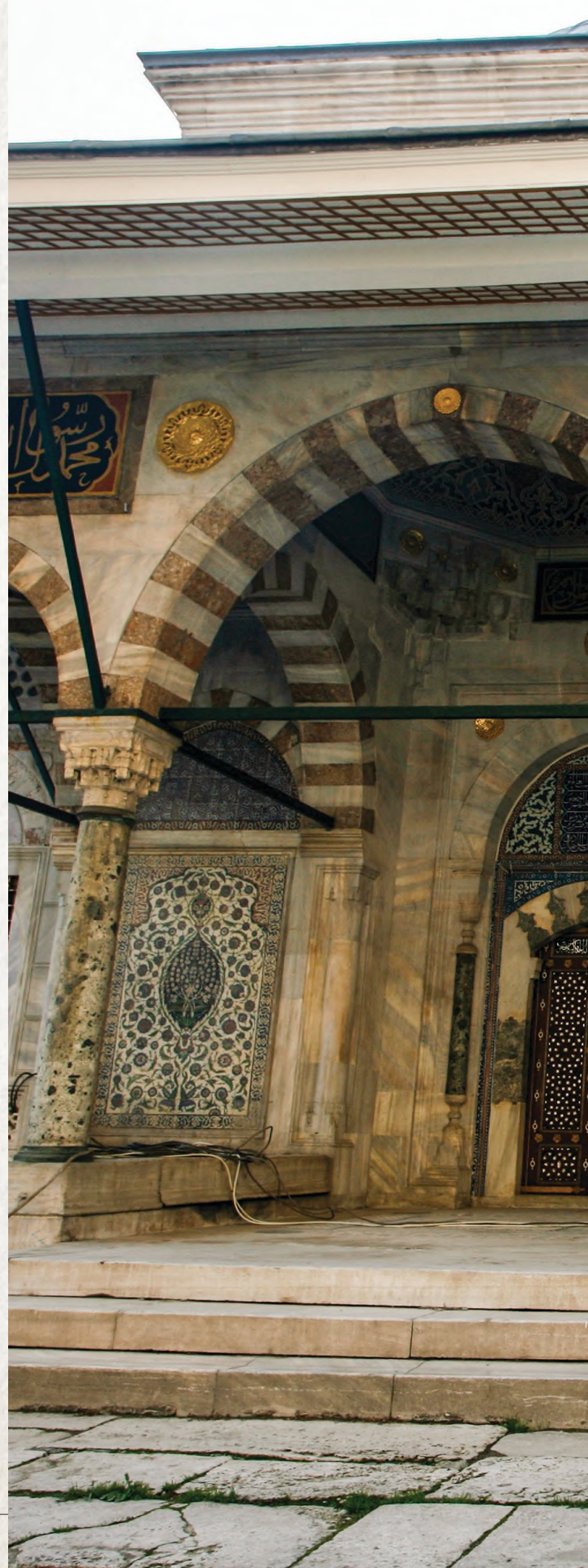
Meydanlarda Rabb’e dua okunur,

Gölgemizden bütün cihan sakınır,

Andırırdık coşkun akan selleri,

Biz neyledik o koskoca elleri?”

Nehirleri takip edin! Gönülden gönüle akıp giden, bizi bize anlatan nehirleri seyredip onlarla hasbihâl edin. Tuna’ya, Nil’e, Dicle’ye, Fırat’a, Sakarya ve Kızılırmak’a, Meriç’e, Seyhun ve Ceyhun’a selâm edin. Su azizdir, su mukaddestir, su hayattır. Suyun ulvî akışına kendinizi bırakın, hafif dalgalar halinde köprülerin mahmuzlarına vura vura tarihle hemhâl olun. Ah bir bilseniz! O köprülerin altından ne sular akıp gitti, üstünden nice kervanlar geçti, gitti... İşte hepsi bir tefekkür vesilesi, bir hayat hikayesi...

Göçmen Kuşlar ve Murmuration

Melek Zeynep Bulut

Röportaj : E. Elif GÖNÜLLÜ

Mimar ve sanatçı Melek Zeynep Bulut'u, İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü binasının girişine yaptığı sanatsal yerleştirme "Murmuration" ile tanıyoruz.

Göçmenlerin işlemlerinin gerçekleştirildiği, ülkede kalıp kalmayacaklarına dair kararların verildiği binanın girişindeki derin boşlukta havaya doğru süzülen metal kuşlar, göçmenlerin ses bulmamış hikâyelerini anlatıyor. Kuş seslerinin dondurulmuş hâllerini kuşlara, göçmenleri temsil eden anlamlı bir esere dönüştüren sanatçıyla Murmuration, sanat, göç ve göçmen olmak üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Melek Zeynep Bulut kimdir? Kendinizden bahseder misiniz?

Sanırım en zor olanı insanın kendini tanımlaması. Ben ana çalışma alanı ve konsantrasyonu insan hakları olan ve bunun üzerinden sanat ve mimarlık üreten ve geçmişinde işçi göçüyle ülkesini terk etmek zorunda kalmış bir ailenin İstanbul'da doğan çocuğuyum. Yazarak, çizerek, şehirlere semboller yerleştirerek ve anlamlı olan mekânlar tasarlayarak bu alanı görünür kılmaya, estetikle insan haklarını birleştirerek söylem üretmeye çalışıyorum. Kendimi fitrat olarak var ettiğim alanlar; yazmak, konuşmak, zihnimde hayal ettiğim şeyleri çizmek ve tüm bunlarla dünyayı dönüştürmeye çalışmak. Böyle biriyim. Bu yönde çalışmalarım ve hayallerim var, diyebilirim özetle.

Sanat hayatınıza nasıl girdi? Sanatsal çalışmalarınızdan, özellikle göç ile ilgili olanlardan bahsedermisiniz?

Sanat bir iletişim, bir kendini ifade etme biçimi olarak hayatımın hep tam ortasında idi. Nitekim böyle olmak zorundaydı sinestezi olduğu için. Sinestezi; duyu birleşmesi, ayrılmaması demek. Bebeklerde çocuk yaşlara dek duymak, görmek, tat almak gibi eylemler bütünüdür. Duyduklarını görür, gördüklerinin tadını alabilirler. Bu durumun ileri yaşlarda düzelmemesine sinestezi deniyor. Bu sebeple hep kendimi farklı yöntemlerle ifade etmek zorunda kaldım. Okuma yazmayı çizerek öğrendim. Yaşadığım bir deneyimi birine aktarmanın yolu kendine has bir şey üretmekti hep. Hülâsa-i kelâm kendimi bildim bileli sanatın çeşitli kollarının zaten içerisindeyim. Göç konusu ise, her zaman sorguladığım “dünyaya ait hissedememe” duygusuyla oldukça bağlantılı. Yaptığım resimlerde, heykellerde ve diğer çalışmalarda “aidiyet” meselesi hep vardı. Derinlerde bu konuya bu kadar eğilmemin, onu bu kadar içselleştirmemin sebebinin belki de bu olduğunu düşünüyorum. Göçle ilgili bu çalışmamın dışında yazdığım yazılar, fotoğraflar, hazırladığımız bir kısa film-video art ve yine uygulanmayı bekleyen enstalasyonlar var.

Einstein, gerçek sanatın sanatçıdaki dayanılmaz bir dürtüyle ortaya çıktığını savunur. Melek Zeynep Bulut’u göç konusuna bağlayan, bu alanda sanatsal üretime yönlendiren dürtü nedir? Bu özel konuyu çalışmak sizde bir değişime neden oldu mu?

Doğru söylemiş. Dayanılmaz dürtü sanatta çok önemli bir frekans aralığı. Fakat bence asıl üretim, o dürtüyü disiplinli bir şekilde yönetebildiğinde başlıyor. Beni bu çalışmayı yapmaya iten o “dayanılmaz” dürtü benim aktivist yanımdır. Haksızlık, adaletsizlik, ötekileştirilme benim susamadığım, duramadığım yer. Fakat bunu öyle bir yönlendirmeliydim ki çıkıp bağırımdan daha çok ses çıkarmalıydı ve insanlara dokunmalıydı. Bunun için sevgi iletişimi yolunu seçtim. Ortak paydada, bizi bir arada tutan, insanî kavramları yücelten semboller üzerinden gitmeye karar verdim. Bu size anlatırken keyifli fakat bu süreçte, içsel yolculuğa bir kez girdiğinizde tamamen dönüşüyorsunuz. Çok sevdiğim bir söz var, beni yıllardır hep çok etkiler: “Eğer bir kez hakikati aramaya koyulduysanız, hayatınız asla eskisi gibi olma-

yacaktır.” Olmadı. İç göç, iç benlikler, varlığın kendi yolculuğu ve madde boyutunun sadece finalde bize görünen olduğunu fark ettiğim, derinden hissettiğim bir sürece girdim diyebilirim.

Göç, göçmen, mülteci, gurbet, vatan, aidiyet, sınır, kapı gibi kavramlar size neyi ifade ediyor? Bütün bunların sizdeki karşılığı, anlamı nedir?

Bunlar çok güçlü kelimeler ve kavramlar. Her biri ayrı metafor. Az evvel sözünü ettiğimiz göçle ilgili diğer çalışmalarımız hep bu başlıklar üzerinden şekilleniyor mesela. Bir yerin olamamak duygusu, sınır meselesi ve kapı... Bunlar kendi içinde hem çok keskin hem de çok soyut kavramlar. Bazı soruların cevabı yoktur. Sorusu vardır. Ben de bu sorunuzda böyle ilerleyeyim. Dünyada oluşumuzu ne belirliyor? Kendinizi en ait hissettiğiniz anda siz, siz miydiniz? Bir kapıdan geçmek sizce bir eşik mi yoksa kendi içinizde bazı psikanalitik sorgulamaların sebebi mi? Ve sizce bütün bu nesnel olduğunu düşündüğümüz kavramlar, aslında size ne söylüyor? Bir kapıdan geçmek ya da bir kapıda durdurulmak size ne hissettiriyor ve neden? Bunlar bizim köklerimizimizin getirdiği bir dinamiğin sonucu mu, yoksa hiç seçemediğimiz ama geçmek ya da önünde beklemek zorunda olduğumuz kapılar meselesi mi? Gibi...

Özellikle son yıllardaki insanî felaketler ve global gerçeklikler sonucunda artık mülteciler ve göçmenlerin günümüzün göz ardı edilemez bir gerçeği olduğunu görüyoruz. Ülkeler bu gerçeklikle başa çıkmak için insanî ya da korunmacı bir refleksle politikalar, yasalar üretiyor, akademi dünyası bu gerçekliğin sosyolojik ve uluslararası etkilerini tartışıyor. Fakat göç ve göçmenlerin sanat bağlamında ülkemizde ve dünyada çok az çalışılmış bir alan olduğunu görüyoruz. Sizce sanatta göç gerçeğini ve göçmenin ruhunu neden bu kadar az görüyoruz?

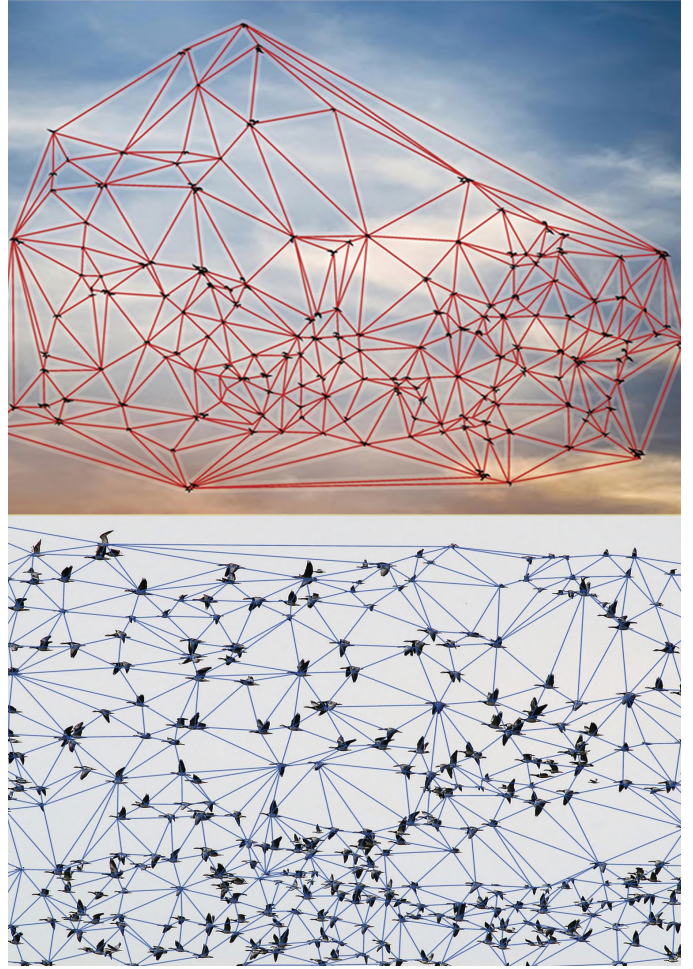
Bana kalırsa, hep söylediğim gibi, bu işin altında başka bir şey var. Evet bir göç var, dünyanın sistemini değiştirecek güçte, tüm sosyolojik olguları sorgulatacak nitelikte, politikalar yasalar üretiyor bize. Fakat tüm bunları yaptıran bir “iç göç” var. İnsan ikidir. Madde boyutunda gerçekleşen her şey ruh boyutunda önceden başlamıştır. Dünyanın sistemi, coğrafyaların düzeni, dengesi dönüşmeye başlamıştı. Ruhun dönüşümü başlamıştı. Ben’den ben’e dönüşümümüzün bir simgesi bu sert göç.

Her doğum gibi sancılı fakat tüm sistemi dönüş-
türecektir. Sanat bağlamında az çalışılmış olmasına
gelecek olursak, ben bunun sebebini konuyu bu
boyutta anlamamış olmamıza bağlıyorum. Genel
olarak sanatı estetik bir şeyler üretmek, yükselmiş
bir duyguyu dışarı vurmak ve onu satmak olarak
görüyoruz. Dolayısıyla bir şeyler çıksa da sürdürü-
lebilir olmuyor. Fakat siz buna çağın dönüşme biçi-
mini, arzusunu anlayacak frekansta yaklaştığınızda
size kendini açıyor. Akılda kalıcı işlerin azlığındaki
nedenin maalesef bu bağlantı eksikliği olduğunu
düşünüyorum.

**Göç İdaresi'nin girişi için tasarladığınız yerleştir-
menin hikâyesini anlatır mısınız? Göçmenleri ve
hikâyelerini sanatsal bir temsille ortaya koyma
fikri nasıl oluştu, nasıl hayata geçti? Bu eser, göç
kavramından göçün gerçekliğine ulaşan bir kapı
görevi gördü mü sizce?**

Dünyayı yöneten büyük şirketler, markalar insan-
ları güdüleme mekanizmalarını kullanarak sistem
geliştiriyorlar. Metro ağları, kent planları, çalışma
saatleri, bunların her biri "sürü ve sürüleştirme me-
kanizması"nın çalıştırılmasının bir sonucu. İnsanlar-
ın özgür iradeleri kendilerinde olmadığı, dışarıdan
güdülandıkları için dünya bugün bu hâlde. Yani ba-
şımızda gelişen çok trajik olaylara kör, sağır kala-
biliyoruz. Göçler, savaşlar gibi. Biz de bunu tersine
çevirsek nasıl olur, sorusuyla başladık. Bu hareket
sistemi insanları güdülemez de tam tersine öz-
gürleştirse nasıl olur? Kendi silahıyla vurmak yani.
Metro ağlarında insanların giriş çıkış sürü davranış
sistemlerini, şehirlerde rush hour'larda o hızlı, siste-
matik davranışların ağını çıkardık. Sonra bir baktık
ki bundan doğada da var. Kuşlar böyle bir sistemle
hareket ediyor. Kuşlar bir yerden bir yere göç eder-
ken aidiyet duyularını, var olma bilinçlerini yitir-
memek için bir ses çıkarır. Bu ses havada birbirine
çarparak üçgen, matematiksel bir ağ oluşturur ve
bu güvenli ağ sayesinde yolculuklarını sürdürürler.
Buna doğada "murmuration" yani mırıltı, inilti de-
niliyor. Bu kuş sürüsü dondurulmuş bir göç dalga-
sı ve zaman parçasıdır. Bu uçuş dalgası içerisine
yerleştirilmiş her bir kuş bir kuşun omurgasının ilk
uçuş ânının, ilk umuda yolculuğunun dondurulmuş
hâlidir. Umudun, yeniden başlamanın ve tüm insanî
duygularımızın bir karşılığı olan bu kuş sürüsü; her
kültürden, inaniştan, dilden insanla birlikte binaya
girer ve yolculuğuna dağılır. Kuş sürüsünün formu
seslerden çıkarılmıştır.

Sözünü ettiğimiz ses diyagramını ve doğal
matematiğini baz alarak havada dondurulmuş bir
uçuşun ağ görüntüsü.

O bir göç sesi ve o ânın dondurulmuşu. Burada ben
sinestezik oluşumu kullanarak çizdim o ağı ve ona
göre yerleştirdik, yani bir ses parçası, bu sebeple
"murmuration". Ayrıca bu ses ve zaman parçası-
nın enerjisini geçirebilmek için şehrin her yerinden
toplanmış metal eşyaları sıkıştırıp özel bir malzeme
haline getirdik ve onlardan ürettik. Böylece gerçek
bir hafıza parçası oldu. Bu benim diğer işlerimde
de kullandığım bir tekniktir, sanatımla özdeşleşti
diyebilirim. Malzemede hafızayı muhakkak kullanı-
rım. Hikâyeyi bilimsel bağlamda bu zemine oturttuk
ama neticede ortaya da çok duygusal bir iş çıktı.
Çünkü esasında yaptığımız şey, yalnızca Yara-
dan'ın matematiğini görünür kılmaktı. Bu hepimize
çok tanıdık geldi, çünkü bizdendi. Sonrasını biliyor-
sunuz.

“Waldo Sen Neden Burada Değilsin?” isimli eserinde İsmet Özel “Sanat eseri sanatçının ‘nasıllığını’ değil, ‘niçinliğini’ düşündürür ve ifşa edilen bir şey varsa o bizim de kendimizin, kendimize, kendimiz hakkındaki ifşaatını içine alır. Bu sebepten dolayıdır ki her sanat eseri herkesin ilgisini çekmez, kendi sanatçısını, kendi şairini arar insanlar.” diyor. Çok anlamlı bir mekânda ifade ettiğiniz eserinize, hiçbir yere sığamayan göçmenlere, evrensel bir dilde onların gerçekliğine bir ses kazandırarak, bir sığınak olarak sanatınızı ve kendi birikiminizle belki de hikayenizi sunduğunuzu söyleyebilir miyiz?

Öncelikle bu güzel ifade için teşekkür ederim, çok hoş bir soru üslubu. Elbette. Tasavvufta aynalar, aynalamak dediğimiz mesele. Yine fizikte benzer benzeri çeker dediğimiz şey. Birbirimizle bir yolculuğumuz, bir öz iletişimimiz olduğu için bunları konuşabiliyoruz. Niyetim kendimi yansıtmak değildi ama bu hikâye benim kendimle ilişkiyi dönüştürdü diyebilirim ve finalde ortaya çıkan şeyle iletişimim artık “ben”dir. Yani önceden tanımsız bir güdüyle bunu yapmalıyım diye ortaya çıktığım şey iken; şimdi kendini bile bile “Evet, ben Zeynep olarak bu hakkı savunurum, bu işi yaparım ve böyle yaparım.” dediğim şey oldu. Karşısında olduğum ve yanında durduğum şeyleri; bu çizgileri belirledi. “Ben”i oluşturdu ve her geçen gün yeniden dönüştürerek oluşturmaya da devam ediyor.

Sanatınızla bir bakıma göçmenleri ve mültecileri görünür kıldığınızı kabul edecek olursak, bu tezâhüre nasıl geri dönüşler aldınız? Bu çalışmanız sizi hiç beklemediğiniz hikâyelere dâhil etti mi?

Daha evvel de ifade ettiğim gibi, ben bu projeyi yaparken kendi içimde çok farklı yolculuklara çıktım. Benim için de benliklerim arasında bir iç göçü başlattı, çünkü yaşamla ilgili birçok kavramı sorguladım. Proje, bu süreç artık bittiğinde, tâbiri câizse, ben oradan ceketimi aldım ve çıktım. Hiçbir yere adımlı dahi yazmadım. Çünkü ruhuma ağır geldi. En başından beri kendi kendini olduran, orada olmak isteyen bir şeydi bu kuş sürüsü. Ve ben ona eşlik ettim, fakat meşakkatli bir yolculuktu. Aylarca böyle bir projenin varlığından kimseyi haberdâr etmedim. Bir görev gibi bitirdim ve gittim. Fakat sonra bir arkadaşım beni “Zeynep, bence bu tür projeler yapılmalı, toplumda farkındalık artırılmalı ve sen bunu anlatırsan bu yolculuk özellikle genç insanlara cesaret verir.” diye motive etti diyelim. Ben de bu yolculuğu Twitter’da tüm samimiyetle eklemeyen, çıkarmadan, aslında ne demek istediğimi, bilimsel ve insanî olarak nereden yola çıktığımı ve kendimle ilgili neyi ortaya koyduğumu anlattım. O gecedan itibaren bana Türkiye’nin ve dünyanın çeşitli yerlerinden farklı inanış ve kültürlere mensup yüzlerce insan yazdı. Çünkü burada buluştuğumuz şey umudun, yeniden başlamanın, iç göçümüzün, bizi götüren, ben’den ben’e dönüşümümüzün sembolü olan bir sürü. Televizyon kanalları aradı, dergiler, gazeteler yoğun ilgi gösterdi. Türkiye’den sağ-sol demeden her kültürden insan bu projeye sahip çıktı. Tek bir olumsuz yorum almadım. Ortak noktada buluştuk ve hayâl ettiğim şey buydu. Bir yandan da projeyi yaparken ve sonrasında eserin insanlarla ilişkisini gözlemlerken, farklı farklı hikâyelere ve insanların kuşları nasıl içselleştirdiğine şahit olduk. Mesela daha inşâ halindeyiz, kuşları tek tek takıyoruz vincin üzerinde, sadece ortalıkta dağınık bir kuşlar yığını var. Bir adam yanımıza geldi, Suriye’de güvercinleri varmış. Onları besler, büyütürmüş. Bize onlarla olan ilişkisini ve savaş olduğu için onları uçurup, gelmek zorunda kaldığını anlattı. “Sanki gelip buraya kondular, çok duygulandım.” ifadesi ile saatlerce bizi izledi eseri yerleştirirken. Ben bundan çok etkilenmişim çünkü o an elimizdeki şey henüz oluşmamıştı bile, doğru bir duygu aktarımı olduğunu tam da o anda hissettim.

Ve insanların yaşamda bağ kurduğu her şeyle olan acımasız bir kopuşu var, bu âlemi sarsar, ben size söyleyeyim. Bunu orada çok net hissettim.

Bir de eserin çekimini yapmaya gittiğimizde bir olay oldu. Orada Suriyeli bir aile vardı, yanımıza geldiler. Kuşlarla ilgili bana ardı ardına sorular sordu kadın. Açıkçası kuşlarla neden bu kadar ilgilendiğini merak ettim. Bu vesile ile hikâyesini konuştuk. Küçük çocukları var. Savaş nedeniyle buraya göç etmişler. Fakat kadında ciddi psikolojik rahatsızlıklar başlamış. Obsesif bozukluğu var. Sürekli düzenleme, temizleme, savaştan, korkudan ve yaşamının dağılmışlığından bir türlü arınamama ile mücadele ediyor. Sürekli bir şeyleri düzenliyor. Konuşurken eşarbını düzeltiyor. Bana dokunmaya çekiniyor. Çocuklarını hizâlıyor. Sürekli bir iç kavgâ. Bu benim için ayrı bir proje konusu oldu, hatta bir iç not. Sonra anladım ki kadın kendi içinde savaştâ, hapiste. “Şu kuşlar gibi olmak istiyorum.” dedi, “Başka da bir şey değil.” Ondan beni soru yağmuruna tutmuş. O anda gördüğü; o havaya asılı, özgür hissetme ve umut hâli, onun hayatı boyunca sahip olmak istediği hâldi. Kendi de biliyor. Hayatta hiçbir karşılaşma tesadüf değil. O kadınla oradaki sohbetimiz ve onun iç savaşı, bir kuş olmak isteysi benim için eserin hikâyesine dair çarpıcı bir nottur.

Göç konusunda çalışmalarınızı devam ettirmeyi düşünüyor musunuz? Yeni projeleriniz, hayalleriniz var mı?

Elbette. Bu süreçte birçok kez mülteci kamplarına gittim. Şehirlerde, sokaklarda yaşayan mültecilerle görüştüm. Göçün bir diğer yanı olan işçi göçleriyle ilgilendim ve bunu yaşamış insanlarla ilgili bilgiler topladım. Göç ve göçmenler derinden içselleştirdiğim bir konu oldu benim. Hâlihazırda bununla ilgili üç projem daha var hayata geçmeyi bekleyen. Hem farkındalık yaratmak hem de bu süreçleri yaşayan insanların hayatlarını kolaylaştırmak için yaptığımız projeler bunlar. İlerleyen günlerde dileirim hep birlikte görürüz.

FOTOĞRAFLAR / AKİF SARI

Hallo
Ich bin Mikail AKAR

Ich liebe alle
Farben außer
pink rosa und lila

M

“Minik Picasso”

Mikail Akar

Instagram: @mikails_galerie

Yazar: E. Elif GÖNÜLLÜ

Almanya’da yaşayan ve kendisini sanat çevrelerine çoktan tanıtmış olan Türk ressam Mikail Akar yalnızca 7 yaşında.

“Minik Picasso” ve “Küçük Basquiat” olarak tanınan Mikail Akar’ın sanat yolculuğu, anne ve babasının 4. yaş gününde kendisine aldığı resim malzemelerini keşfetmesi ile başlamış. Ortaya çıkan eserlere inanamayan aile, küçük Mikail’in yaptığı resimleri sosyal medya hesaplarında paylaşmaya başlayınca hiç beklemedikleri bir ilgiyle karşılaşmış.

Kullanılan renklerdeki özgürlük hissi, heyecan, yaşam enerjisinin yanı sıra usta bir ressamın ellerinden çıktığı izlenimi veren ve izleyiciyi içine çeken resimlerin bu kadar dikkat çekmesinde, eserlerin 7 yaşında bir çocuğun hayal dünyasından çıkmış olmasının şaşırtıcı etkisinin olduğu söylenebilir.

Renklerin coşkun ve sınırsız bir özgürlükle kullanıldığı resimler zamanla sanat çevrelerinin de dikkatini çekmeye başlar ve Mikail birçok ülkede resimleri sergilenen uluslararası bir sanatçı haline gelir.

“Bazen geceleri uyanıyorum ve bulduğum bir deftere kafamdan geçenleri boyuyorum.” diyen Mikail, renkleri tam anlamıyla canı nasıl isterse, içinden nasıl gelirse öyle kullandığını, bütün resimlerini hayal gücü sayesinde yaptığını ve renkleri çok sevdiğini anlatıyor.

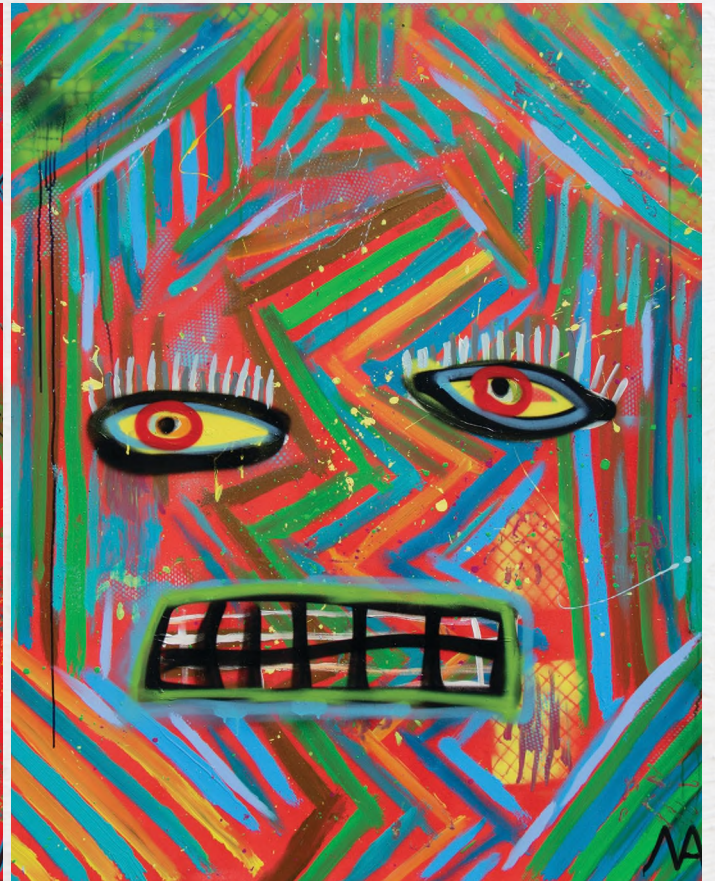
Yeteneğini destekleyen uluslararası bir okula devam eden Mikail, büyüyünce ne olacaksın sorusuna; “Ben zaten sanatçıyım, büyüyünce futbolcu olacağım.” diye cevap veriyor.

Pablo Picasso’nun “Rafael gibi resim yapmak dört yılımı aldı, bir çocuk gibi resim yapmaksa bütün ömrümü.” sözleriyle ifade ettiği, sanatta eşsiz bir öneme sahip olan çocuk ruhunun yansımalarını Mikail’in tablolarında canlı olarak görmek mümkün. Sanatseverlerin tablolarını alabilmek için aylarca sıra beklediği Mikail’in sosyal medyada oldukça geniş bir takipçi kitlesi bulunuyor.

Küçük sanatçı Mikail’in eserlerini sosyal medya hesaplarından takip edebilirsiniz.

FOTOĞRAFLAR AA / MESUT ZEYREK

FOTOĞRAF AA / DURSUN AYDEMİR

64
65

HANAU'NUN ARDINDAN

Yazar: Esra YAKUPOĞLU

Gökhan Gültekin. Sedat Gürbüz. Said Nessar Haşemi. Mercedes Kierpacz. Hamza Kenan Kurtovic. Vili-Viorel Paun. Fatih Saraçoğlu. Ferhat Ünver. Kalo-yan Velkov.

19 Şubat Hanau katliamı, Almanya'nın çokkültürlü toplum yapısına kasteden ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motivasyonlu saldırılar silsilesinin hazin bir örneği olarak hafızalarımıza kazındı. Schwandorf, Hoyersweda, Lampertheim, Saal, Rostock-Lichtenhagen, Mölln, Solingen ve Lübeck kundaklamaları ile NSU Cinayetleri, ılımlı göçmen politikaları ile bilinen Hristiyan Demokrat Partili (CDU) Walter Lübcke suikastı ve diğer ırkçı suikastlar, Halle ve Hanau katliamları Alman yakın tarihinin karanlık yüzünü ortaya koyarken, ardı arkası kesilmeyen cami sal-

dırları, grup odaklı nefret söylemleri, İslam ve göçmen karşıtlığı ekseninde vuku bulan şiddet olayları ne yazık ki günümüz Almanya'sında günlük hayatın bir parçası haline geldi. Öyle ki artık vakaları sadece sayılarla ifade eder olduk. Tıpkı Hanau'da olduğu gibi; 9 ölü, 4'ü Türk. Alman yakın tarihinde ırkçı terör saldırıları sonucunda vefat edenlerin toplam sayısı, 208. Yaklaşık son yirmi yıl içerisinde Almanya'da saldırıya uğrayan cami sayısı, 550. Sadece 2019 yılında Müslümanlara yönelik 871 saldırı kaydedildi. Geçtiğimiz yıl aşırı sağ motivasyonlu suç teşkil eden vakaların sayısı ise, 22.342 olarak kriminal istatistik raporlarında yer aldı. Bir önceki yıla göre artış oranı yüzde 8,5.

#EsReicht #HANAU

Ne yazık ki kurbanlara biçilen kıymet, yıl dönümlerinde düzenlenen anma programları ile tekdüze rakamlar ve istatistiklerle sınırlı kalırken, olaylar hep fâillerin perspektifinden okundu. Solingen kundakçısı Markus Gartmann'ı dinledik, Utøya Adası'nda düzenlediği iki ayrı saldırıda 77 kişiyi öldüren Norveçli Anders Behring Breivik ile Yeni Zelanda Christchurch'te 51 kişiyi öldüren Brenton Tarrant'ın hangi insanlık dışı güdüyle hareket ettiğini tartıştık. Halle saldırganı Stephan Balliet'in hapislihaneden kaçma girişimleri ve NSU katillerinin sahte masumiyet açıklamaları ise hâlâ gündemimizi meşgul etmeye devam ediyor.

Benzer şekilde Hanau katliamı da 43 yaşındaki saldırgan Tobias Rathjen'i odak noktasına yerleştiren bir bakış açısıyla ele alınırken, saldırının kurbanları ve geride bıraktıklarının hikâyeleri bir kez daha gözlerden kaçıyor. Hessen eyaletine bağlı Hanau kentinde iki ayrı nargile kafeye 19 Şubat 2019 gecesi düzenlediği silahlı saldırı sonucu 9 kişiyi canice katlettikten sonra, annesini de öldürerek intihar eden saldırganın hikayesi üzerinden olayın vahameti, kasten veya sehven yumuşatılmaya çalışılıyor. Saldırganın temel motivasyonu neydi? Örgüt bağlantısı var mıydı yoksa tek başına mı hareket etti? Radikal düşünce ve eğilimleri ne zaman ve ne şekilde gelişti? Ailesi ve sosyal çevresi ile ilişkileri nasıldı? Eylemi herhangi bir ırkçı gerekçesi olmaksızın psikolojik bir buhranın neticesinde mi gerçekleştirdi, babası saldırıda kendisine yardım etti mi? Silahı nerden ve nasıl temin etti? İntiharının ardındaki

sebeup neydi? Saldırganın Alman Polisi ve savcılığa istihbarat örgütlerince izlendiği yönündeki suç duyuruları ile kaleme aldığı ırkçı manifesto neden dikate alınmadı? Saldırı önlenebilir miydi?

Peki ya kurbanlar? Yarım kalan hayatlar, geride kalanların unutulmuş hikâyeleri? Hamile eşi Gülistan'a "bir saate kadar geliyorum" diyerek evden çıkıp Neo-Nazi terör örgütü üyesi 30 kişi tarafından ırkçı güdülerle darp edilerek katledilen Ramazan Avcı; kundaklama korkusuyla bir daha asla kapı zillerinde Türkçe isimlerin yazılı olduğu binalarda oturamayan, 1988 Schwandorf faciasında üç kişinin hayatını kaybettiği Can ailesinin geriye kalan tek ferdi Leyla Kellecioğlu; 1992 yılı Ocak ayında Lampertheim'da kundaklanan mülteci yurdunda hayatını kaybeden Sri Lankalı üç kurbanın yarım kalan umutları; aynı yılın Ağustos ayında Rostock'ta Vietnamlı eski sözleşmeli işçilerin barındığı konutlara yönelik sistematik kundaklama saldırılarının Almanya'yı kendine yurt edinen uzak coğrafyaların insanlarında yarattığı dehşet duygusu; Kasım 1992 Mölln Kundaklamasında kızını, yeğenini ve kayınvalidesini kaybeden, yaşadığı şokun etkisiyle bir gecede Almanca'yı unutup, o tarihten beri tek kelime Almanca konuşamayan annenin ve henüz sekiz yaşındayken karşı karşıya kaldığı travmanın neticesinde sadece Almanya sınırlarının dışına çıktığında sona eren öksürük krizleriyle yıllarca mücadele etmek zorunda kalan oğlu İbrahim Aslan'ın hikâyesi? Solingen kurbanları, NSU mağdurları ve Hanau'da hayatını kaybedenler.

“Kanser Tedavisi Gördüğüm Hastanede Bana Tercümanlık Yapıyordun”

Saldırının gerçekleştiği Hessen Eyaletine bağlı 96 bin nüfuslu Hanau kentinde her dört kişiden biri yabancı ülke vatandaşı. Almanya'nın kültürel çeşitliliğinin küçük bir örneğini teşkil eden şehirde, saldırıyla birlikte hedef alınan, şehrin göçmen kökenli nüfusu değil, farklı kökenlerden insanların bir arada âhenk içerisinde yaşama geleneği oldu. Zira saldırının kurbanları, bir göç şehri olan Hanau'nun kültürel çeşitliliğini ifade ediyor. Saldırıda hayatını kaybedenlerden dördü Türk kökenli. 23 yaşındaki Vili Viorel Păun hasta annesinin tedavisi için yedi yıl önce Romanya'dan göç etmiş. Hain kurşunlara hedef olan iki çocuk annesi, üçüncüsüne hamile Mercedes Kierpucz ise Polonyalı. 20 yaşındaki Hamza Kurtović, Bosna-Hersek'in Sırp Cumhuriyetine bağlı Prijedor şehrinden Hanau'ya yerleşmiş. Kalojan Welkow Bulgar kökenli. Saldırı anında kardeşi ile birlikte olay yerinde bulunan Said Nesar Haşemi ise Afganistanlı.

Çocukluklarını birlikte geçirmiş, aynı okullardan mezun, Almanya'yı vatanı olarak benimseyen, çoğunluk toplum ile bütünleşmiş genç bir kitleyi hedef alan bu galiz saldırı, aşırı sağ ve ırkçı retorik'in göçmen kökenlilere yönelik öne sürdüğü “Alman değerleri ve demokrasi geleneğine uyum sağlayamıyorlar” savının ne kadar içi boş ve tutarsız olduğunu da böylelikle gözler önüne seriyor.

Hayatını kaybedenlerin geride bıraktığı yakınlarının yaşadığı acı, bu elim saldırının izlerinin uzun süre yürekleri dağlamaya devam edeceğini gösteriyor. Hanau'da oğlu Gökhan'ı kaybeden 74 yaşındaki Behçet Gültekin, henüz oğlunun vefatının üzerinden bir ay geçmişken, uzun zamandır mücadele ettiği kansere yenik düşerek mart ayında dünyaya gözlerini yumdu. Oğlunun vefatının ardından metanetini koruyarak katıldığı her ortamda barış ve dostluk mesajları veren baba Gültekin, 37 yaşındaki Gökhan Gültekin'in evlilik hazırlıkları yaptığını, merhametli ve yardımsever olduğunu belirterek, duygularını, “Saat 22.00 sıralarında çalıştığı kafenin yakınlarından geçiyordum, pencereden el salladı bana. Aradan iki dakika geçti, öldürmüşler. İki dakika.

Birlikte yaşıyorduk, kanser tedavisi gördüğüm hastaneye haftada iki gün beni götürüp getiriyor, bana tercümanlık yapıyordu. Nişanını yapacaktık, nasip olmadı. Bu olay için Alman Hükümetini suçlamıyorum, kötülemiyorum. Başkalarının canı yanmasın.” ifadeleriyle dile getirmişti. Gültekin ailesi 1968 yılından beri Hanau’da yaşıyor.

Saldırının diğer kurbanlarından Ferhat Ünver’in büyükbabası da şehre misafir işçi olarak gelen ilk nesil göçmenlerden. Saldırganın 19 Şubat gecesi terör estirdiği, torununa mezar olan şehrin cadde ve sokaklarının yeniden inşasında vaktiyle alın teri dökmüştü. Fatih Saraçoğlu ise Hanau’da yeni sayılırdı, şehre iş bulmak için ailesiyle birlikte yaşadığı Regensburg’dan ayrılarak gelmişti. Saldırıya uğrayan kafelerden birinin işletmecisi olan Sedat Gürbüz, ailesiyle 20 km mesafedeki Dietzenbach kentinde ikamet ediyordu.

Hanau’dan Sonra

Kassel Valisi Walter Lübcke’ye yönelik suikast, geçtiğimiz sene ekim ayında Halle’de iki kişinin ölümü ile sonuçlanan sinagog saldırısı ve son olarak Hanau Katliamı, önyargılar ve stereotipler ile beslenen ve gelişen şiddet vakalarının son yıllarda Almanya genelinde ciddi bir artış gösterdiğini gözler önüne seriyor. Haziran ayı başında birinci yılını dolduran Lübcke Cinayetinin ardından Federal İçişleri Bakanı Horst Seehofer (CSU), aşırı sağ eğilimlerin Almanya demokratik hukuk devleti için en büyük tehdit unsuru olduğunu açıkladı. Benzer şekilde Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) 2019 Raporunda Almanya’nın ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadelede ciddi efor sarf etmesi gerektiğini vurguladı. Hanau, uzun yıllar göz ardı edilen aşırı sağ popülizmin doğurduğu nefret söyleminin varacağı nihai noktanın ibretlik bir tablosunu teşkil ediyor. Almanya Başbakanı Angela Merkel’in de ifade ettiği üzere; nefret ve ırkçılık Alman toplumunun farklı katmanlarına sirayet eden bir zehir, bir kangren misali Yeniden Birleşmenin 30. yılında çokkültürlülük, demokrasi, hoşgörü ve uyum anlamında ülkenin geçmiş kazanımlarını riske atıyor.

Geçmiş tecrübeler ise grup odaklı nefret ve ön yargılar ile mücadelenin tek taraflı ele alınamayacağını gösteriyor. Zira ayrımcılık ve ırkçılıkla mücadele, toplumun tüm kesimlerini kapsayan çok yönlü bir yaklaşımı gerekli kılıyor. Bununla birlikte ırkçılık ve İslam karşıtlığının topluma yapısal bir şekilde nüfuz ettiğini kabul etmek ve konuya ilişkin farkındalık oluşturmak, sorunla mücadelede hayati öneme sahip. Bu doğrultuda susarak değil, anlatarak; unutarak değil, anarak; yok sayarak değil, farkına vararak Hanau’ların tekrarlanmaması için hep birlikte mücadele vermek gerekiyor.

FOTOĞRAF AA /ABDÜLHAMİT HOŞBAŞ

BOSNA HERSEK

SREBRENITSA

KAPANMAYAN YARA SREBRENITSA

11 Temmuz 1995'te yaşanan Srebrenitsa Soykırımı; 2. Dünya Savaşı'ndan sonra
"Avrupa'da yapılan en büyük insan katliamı ve etnik soykırım"
olarak dünya tarihine geçti.

NASIL BAŞLADI?

11 Temmuz 1995 tarihinde Ratko Mladic komutasındaki Sırp birlikler, BM tarafından görevli Hollandalı askerlerin bulunduğu Srebrenitsa'ya girdi.

Srebrenitsa düştükten sonra Sırlar; çocuk, kadın ve yaşlıların da bulunduğu en az 8 bin 372 Boşnak sivil katletti. Binlerce insan ise evlerinden sürüldü.

"ÖLÜM YOLU"

Katliamdan kurtulmak isteyen halkın bir kısmı Hollandalı askerlere sığınırken, bir kısmı da orman yolundan Boşnak askerlerinin olduğu bölgeye ulaşmayı denedi.

Hollandalı askerlere sığınan 300 Boşnak sivil Sırp askerlerine teslim edilirken, Boşnak askerlere ulaşmayı deneyen siviller orman yolunda Sırp askerlerin kurduğu pusuda hayatını kaybetti.

"SOYKIRIM"

KARARI VE SUÇLULARI

2007 yılında Uluslararası Adalet Divanı Srebrenitsa ve etrafında yaşanan olayları "soykırım" olarak nitelendirdi.

Farklı mahkemelerde görülen Srebrenitsa davalarında bugüne kadar 45 Sırp toplam 699 yıl hapis cezası aldı. Sırp komutan Ratko Mladic, 2017 yılının Kasım ayında müebbet hapse mahkum edildi. Bosnalı Sırların eski lideri "Bosna Kasabı" olarak da bilinen Radovan Karadzic, 2016 yılında biten davada, Srebrenitsa Soykırımı dahil 10 ayrı suçtan 40 yıl hapse mahkum edildi.

Lahey Bölge Mahkemesi, Srebrenitsa Soykırımı sırasında BM bünyesindeki Hollandalı askerlere sığınan 300 Boşnak sivilin Sırlara teslim edilmesinden dolayı Hollanda'yı suçlu buldu.

8372

Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük insanlık trajedisi olan Srebrenitsa'da 11 Temmuz 1995'te 8 bin 372 erkek katledildi.

6610

Bugüne dek defnedilenlerin sayısı 6 bin 610'a yükseldi.

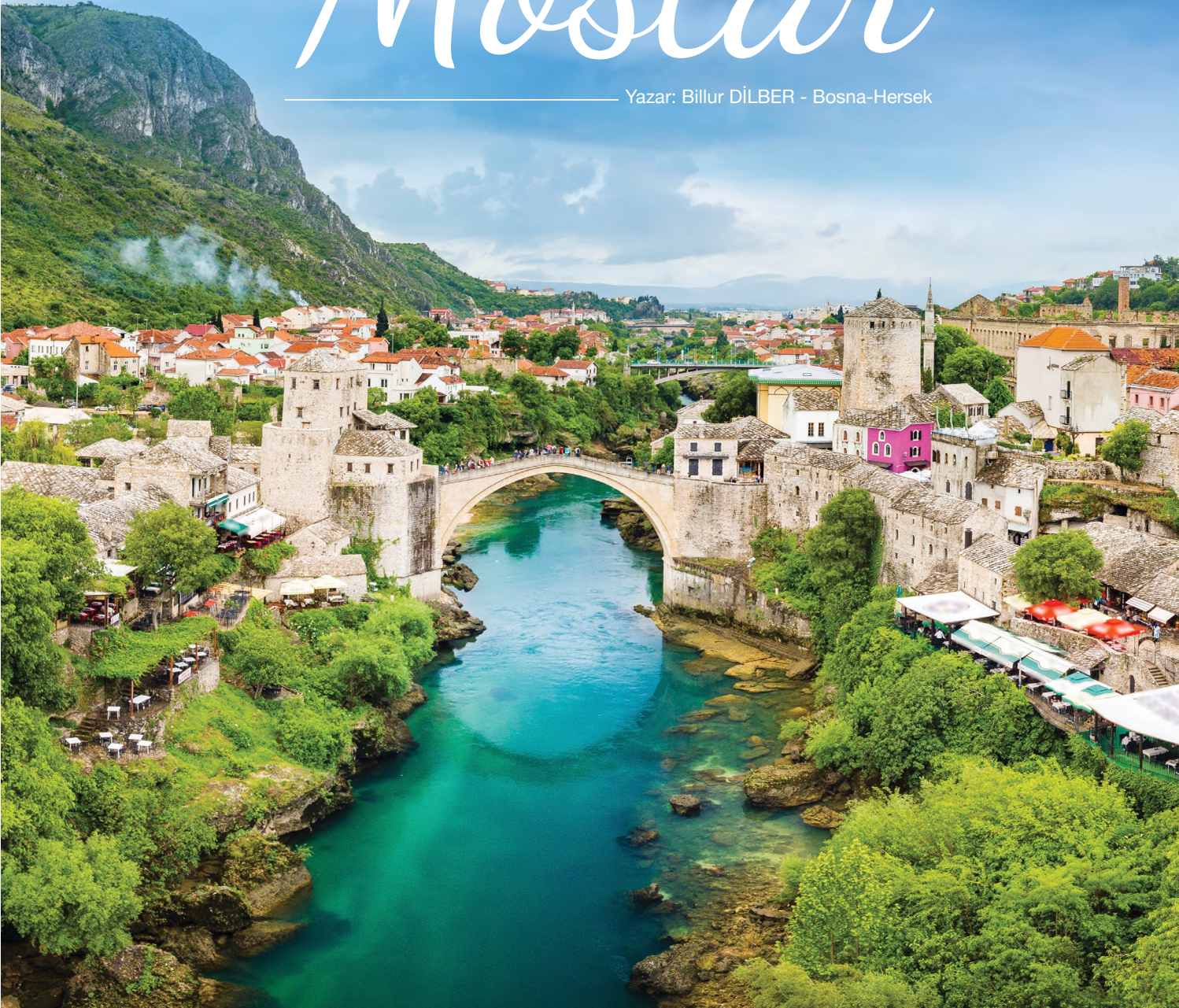
1600

Bin 600 civarında insanın bedenine ulaşılamadı.

KENDİ KEDER, İNSANI KEYFEKEDER

Mostar

Yazar: Billur DİLBİR - Bosna-Hersek

“İncire ve zeytine andolsun...” 95:1

Kur'an'da övülen inciri bol, zeytini bol, Hersek bölgesinin baş tacı olan Mostar şehrini gezdiyseniz, dönerken içinizin derinliklerinde şu cümleyi de beraberinizde götürmeniz kuvvetle muhtemel:

“Bu şehrin, gerçekten bir ruhu var.”

Boşa değil, zamanında divan şairlerimizden “daha güzeli var mıdır bu dünyada?” gibi kendisine övgü dolu mısralar sarfedenler olmuş...

Geçin Kujundžiluk'un (Kuyumculuk) bir köşesinden, eski şehrin fotoğrafını çekmek için kısaca bir durun, buranın kadrainıza sığdıramayacağınız şahane güzelliklerle dolu olduğunu farkedeceksiniz.

Stari Grad'da (Eski Şehir), sırtınızı Velež Dağları'na doğru verip, karşınıza Hum Tepesi'ni alacak şekilde şöyle bir durup baktığınızda gördüğünüz manzara da; Hırvatların diktiği haç, kiliseler, camiler, tepeler, yemyeşil ve derin derin akan Neretva Nehri, ağaçlar, envai çeşit bitkiler, alabildiğine yeşilliğin içinde Mostar Köprüsü, kâh Osmanlı'dan, kâh Avusturya-Macaristan döneminden, kâh Yugoslavya'dan ve elbette savaştan kalma izler bulacaksınız.

Köprü demişken, Mostar Köprüsü'nü inşa etme görevini Mimar Sinan'a değil de, Mostarlı bir devşirme olduğu için Mimar Hajruddin'e vermiştir Kanunî. Köprü'nün eğiminin fazla olabilmesi için, çevrede en uygun taşların bulunduğu Ortijeş'e taş ocağı kurulmuş, buradan çıkarılan taşları kullanmışlar. Sonra binbir cefa milimetrik hesaplarla harcını hazırlamışlar. Gel gelelim her ne kadar dâhiyâne bir iş yapmış olsa da, “olur da yıkılır, kellemden olurum” korkusuna, o zamanlar Velež Dağları'na kaçıp bir süre orada beklemiştir Hajruddin.

Yine eski şehirde, Koski Mehmet Paşa'nın yaptırdığı “medrese, cami, türbe, şadırvan ve küçük bir harem” kombinasyonu mevcuttur. Bugün gelenlerin avlusunda, Mostar köprüsüyle resim çekirmeden gitmedikleri bir başka güzelliğidir Mostar'ın burası da. Caminin içinde, Avusturya-Macaristan imparatoru Franz Joseph'in, dönemin belediye başkanına hediye ettiği devâsâ el dokuma kilimi sergilenir. Minarenin yapımı sırasında usta, son taş konulurken istediği bahşışın verilmemesi sebebiyle tepesi atıp, son taşı koymadan “helem nejse” (hele neyse) diyerek, âlemi dikip gittiği için minare, kurşun kalem andırır. Böyle adamlara buralarda, bizim dilimizde kullanıldığı gibi “ters čovjek” (ters adam) derler.

72
73

Koski'nin medresesi ise, en son Mesnevi'nin okutulduğu yerdir buralarda. Tasavvuf geleneği hâlâ sürmektedir Mostar'da. Nakşibendilerin (sesli zikir çeken) müridleri, perşembe ve pazar geceleri birlikte zikir çekerler. Misal, gezerken tanıştığınız modern giyimli, üst düzey biri, akşam tekkede derviş olarak karşınıza çıkar ve size çay getirir. Zikir akşamı kadınlara da dervişler hizmet ederler. Çünkü kadınların erkeklere hizmet etmesi uygun görülmez burada. Eğer olur da bir gün burada çay içerseniz, bilmeniz gereken şey, karanfil kokulu çayınız çoktan şekeri atılıp karıştırılmış olarak gelecektir.

İşte, şehrin halkına bahsettiği bu güzellikten kaynaklanan bir özellik midir bilinmez, insanları da güzel olmaya pek bir önem verir Mostar'ın. Bir cenazede ölen eşi için ağlayan bir kadının “çok yakışıklı adamdı, erken gitti” dediğine yahut kaç yaşında olursa olsun süslenmeden dışarı adım atmıyan Mostarlı teyzelere şahit olabilirsiniz burda. Öyle ki patatesin bir kilosunun paha biçilmez olduğu savaş zamanında bile yiyecekleriyle makyaj malzemelerini değiş tokuş edenler olmuş.

FOTOĞRAF / SAMİR ŠEHOVIĆ

İşsizlik oranlarının yüksek olmasının da etkisiyle bir kahve içerek, aynı kafede saatlerce “çejfim, bujrum” diyerek keyif yapan rahat insanlarıyla da meşhurdur Mostar. Bir haftalığına kalmaya gelmişseniz aynı saatlerde, aynı kafelerde, aynı kişilerin oturduğunu farkedersiniz. Eğer biraz içlerine girip muhabbet ederseniz, herbirinin birer roman yazılabilecek hayat hikayelerine sahip olduğunu anlamanız çok uzun sürmeyecektir.

Mostar’da Bosna’nın diğer şehirlerine nazaran savaştan kalma izler ve yıkık dökük harabeler daha fazla görülür. Şehir zamanında çok fazla göç vermiş, mülk sahipleri gittikleri ülkelerde vefat etmiştir, mevtanın ya mirası bırakacak kimsesi bile kalmamıştır ya da mirası bölüşmek için bir araya gelinememiştir bir türlü. Şehir bu açıdan sokaklarında gezerken, “bu şehir gerçekten savaş görmüş” dedirtir kendisine. İşte bu harabelerin, kimlerin hayatlarında ne tür hatıralar bırakmış olabileceğini böylece düşünür durursunuz.

Şehitluk’un yanında birçok turist otobüsü park eder. Turistler akın akın eski şehre doğru ilerlerler ama yanından geçip gittikleri, kapılarını 27 sene önce biriktirilebilecek tüm anılara kapatmış köşedeki o şirin

tek katlı binanın, bir zamanların meşhur pastanesi “Slastičarna kod Alekse” olduğunu kimse bilmez. Oysa şu an 50’li yaşlardaki yerli birçok kişi, zamanında çarşıya gidip alacaklarını almış, çoluk çocuk şöyle bir soluklanıp bir limonata içmek için uğramıştır kod Alekse’ye...

Mostar, “Hırvat tarafı-Boşnak tarafı” şeklindeki ayrımın bugün hâlâ devam ettiği bir şehirdir. Sırp savaşı zamanında kaçıp gitmiş ve nüfus hemen hemen yüzde 51 Hırvat, yüzde 49 Boşnak olacak şekilde dağılmıştır. Savaştan sonra insanların büyük bir kısmı mübadele usulü, daha güvende hissettikleri kendi taraflarına taşınmışlardır. Bazen taşınmalarına sebep, kötü anılarını tekrar tekrar hatırlamak istememeleri de olmuştur tabii.

Karşı taraftaki grafitilerle bezeli yıkık dökük viran bina, bir zamanların Stakla Banka’sı (camdan banka), savaş zamanında keskin nişancı kulesi olarak kullanılmış ve birçok Mostarlı yakınlarını buradan gelen kurşunlara hedef oldukları için kaybetmiştir.

FOTOĞRAF / SAMİR ŠEHOVIĆ

Grafiti demişken, Mostar'da işsizlik oranının yüksek olması sebebiyle gençler boş vakitlerinde sokak sanatı icra ederler. Şehir böylece birçok grafitiye ev sahipliği yapar ve bu grafitileri görmek için kesinlikle bir tam gün ayrılmalıdır. Mostar'a yazın geldiyse, sanata düşkün bir halka sahip bu şehrin yaz festivalinde mutlaka katılabileceğiniz bir etkinlik bulabilirsiniz.

Şehrin girişinde, İspanyol Meydanı'nın ve sonrasında Franjevačka Kilisesi'nin yanından geçerek merkeze doğru gelirken kullandığınız ana yolun şehri ikiye böldüğü kabul edilir Mostar'da. Boşnaklar için orası artık "karşı taraftır." Eğer iki tarafı da ilgilendiren herhangi bir spor müsabakası ya da Lahey'den beklenen bir kararın açıklanması gibi belli durumlar varsa, tehlikeli olacağı düşünülerek, 'ne olur ne olmaz' düşüncesiyle karşı tarafa geçilmez. Zira böyle günlerde her an bir arbede yaşanabilir.

Bu, yine de Hırvat tarafında hiç Boşnak kalmadığı anlamına gelmiyor. Savaştan önce, esasında çok fazla karma evlilik yapılmış Mostar'da. Bir Boşnak kız, Hırvat bir oğlanla sorunsuzca evlenip yaşayabilmiş. Aileler bu konuda çok esneklermiş. Zaten savaş çıktığında da "ne yani şimdi kayınpederimi, kayıinvalidemi mi öldüreyim?" diyerek silah tutmayı reddedenler de olmuş. Yani o zamandan günümüze ulaşan karma aileler, Hırvat - Boşnak çocuklar var. Ancak bu herkesin eşinin ailesini sonuna kadar koruduğu anlamına gelmiyor tabii. Yani silah tutmayı reddetmeyenlerin sayısı da azımsanacak gibi değil. Savaştan sonra bir Boşnak, bir Hırvat'a gönül vermişse bu, evlatlıktan reddedilme sebebi bile olabilir.

Savaş bittiğinde evlerine dönen insanların, evlerini çürümüş cesetlerle dolu bulmaları kolay olmuştur tabii. Hatta bazılarının kime ait olduğunu bile, konu komşu konuşurken öğrenmişler.

“Şu köşedeki Bakkal Rüstem Amca’nın, okul arkadaşların Mahir, Faris ve Hana’nın cesetlerini sizin bahçedeki şu tandıra atmışlardı.” Bunları sindirmesi, 25 sene de geçse kolay olmuyor, elbette travmatik izler bırakmış insanlarda bu olaylar.

Karşı tarafta ısrarla yaşayıp, sokakları ustalarla dolu olsa da “burası hâlâ benim evim” diye meydan okuyan, iki kişiyle de olsa Ramazan ayında teravih kılıp yakınlarındaki camilerin bakımlarıyla kendileri ilgilenen Boşnaklar da var tabi. Çünkü artık karşı taraftaki, Podhum denen mahallede, Hadži Ali-bega Lafe Camisi’nden sonraki camiler, bugün kendi kaderine terkedilmiştir.

Hâlâ güvensiz hissettikleri bir ortamda, yaşananları unutmaya çalıştıklarından olsa gerek, savaştan kalma ve insanı hüzne boğan anılardan bahsetmekten pek hoşlanmaz Mostarlılar. Bu travmayı atlatamayan bir sürü insan olsa da genelde yüksek sesle konuşup, “tartışıyorlar mı acaba?” diye düşündüğünüz Mostarlılar, aslında sohbet edip şakalaşıyorlardır.

Çoğu organizasyona akordeon çalıp, Mostar türkülerini söyleyen biri mutlaka davet edilir. Ve en sık rastlayacağınız Mostar türküsü ise Mostar’ın ünlü Sırp şairi Aleksa Šantić’in, 1902’de yazdığı ve Boşnak bir kıza olan aşkını anlatan “Emina” türküsüdür.

*“Dün akşam sıcak hamamdan dönerken,
İmamin bahçesinin yanından geçerken,
Bahçede yaseminlerin serinliğinde,
Elinde ibriğiyle duruyordu Emina...”*

Toplumsal travmaların yaşandığı böylesine bir geçmişe sahip, çok fazla göç vermiş ve yaz aylarında diasporasının gelişini dört gözle bekleyen Mostar’ın insanların bu kadar pozitif olması sizce de ilham verici değil mi? Alp-erenlerinden, Sarı Saltuk boşuna gelip yerleşmemiş olmalı bu topraklara... Saltuknâme’sinde yöre halkının, iç güzelliğinin dışına yansımış olduğundan bahsettiği söylenir. Nice badireler atlatmış olsalar da hâlâ renkli, neşeli ve güzel insanlardır Mostarlılar, vesselam...

“Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.”
95:4

İRLANDA TÜRKLERİ DROGHEDA UNITED F.C.

Yazar: Umut Deniz ÖNCEL

“Plevne’den Fordingbridge’e Türk Savunması” adlı yazıda Plevne’den İngiltere’nin Hampshire Kontluğuna yolculuğa çıkmış ve oynadıkları sağlam futboldan ötürü taraftarlarınca Türk olarak anılan Avrupa’nın ilk ay-yıldız logolu takımı Fordingbirdge Turks’ü konu edinmiştik. Şimdi ise zor zamanlarda inanç farkı gözetmeksizin dünyanın farklı yerlerine uzanan Türk’ün yardım elinin bir kasaba halkı ve futbol takımını nasıl etkilediğini göreceğiz.

Patates bitkisi Güney Amerika’daki yerliler tarafından bilinmekte ve çokça tüketilmekteydi. Coğrafi keşifler sonucu Avrupa’da da ekimi yapılır hale gelen patates sayesinde nüfusunun beslenme soru-

nunu gideren pek çok ülkede nüfus artışı yaşanmaya başlamıştır. Bu ülkelerden biri olan İrlanda’da patates, halkın temel besin kaynağı haline gelerek İrlanda kültürünün bir parçası olur.

1845 yılında patateslerde türeyen bir hastalık bu temel besin kaynağının büyük bir bölümünü çürütmek suretiyle kullanılamaz hale getirerek büyük çaplı bir kıtlığa yol açar. Tam yedi yıl süren bu kıtlık sonucunda meydana gelen salgın hastalık, kitlesel ölüm ve göçler yüzünden adadaki İrlanda nüfusunu önemli oranda azalır.

Fotoğraf @droghedaunited

1847 yılında İrlanda halkının çektiği acılardan haberdar olan Sultan Abdülmecid, Birleşik Krallık vasıtasıyla 10.000 poundluk nakdî yardım yapmak ister ancak İngiliz yönetimi açlıkla boğuşan İrlandalılara yalnızca 2.000 poundluk bir yardım yaptığı için miktarın düşürülmesini talep eder. Neticede nakdî yardım 1.000 pounda düşürülür ancak 3 gemi, muhtelif gıda ve ilaç maddeleri ile dolu bir şekilde, İrlanda'ya gönderilir. İngiliz yetkililerin Osmanlı gemilerinin Dublin limanına yanaşmasına izin vermemesi üzerine leventlerimiz Dublin'e 50 kilometre mesafedeki Drogheda limanına yüklerini indirir.

Drogheda halkı zor zamanlarında kendilerine uzatılan eli unutmaz ve 1919 yılında kurulan Drogheda United'ın amblemi olarak ay-yıldız seçilir. 1975 yılında kentin diğer takımı Drogheda F.C. ile birleşerek "Drogheda United F.C." ismini alan kulüp, 2007'de İrlanda Ligi şampiyonu olur. Kulüp müzesinde ayrıca 2006 ve 2007 Setanta Sports ve 2005 FAI kupaları da bulunmaktadır. Günümüzde İrlanda Birinci Liginde mücadele etmekte olan ve taraftarlarınca Turks olarak da anılan kulüp, zaman zaman İrlanda Premier Liginde çıkarak İrlanda'yı Avrupa kupalarında temsil etme hakkı kazanmaktadır.

Bordo-mavili renklere sahip olan Drogheda ile Trabzonspor 2010 yılında resmi olarak kardeş kulüp olmuş, böylece 163 yıl öncesinde başlayan Türk-İrlandalı dostluğu sportif arenada kuvvetlenmiştir. 2010 yılında ülkemizi ziyaret eden eski İrlanda Cumhurbaşkanı Mary McAleese, Osmanlı Devleti'nin kıtlık zamanı yaptığı yardımın İrlanda halkı tarafından unutulmadığını ve bayrağımızdaki ay-yıldızın

bölgenin bir sembolü haline geldiğini ifade ederek Drogheda'nın ziyaret edilmesi halinde sahada Türk millî takımının futbol oynadığının zannedilebileceğini söylemiştir. Bir başka görüşe göre ise kasabanın ay-yıldız olan simgesinin tarihi çok daha öncesine dayanmaktadır.

On yıllarca unutulmayacak bu inayet-kâr tavrın neşet ettiği toprakların sahibi olarak güçlü ve zengin addedilen devletlerin, Korona salgını döneminde büyük bir panikle kendilerine ait olmayan maske ve sağlık malzemelerine el koyduğunu haberlerde büyük bir şaşkınlıkla izledik, izlemeye devam ediyoruz. Bu süreçte ülkemiz, dünyanın hemen hemen her bölgesine ihtiyaç duyulan malzemeleri büyük bir alicenaplıkla göndermiş ve güzel yorumlar ile muhatap olmuştur. Virüs salgını sırasında İrlanda'ya gönderilen yardım üzerine kadirşinas Drogheda United F.C. yetkilileri, kulübün sosyal medya hesabında kıtlık zamanı gönderilen yardımı hatırlatarak Türkiye'ye bir kez daha teşekkür etmiş ve iki ülke arasındaki dostluğu vurgulamıştır.

Fordingbridge, Türklerin yeri geldiğinde zalimlere karşı askerî kabiliyetini ve savaşçılığını; Drogheda ise Türklerin inanç farkı gözetmeksizin her dâim mazluma yardım elini uzatmasını ve merhametini simgelemektedir. Ve evet, futbol asla sadece futbol değildir.

Halil İnalçık

100 yıllık yaşamıyla tarihi yaşayan ve yaşatan, 25'ten fazla eser ve 300'den fazla makaleye imza atan Prof. Dr. Halil İnalçık'ı rahmetle anıyoruz.

1916

Prof. Dr. Halil İnalçık
7 Eylül 1916'da
İstanbul'da doğdu.

İlk tahsilini **Ankara Gazi
Mektebi'nde** tamamladı.

Lise tahsilini dönemin en
iyi okullarından **Balıkesir
Necati Bey Muallim
Mektebi'nde** tamamladı.

1935-1940

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih Coğrafya
Fakültesi'nden
mezun oldu.

1942

AÜ-DTCF Yeni Çağ
Kürsüsü'ne İlmî Yardımcı
tayin edildi.

1943

15 Aralık 1943'te
"Viyana'dan 'Büyük Ricat'e
Osmanlı İmparatorluğu ve
Kırım Hanlığı" ünvanlı teziyle
doçentliğe atandı.

1947

Türk Tarih Kurumu
üyeliğine seçildi.

1952

"Viyana Bozgun Yıllarında
Osmanlı-Kırım Hanlığı
İşbirliği" teziyle profesörlük
pâyesi aldı.

1972

**Chicago Üniversitesi Tarih
Bölümü'nde** imtiyazlı profesör
olarak çalışmaya başladı.

1986

Chicago Üniversitesi'nden de
emekli oldu.

1990-1992

Harvard ve Princeton
üniversitelerinde misafir
profesör olarak dersler veren
İnalçık, 1991'de Türk tarih ve
kültürüne yaptığı katkılardan
dolayı Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
tarafından **Yüksek Hizmet
Madalya ve Diploması'na** layık
görüldü.

1992

Bilkent Üniversitesi **Tarih
Bölümü'nü** kurdu.

2016

25 Temmuz'da **Ankara'da**
hayatını kaybetti.

Ödülleri Eserleri

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Ödülü 1998
Sofya Üniversitesi Fahri Doktora Unvanı 2001
İslam Konferansı Teşkilatı Teşekkür Plaketi 2002
Kültür Bakanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü 2002
Macaristan Liyakat Ödülü 2002
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü
TBMM Onur Ödülü 2008
TÜRKSOY Onur Madalyası 2012

Tanzimat ve Bulgar Meselesi
Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid
Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar
Gazavat-ı Sultan Murad b. Mehmed Han
İzladi ve Varna Savaşları
Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi
Devlet-i Aliyye

CENGİZ DAĞCI

1920-2011

Elhamdülillah Türküm, Müslümanım ve notlarımda yazdıklarımın hepsinin de hakikat olduğuna yemin ederim.

- 9 Mart 1920'de, Kırım'ın Yalta liman şehrine bağlı Kızıltaş köyünde doğdu.

EĞİTİM HAYATI

- İlköğrenimi ve çocukluğu Kızıltaş (şimdiki adıyla Krasnokamenka) köyünde geçti. Ortaokulu Akmesic'de bitirdi. Öğrencilik yıllarından itibaren şiirler yazmaya başlayan Cengiz Dağcı, 1939 senesinde Kırım Pedagoji Enstitüsüne girdi.

GURBET HAYATI

- 1945-1946 senelerinde binlerce Türkistanlı ile beraber Türkiye'ye gelmek istese de devrin idarecileri tarafından kabul edilmedi. 1946 yılında Doğu Avrupalı mültecilerle birlikte S.S. Andes vapuru ile İngiltere'nin güneyindeki Southamton rıhtımına ulaştı ve bir lokantada bulaşıkçı olarak çalışmaya başladı. Daha sonra kendi lokantasını açarak yaşamına devam etti. Cengiz Dağcı kıt kanaat bir hayat sürmesine rağmen hürriyetin ne büyük bir saadet olduğunu hakkıyla kavramış bir yazardır.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

- Eserleri edebiyatımız için yenilik ve zenginlik kaynakları olan yazar, savaşın psikolojik durumunda bıraktığı izlerin de etkisiyle savaşın öncesine ve sonrasına ışık tutacak mahiyette hatıra tarzında romanlar kaleme aldı. Eserlerinde Kırım Türklerinin sıkıntı ve mücadelelerini gerçekçi ve çarpıcı şekilde ortaya koydu. Hüzünlü üslubuyla, Kırım'da yaşanan acıların Türkiye'de ve başka coğrafyalarda bilinmesini ve hissedilmesini sağlamıştır.
- Cengiz Dağcı Türkiye'ye hiç gelmediği halde eserlerini Türkiye Türkçesi ile yazmış ve 1956 yılından bu yana Türkiye'de pek çok baskı yapmıştır.

VEFATI

Milyonlarca insanın öldüğü 2. Dünya Savaşı'nı gören, ilk çağları Rus ve Alman karargahlarında geçen ve başına gelen onca felaketten mucize diyebileceğimiz tesadüflerle kurtulan Yazar ve Şair Cengiz Dağcı, Londra'nın Soutfields bölgesindeki evinde 2011 yılı, 22 Eylül günü, saat 12.30 sıralarında vefat etti ve cenazesi Kırım'a gönderilerek toprağa verildi.

ESERLERİ

Roman

Korkunç Yıllar (1956), • Yurdunu Kaybeden Adam (1957), • Onlar da İnsandı (1958), • Ölüm ve Korku Günleri (1962), • O Topraklar Bizimdi (1966), • Dönüş (1968), • Genç Temuçin (1969), • Badem Dalına Asılı Bebekler (1970), • Üşüyen Sokak (1972), • Anneme Mektuplar (1988), • Benim Gibi Biri (1988), • Yoldaşlar (1991), • Biz Beraber Geçtik Bu Yolu (1996), • Bay Markus Burton'un Köpeği (1998), • Bay John Marple'in Son Yolculuğu (1998), • Oy Markus Oy (2000), • Rüyalarda Ana ve Küçük Alimcan (Bir Kırım Öyküsü) (2001)

Hatıralar

Yansılar 1 (1988), • Yansılar 2 (1990), • Yansılar 3 (1991), • Yansılar 4 (1993), • Ben ve İçimdeki Ben (Yansılardan Kalan 5) (1994), • Hatıralarda Cengiz Dağcı (1998), • Regina (2000)

Hikaye ve Mektuplar

• Haluk'un Defterinden ve Londra Mektupları (1996)

EL TURCO

KİMDİR BU "EL TURCO"LAR?

Yazar: Güven ÇOLAK

"Orta Doğu'dan gelen her kişinin elinde bulunan Osmanlı pasaportu İspanyollar, yerliler ve zenciler için kolay bir etiketleme yöntemi sağlamıştı. Nasıl tüm siyahlar negro, tüm yerliler indio ise tüm Osmanlı pasaportuna sahip olanlar da Turco oldular."

1899 yılında Honduras'a ayak basan Solomon Hardal, Orta Doğu'dan Latin Amerika'ya gelen ilk kayıtlı göçmendi. Arkasından farklı nedenlerle gelecek binlerce Orta Doğu insanının kıtanın demografisinde eşsiz değişiklikler yapacağından, siyasî ve ekonomik anlamda kıtaya önemli katkılar sağlayacağından habersizdi. Solomon Hardal'ın memleketi Kudüs'ten kalkıp Latin Amerika'ya neden geldiği, Latin Amerika'da hangi işlerle meşgul olduğu maalesef bir sır olarak kalmaya devam ediyor. Hardal, küflenmiş nüfus kayıtlarından günümüze gelebilecek kadar şanslı bir isim sadece. Ancak Hardal'ın öncülük ettiği Latin Amerika'ya gelen Orta Doğulular hakkında bazı şeyler biliniyor. Neden bölgeye geldiklerini, neden memleketlerini bıraktıklarını ve daha da önemlisi memleketlerini neden unutmadıklarını tarihin sayfalarına düşülen derkenarlardan anlayabiliyoruz.

Latin Amerika'nın Osmanlı uyruklu kişilerle tanışması 1880'li yıllarda başlamış ancak bu göç hareketi geniş kitleleri cezbetmemişti. Ancak 20. yüzyılın başlarında, bölgede Osmanlı nüfusu o kadar artmıştır ki, 1891 yılında Küba, Osmanlı'dan göç edenlerin ülkeye girişlerini demografik yapıyı korumak için sınırlandırmıştır.

Osmanlı tebaasının sayısı hakkında bazı bilgiler Hariciye Nezareti'nin yazışmalarında ortaya çıkmaktadır. Hariciye Nezareti, Latin Amerika'daki Osmanlı sayısının 200 bini bulunduğunu, bu nedenle Karayipler'de ve başlıca Latin Amerika şehirlerinde temsilciliklerin açılması gerektiğini iletmektedir. Raporlar, Latin Amerika'daki Osmanlıların memleketlerine gönderdikleri işçi dövizleri hakkında da bazı bilgiler vermektedir. Bu bilgilere göre 1909 yılında Latin Amerika'dan Suriye'ye giren para 11,8 milyon pesodur. Söz konusu göçmen Osmanlı nüfusunun içerisinde her ne kadar gayrimüslimler ön plana çıksa da Müslümanlar da göçmen olarak Latin Amerika'da bulunmuşlardır. Örneğin 1909 yılında Arjantin'e giriş yapan 11.765 Osmanlı vatandaşının 5.111'inin Müslüman olduğu bilinmektedir. Ancak Müslümanlar için Latin Amerika, temelli yerleşilecek bir yer olmaktan ziyade daha çok para biriktirilecek bir yer olarak görülmüştür. Bu nedenle Müslümanlar belli bir süre geçtikten sonra geri dönerken, gayrimüslimler belirli siyasî çalkantılardan dolayı Latin Amerika'yı yeni hayatları için merkez üssü belirlemiştir.

Orta Doğu'dan gelen her kişinin elinde bulunan Osmanlı pasaportu İspanyollar, yerliler ve zenciler için kolay bir etiketleme yöntemi sağlamıştı. Nasıl tüm siyahlar negro, tüm yerliler indio ise tüm Osmanlı pasaportuna sahip olanlar da Turco oldular. Brezilya için Birinci Dünya Savaşı'na kadar Turco, resmi bir tanımlamaydı ve Orta Doğu'dan gelen bütün milletler için kullanılıyordu. Turco etiketinin bazı Araplar tarafından da kabul gördüğü bilinmektedir. Örneğin Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te 1923 yılında kurulan ilk İslam merkezinin ismi "Osmanlı Toplumu" anlamına gelen Sociedad Ottomana'dır. Bir diğer örnek ticarî hayatta karşımıza çıkar, Suriyeli bir Ortodoks Hristiyan'ın sahibi olduğu La Ottomana mağazaları, Uruguay'ın başkenti Montevideo'da yaygın bir şekilde bulunmaktaydı. La Ottomana mağazaları aslında Orta Doğuluların ekonomideki başarısının bir habercisi gibidir. Özellikle Honduras ve El Salvador'daki Filistinli göçmenler, ekonomik anlamda başat bir rol üstlenmişlerdir.

Memleketlerinden yanlarında getirdikleri Osmanlı kimliği; Lübnan, Filistin ya da Ermeni kimliklerinden daha baskın olmuş ve Orta Doğu'dan gelen herkesi kapsayan Turco kimliği fazlaca kapsayıcı olsa da kabul görmüştür. Bu geniş kimlik, Batılı güçler hakimiyet sağladıktan sonra unutulmaya başlanmış ve Orta Doğu devletlerinin bağımsızlıklarını kazanıp ayrı birer devlet olarak dünya sahnesine çıkmasından sonra da reddedilmişti. Bugün bölgede Filistin ya da Lübnan, Suriye diasporasından söz edilebilirken resmî anlamda bir Turco topluluğundan bahsedilememektedir. Ancak Turco sınıflandırması Latin Amerika halkı tarafından unutulmamıştır; bugün hala Orta Doğu kökenli kişiler siyasî ve ekonomik hayatta görünür olmayı başarmaktadır. Bu kişilere örnek olarak; 1989 ile 1999 yılları arasında Arjantin devlet başkanlığı yapan Filistin kökenli Carlos Menem ya da Meksika'nın en büyük telekomünikasyon şirketi olan Telmex'in büyük hissedarı Lübnan kökenli Carlos Slim Helu gösterilebilir.

Kültürel anlamda da Turco'ların etkisi yadsınamayacak bir boyutta olmuştur. Bugünkü Venezuela, Kolombiya ve Ekvator'u içine alan Büyük Kolombiya bölgesinin yöresel sokak lezzeti olan "Kibbeh", aslen Orta Doğu ve Levant mutfağının vazgeçilmez bir yemeği olan içli köftenin ta kendisidir.

Ayrıca bazı Arapça söyleyişler de Latin Amerika İspanyolcasında yerleşmiştir.

Sonuç olarak, Orta Doğu topraklarından yeni ekonomik fırsatlar, siyasî çalkantılar ya da sadece bir macera için ayrılıp Latin Amerika'ya demir atmış Araplar, kıtaya geldiklerinde hiçbir kalıba uymamıştır. Siyahi olmadıkları için negro, İspanyol olmadıkları için castellano değillerdi, yerli olmadıkları için indio olmadıkları da aşikârdı. Yeni yeni kıtaya gelen Uzak Doğululara da benzemediklerinden chinos da denilemezdi. Hâliyle Latin Amerika devletleri, bu Orta Doğuluların pasaportlarına bakınca bir isim buldular: Turco. Orta Doğulu Turco'lar bölgede ekonomik olarak faal bir hayat sürdürdüler ve 1940'ların başında siyasette de görünür olmaya başladılar. Önceleri birkaç bakanlık ve parlamento üyeliği olarak başlayan siyasî hayatları, 21. yüzyılın eşiğinde devlet başkanlığı seviyesine yükseldi. Yaşadıkları toplumun dilini ve mutfağını etkilediler; memleketlerinden aldıkları farklı kimlikleri kullansalar dahi Turco olmaya devam ettiler. Bugün, sayıları milyonla ifade edilen Arap kökenli Latin Amerikalılar, yaşadıkları topluma tam olarak entegre olmuştur. Dillerini unutmak üzere olan Turco'lar için memleketleri dedelerinin gördüğü güzel bir rüyadan fazlası değil. Ancak yine de yaşadıkları toplumdaki başarıları sayesinde Turco ismi unutulmuyor.

Müslüman Dünyada Çağdaş Düşüncenin Panoraması

Yazar: Doç. Dr. Lütfi SUNAR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Temel Çağdaş Meseleler

Genel olarak Müslüman toplumlarda entelektüeller, ilim adamları, akademisyenler, siyasî ve dinî elitler çağdaş dönemde iki temel konu ile ilgilenmişlerdir: Bu iki temel konudan birincisi sömürgecilik ve siyasi bağımsızlık meselesidir. Müslüman ülkeler 19. yüzyılın başlarından itibaren sömürge altına girmeye başlamış ve önemli bir kısmı bağımsızlıklarını 20. yüzyılın ikinci yarısında ancak kazanmışlardır. Müslüman toplumların siyasî, iktisadî ve idarî yapısını alt üst eden ve büyük yıkımlara yol açan sömürgecilik aynı zamanda ilmî ve fikrî olarak da çöküntülerin ve süreksizliklerin oluşmasına yol açmıştır. Çağdaş dönemin ikinci temel meselesi ise modern düşünce ile karşılaşma ve yüzleşme sorunudur. Sömürgeciliğin ve askeri kaybın ikliminde gerek içsel fikrî bunalımlar gerekse haricî meydan okumalar neticesinde

Müslümanların tarihi, tabiatı ve hayatı anlayabilecek ve açıklayabilecek fikrî çerçeveleri işlememeye başlamıştır. Bu anlamda fikrî mirasın sürdürülmesinde sorun olduğu gibi çağdaş düşüncenin anlaşılmasında da sorunlar meydana gelmiştir.

Bugün ilmî, fikrî ve teknik gelişmelerin son derece hızlandığı bir zaman diliminde Müslüman toplumların düşünce birikiminin anlaşılması, bu toplumların hayatîyetlerini sürdürmeleri için çok ehemmiyetli bir hale gelmiştir. Zira kendi düşünce birikimini oluşturamamış, koruyamamış ve aktaramamış toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri çok güçtür. Bu sebeple dört ana havzada çağdaş düşünce birikiminin bir muhasebeye tabi tutulup incelenmesi; tanımak, anlamak ve sürdürmek için önemli bir başlangıç teşkil edecektir.

Sıklıkla Müslüman toplumların modernleşme döneminde mukallit bir düşünce yaşamına sahip oldukları iddia edilir. Gerçekten de modernite her bakımdan tehdit edici ve dönüştürücü; geniş çaplı bir meydan okumadır. Bu meydan okuma karşısında bir varlık sergileyebilmek bütüncül bir bakışı gerektirir. Müslüman toplumların tarihte karşılaştıkları bütün meydan okumaları aşan bir tehdide sahip olan bu karşılaşma, ileri düzeyde bir yenilenmeyi gerektirmektedir. Dünya görüşünün, hayat anlayışının ve düşünce kalıplarının çok esaslı bir şekilde sarsıldığı bu meydan okumaya karşı Müslüman alimlerin ve entelektüellerin çok farklı düzeylerden çeşitli yanıtlar ürettiğini görmekteyiz. Bu yenilenme çabasının azımsanmayacak bir birikim oluşturduğu görülmelidir.

Dört Havza, Dört Ülke

Günümüzde Müslüman toplumların geçmişi, bugünü ve geleceği yaygın bir biçimde tartışılmaya devam ediyor. Ancak bu tartışmalar daha çok siyasî olaylar ve şahıslar etrafında cereyan ediyor. Doğru'da veya Batı'da herhangi bir kitabevine giden birisi, siyasî olaylar ile ilgili çok sayıda yayın bulabilir ancak Müslüman toplumlardaki çağdaş düşünce ile ilgili çok az şey üretildiğini de fark eder.

Batı düşüncesi ile kıyaslandığında Müslüman toplumların düşüncesi, onun içinde de çağdaş düşünce, neredeyse yok sayılmaktadır. Halbuki günümüzde Müslüman toplumlarda canlı bir düşünsel hayat söz konusudur. Bu canlı düşünce hayatı kendi içerisinde çeşitlilikler göstermekte ve yeni dönüşümler oluşturmaktadır.

İslam düşüncesi geleneksel olarak Doğu-Batı (Maşrik ve Mağrip) hattında iki eksenle gelişmiştir. Bu iki ana eksen kendi içinde ikiye ayrılır alt havzaya ayrılmıştır. Bu bağlamda İslam düşüncesinin dört havzasından ve bu havzaların merkezlerinden bahsetmek mümkündür.

Bunlardan ilki İslam düşüncesinin temel oluşma alanı olan Mezopotamya havzasıdır. Evvela Bağdat ve Şam çevresinde oluşan bu düşünce geleneği daha sonra Selçuklular ile Anadolu'ya doğru genişlemiş ve nihayetinde Osmanlı düşüncesi ile İstanbul'da yerleşik ve bütünleşik bir karakter kazanmıştır. İkinci havza ise Endülüste mayalanan düşüncedir. Bu düşünce havzası zamanla Kuzey Afrika'ya kayarak burada bir gelişim alanı bulmuştur. Bu havzanın kurumsallaşması Mısır'da Ezher çevresinde gerçekleşmiştir. İslam düşüncesinin Doğu eksenini ise birbirini besleyen iki alt havzada oluşturmuştur.

86
87

Bunlardan ilki Hint-İslam düşünce havzasıdır. Kadim Hint düşüncesi ile karşılıklı bir diyalog ile şekillenen bu düşünce havzası kendi içerisinde meseleleri ve gelişim dinamikleri bakımından büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Son olarak dördüncü düşünce havzası İsfahan-Rey etrafında gelişen ve zamanla şiileşen İran havzasıdır. Zamanla kendi içine kapanan ve yerel dinamikler etrafında önemli bir gelişim seyri oluşturan bu havza aynı zamanda meseleleri ve kavramları bakımından da diğerlerinden gittikçe farklılaşmıştır.

Dolayısıyla Müslüman toplumların hem tarihsel hem de çağdaş fikri çerçevesi bu havzalar dâhilinde ele alınabilir. Elbette bu havzalar klasik dönemde birbirinden kopuk değildir ve modern dönemde de her şeye rağmen birbirilerinden kopmamışlardır. Zira her şeyden önce tarihsel bir dil ve bakış sürekliliği söz konusudur. Müslüman dünyadaki fikri gelişmelere bakacak birisinin öncelikle Türkiye, Mısır,

İran ve Hint Alt Kıtası'na bakması gerekir. Bu dört ana havzaya ek olarak ayrıca Kuzey Afrika'da, Kırım-Kazan'da, Balkanlar'da, Güney-Doğu Afrika'da, Güney Doğu Asya'da, Batı Afrika'da ve son zamanlarda Batı Dünyasında İslam düşüncesinin alt havzaları teşekkül etmiştir. Bunlardan her biri, ana havzaların biri veya birkaçı ile gerçekleşen etkileşimler çerçevesinde zaman zaman çok özgün ve derinlikli düşünce yapılarının oluşumuna da ev sahipliği yapmıştır.

Çağdaş Düşüncenin Farklı Tonları

Müslüman toplumlarda düşünce ile ilgili araştırmalar genellikle 19. yüzyıl öncesine dairdir. 19. yüzyıldan sonrası ile ilgili yapılan araştırmalar ise çoğunlukla tekil şahıslar ve meseleler etrafında ilerlemektedir. Ayrıca Müslüman toplumlarda düşünce yaşamı denildiğinde genellikle "dinî düşünce" etrafındaki tartışmalar anlaşılmaktadır.

Bu dönemden itibaren yapılan çalışmalarda Müslüman toplumlara düşünme becerilerini kaybetmiş gibi muamele yapıldığını görürüz. Bu yanlış betimleme çağdaş düşünceye yaklaşımı belirleyici bir etki oluşturmaktadır. Bu anlamda bu kitapta tercih edildiği biçimiyle “çağdaş düşünce” Müslüman toplumların fikrî hayatını canlı ve yaşayan bir form içinde ele almaktadır.

Klasik dönemde sahip oldukları siyasî ve iktisadî düzeni bozulan Müslüman toplumlar, fikrî ve toplumsal bir karmaşa yaşamaktadırlar. Bu karmaşa içerisinde modernleşmeye verilen tepkiler ve onunla girilen etkileşime göre Müslüman toplumlarda çağdaş düşüncenin üç ana formu bulunmaktadır: Modernist, muhafazakâr ve ıslahçı. Bu düşüncelerin her birinin çok çeşitli yansımaları olmuştur. Tek biçimli ve tek renkli olmayan bu düşünceler bazen

bir sentez olarak da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin milliyetçilik bazen Batıcılığın ve modernizmin, bazen de ıslahçılığın bir tonu olarak görülmektedir. Yine sosyalizm genel olarak Batıcı modernizmin bir alt biçimi olsa da zaman zaman milliyetçilikle, zaman zaman da ıslahçılıkla sentezlenmiştir. Tek boyutlu olmaktan ziyade çeşitlilik arz eden bu düşünceler Müslüman toplumların yaşadıkları problemlere farklı bakışı ve alternatif yolları göstermektedir.

Günümüzde Müslüman dünyada birbirine paralel ve etkileşimli işleyen çok sayıda farklı entelektüel hat mevcuttur. 19. yüzyıldan bu yana Müslüman toplumlarda gerçekleşen karmaşık, kültürel ve ekonomik dönüşümleri yansıtan bu entelektüel akımlar ve akışlar hem geleneksel düşünceye bir tepki ve onu bir yorumlama girişimidir, hem de Batılı kapitalizm ve sömürgecilikle bir karşılaşma içerisinde kendisini kurmuştur.

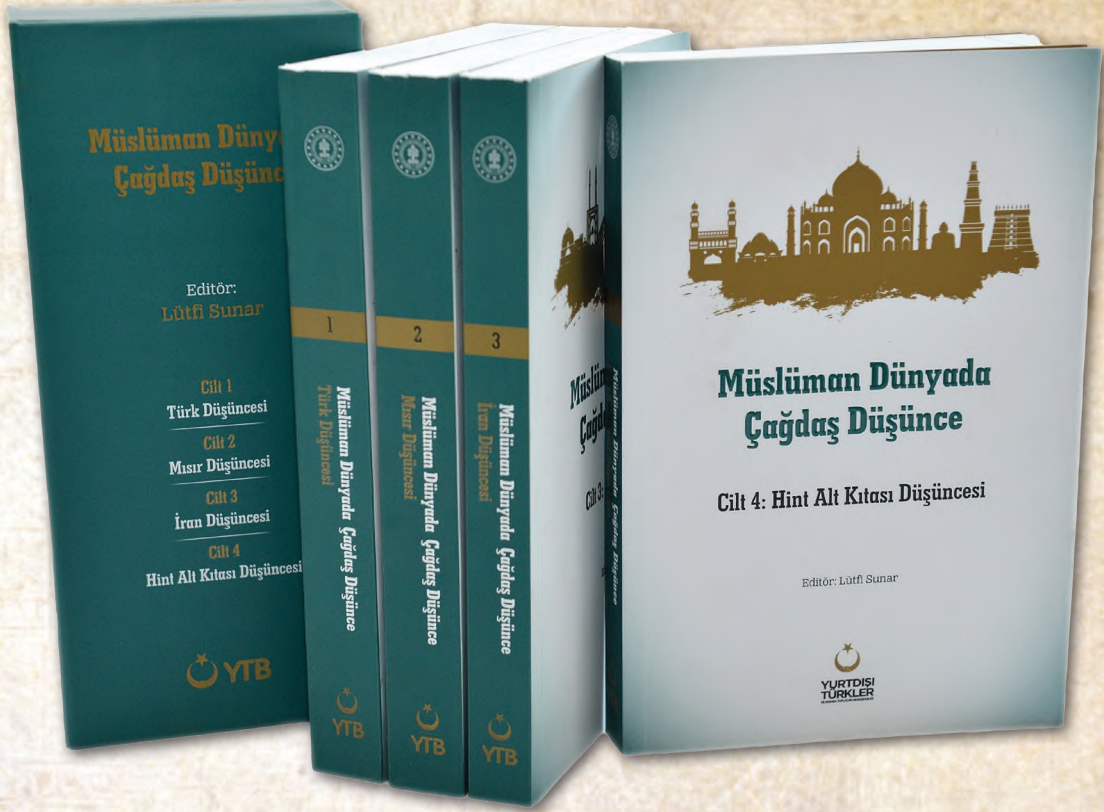
Bu çifte tepkisellik aynı zamanda düşüncenin giderrek sistematik olmaktan çıkıp spekülâtif bir karakter kazanmasına da yol açan önemli bir etkidir.

Öte yandan bu karşılaşmalar kültürel, dinî ve entelektüel sahalarda yeni aktörlerin ortaya çıkmasına da yol açmıştır. 19. Yüzyıl klasik ulema ve edibin yanında gazeteci, aydın ve politik aktivist gibi yeni aktörlerin yeniden şekillenen “kamusal alanda” kendisini gösterdiği bir dönem olmuştur. Bu yeni aktörlerin hemen hemen tamamı, düşünceyi farklı boyutlarıyla yeniden kurmak zorunda kalmışlardır. Hatta zaman zaman yorumlamanın, kuramsallaştırmanın ötesine geçilmesi gerekmiştir. Zira klasik düşünce mirasının “yeni hâlî” açıklamada yeterli olmayışı, düşüncenin her seferinde “yeni bir hâl” almasına neden olmaktadır. Bu da “fikirî aşırılığın” kurumsallaşmasına ve süreklilik kazanmasına yol açmıştır. Ortaya çıkan bu yeni güç blokları ve entelektüel çerçevede geçmişle kaybolan bağı nostaljiyle dolduran gelenekselciler “zayıf bir tarihsellik” oluştururken; bu bağdan kurtulmaya çabalayan modernistlerde de “temelsiz bir yenilik” meydana getirmişlerdir.

Müslüman toplumların çağdaş siyasî tarihi nispeten daha fazla ilgi görmüş ve üzerinde daha çok çalışma yapılmıştır. Ancak genel olarak çağdaş Müslüman entelektüel birikimi üzerine daha az çalışma bulunmaktadır. Bunda basit mânâda akademik uzmanlaşma ve iş bölümünün çarpık bir yapılanması etkili olmuş olabilir. Ancak muhtemelen sorun bu kadar basit değildir. En önemlisi, Müslüman toplumlardaki siyasî veya sosyal düşüncenin yapısını analiz etmeyi zorlaştıran teorik bir çerçeve yoksunluğudur.

Zira Müslüman toplumlardaki düşünce yaşamı genellikle ya geleneğin bozulmuş bir biçimi ya modern düşüncenin kötü bir taklidi ya da bir tutarlılığı olmayan bir fikirler yumağı olarak görülmektedir. Bunda Avrupamerkezci düşünce tarihi yazımının modern dönemde Avrupa dışında üretilen teori ve fikirlerin kendi içsel yapılarını ve dinamiklerini yadsımasının önemli bir etkisi mevcuttur. Çağdaş Müslüman toplumlarda meydana çıkan düşünce, sanki teorinin değil tarihin konusu olarak görülmektedir. Bir düşünce ortaya çıktığı andan itibaren tarihselleşince ne kadar canlı ve dinamik olursa olsun onu kendi içinden çoğaltma imkânı tükenmektedir. Dikkat edilirse Müslüman toplumların düşünce dünyası hep olup bitmiş bir şey olarak ele alınmaktadır. Bu da elbette hem düşüncenin gelişimini hem de bu düşünce üzerine çalışılmasını engelleyen bir etkidir.

Bu anlamda, geçtiğimiz günlerde YTB tarafından yayımlanan dört ciltlik Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce kitapları ile bu alandaki büyük boşluğun doldurması ve çağdaş Müslüman toplumlarda baskın olan çeşitli düşünce akımları ve onların karşılaştığı zorluklar ve sınırlılıkların çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu çalışmanın, Müslüman toplumlardaki düşünce hareketleri hakkında kapsamlı bakış açıları oluşturmamıza da yardımcı olması hedeflenmektedir.

YTB tarafından yayımlanan dört ciltlik Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce eserinde; Türkiye, Mısır, İran ve Hint Alt Kıtasındaki çağdaş düşünce birikimi ele alınmıştır. Bu dört ciltte, bu dört ülkedeki fikrî birikim hakkında geniş, derinlikli ve bütünlüklü bir çerçeve sunulmaktadır. Böylece karşılaştırmalı ve sistematik bir değerlendirme imkânı oluşturulmuştur. Farklı ilgilere sahip kişilerin rahatlıkla okuyup beslenebileceği bir biçim ve içeriğe sahip olan kitaplar ülkemizdeki düşünce birikimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu kitap projesine 8 ülkeden 42 araştırmacı katkı yapmıştır. Her bir kitapta 12 bölüm yer almaktadır. Kitaplarda yer alan bölümler birbirine paralel içerik taşımaktadır. Böylece karşılaştırmalı okuma imkânı da oluşturulmuştur. Kitaplarda çağdaş düşünce yaşamının panoramik bir fotoğrafı sunulmaktadır.

Ayrıca kitaplara eklenen düşünce yaşamı kronolojisi ile son iki yüzyıldaki ilmî, fikrî ve teknik gelişme ve olayların zamansal bir sunumu gerçekleştirilmiştir. Yine bölüm aralarına yerleştirilen kısa biyografiler ve kurum tanıtım yazıları ile kitaplarda ele alınan fikrî çerçevenin arka planı sunulmaktadır.

GURBETTE BİR BAYRAM HABERCİSİ BAKLAVA KOKUSU

Yazar: Mehmet BOLAT – Almanya

Yedi yaşındaydım sanırım. İlkokula başladığım seneydi. Önceki seneler, abilerimin senede iki defa sabahın erken saatlerinde fiyakalı takım elbiselerini giyinip camiye gittiklerini hatırlıyorum. Ama o sene yedi yaşındaydım. Bizzat tecrübe etmek bana da nasip olacaktı.

Bayramın gelişini arife gününden hissetmeye başlıyordum. Annemin ısrarla “Hadi oğlum duşa gir de arife suyuyla yıkayayım seni” demesi de buna sebebiyetti. Bir gün öncesinden yeni alınmış kıyafetlerimi özenle dolaptan çıkarıp masanın üstüne koyardı annem. Heyecanlıydım, ama ne için heyecanlandığımı bilmeden. Sadece heyecanlı olmam gerektiğini biliyordum. Yedi yaşında olmama rağmen bayram, bende daha çok tecrübe çağırıyordu. Bunlardan biri bayramın bereketiyle gelen yüklü harçlıklar, diğeri ise o harçlıklar için katlanmam gereken sıkıcı bayram ziyaretleriydi.

O sene bayram namazına gitmiş ve hayli zorlanarak bayram namazını kılmıştım. O seneden sonra da bayram ritüelleri mensubu kervanına katıldım. Yaşım ilerlese de ilk gençlik yıllarımdan, ergenlik yıllarımdan bugüne kadar değişmeyen bir misafirperverlikle karşılıyorum bayramı.

Sadece ben değil bütün çevrem öyle. Hatta takvimlerimizi biraz da bayramlara göre endeksliyoruz.

Seneler geçse ve bayram için alınan kıyafetler olmasa da artık, iki gün öncesinden kafamda tasarladığım bayram elbiselerim, bayram sevincinin ifadesidir benim için. Bir de bayram öncesine tekabül eden berber ziyaretleri var tabii. Berber abinin, tıraşımı son güne bıraktığım için espri ile karışık kızması da benim için bayram hazırlığı demek.

Aslında evimizde Bayramın daha ses getiren bir habercisi vardı. Bu haberci, bayramı dört gözle beklememize sebep oluyordu: annemin her bayram hazırladığı baklava. Arife günü evi taze baklava kokusu sarardı. İşte o zaman bilirdik artık: Bayram geliyor. Annemin ‘Yoksa şerbeti çok mu cıvık oldu oğlum?’ deyip tatlı bir telaşa kapılması da bizim için bayram hazırlıklarının bir parçasıydı.

Ramazan ve Kurban Bayramı aslında dinî bayramlar olsalar da burada; Almanya’da ve bütün Avrupa’da, kültürel bir değer de taşıyorlar. Bayram günü, tanıdığım her Türk; dindar, ateist, sünî, alevî vs. ayırmaksızın herkes, birbirinin bayramını kutlar.

Hatta Alman arkadaşlarım ve komşularım bile 'Frohes Zuckerfest!' veya 'Frohes Opferfest!' diyerek kutlarlar bayramımızı. Alman arkadaşlarımdan Noel'de aldıkları hediyelerden dolayı küçükken az da olsa onları kıskansam da bu iki bayram, her şeyi telafi ediyordu.

Bayramın ilk günü Müslüman öğrenciler için okula gitmek zorunlu değildi. Müdürümüz öncesinden bildirirdi bu güzel haberi. Her müdür yetkiliydi böyle bir izni verme konusunda. Bayramı ve dolayısıyla Müslümanları Almanya'nın bir parçası sayıp, onların değerlerine saygı gösteren öğretmen ve müdürler çoğunluğu temsil ediyordu. İşte her şeye rağmen bu anlayış, nezaket ve hassasiyet çok değerliydi.

Lise son sınıfta, bayram günü önemli bir sınavım vardı. O sabah bayram namazını kılamadan, sınav için okula gitmem gerekti. Haliyle ailemle gelenek haline gelen bayram sonrası kahvaltıyı da kaçırmıştım. O gün gerçekten üzülmüştüm. Bir şeyleri kaçıracakmışım hissini sınavdan dönüp annemin elini öpene kadar söküp atamamıştım içimden.

Seneler geçtikçe, küçükken bana sıkıcı gelen bayram ziyaretleri artık zevkli bir hâl almaya başladı. Bayramı dolu dolu yaşamak için bu ziyaretlerin yapılması gerektiğinin farkına vardım. Bayram vesilesiyle belki de hâlini hatırlını sormayı ihmal ettiğimiz yakınlarımızın gönüllerini alıyoruz. Özellikle de Türkiye'deki akrabalarımızın.

Bütün güzel yanlarına rağmen bayramlar, ailelerimizin bir kısmından uzaklarda yaşadığımızı hatırlatıyor bize. Almanya'da doğup büyümeyen büyüklerim için daha hüzünlü bir tecrübe bu, haliyle. Gelişen teknolojiyle, görüntülü aramalar sayesinde Türkiye'deki akrabalarımızla bayramlaşabiliyoruz, onların bayram heyecanlarına, bir nebze de olsa, ortak olabiliyoruz. Yoğun telefon trafiği, kopyalanıp yollanan mesajlar, ses kayıtları, bunların hepsi bayram demek benim için.

İtiraf etmeliyim ki, Almanya'da bayramı her ne kadar mutlu bir şekilde geçirsem de Türkiye'deki akrabalarımın bayramı daha verimli, daha sıcak bir ortamda idrak ettiğini düşünüyorum. Bunun sebebi ise yaşadığım şehirde, Krefeld'de, pek fazla akrabamızın olmamasıdır belki de. Bayramın Türkiye'de daha hissedilir olması aslında gayet mantıklı. Haberlerde bayram telaşını adeta hissedebiliyoruz. Ama her şeye rağmen, az ya da çok, bayram vesilesiyle gönül coğrafyamızla bağ kurabiliyoruz. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde Müslüman geleneğini yaşayıp, yaşatabiliyoruz. O yüzden burada bayram, bir bayramdan fazlasıdır.

Bayramın Dili

Yazar: Elif Neslihan GÜNEY - Almanya

Bayramınız mübarek olsun” yazılı kalpli veya güllü çeşit çeşit resimlerle online mecralarda eminim hepimizin bayramı kutlanmıştır. Bu kişisel olmayan mesajlara alınıp, yanıt olarak bayram harçlığının resmini gönderen büyüklerimizin sitemlerini de görmek mümkün. ‘Sanal alemde kutlarsan bayramı, sanal alemde gönderirim harçlığını’ düşüncesi ilk başta komik gelse de aslında zamanın ve teknolojinin ilerlemesiyle bayramlaşmanın da değiştiğini gösteriyor bize. Sadece zaman değil, yaşadığımız yerler, çevremizdeki insanlar da bayram kutlamalarımızı etkileyebiliyor.

Diasporada yaşayan Türkler olarak bizim bayramlarımızı hem Türkiye’de hem de başka bir ülkede kutlama fırsatımız oluyor. Ben Almanya’da doğup büyüdüğüm için Almanya ve Türkiye arasındaki farklılıklardan bahsedebilirim. Ancak bayramlaşmanın aşağı yukarı diğer ülkelerde de aynı olacağını tahmin edebiliyorum.

Biz iki farklı ülkedeki hazırlıkları, sevinci bire bir yaşayabiliyoruz. Almanya’da bayramı ne kadar güzel kutlasak da sanki bir parçamız Türkiye’de olmayı diliyor gibi. Belki bu, orada yaşayan akrabalarımız, sevdiklerimiz yüzündendir, belki de eşsiz mimariye sahip camilerin manevî havasında namaz kılma özlemimizden veya ezana hasret kaldığımızdandır.

Her ne kadar güzel sofralar kurulsa, yemekler, tatlılar hazırlansa, eş dost akraba gelse de bayram Türkiye’de hep daha güzelmış gibi hissederiz.

Eğer bir bayram yaz tatiline denk geldiyse Türkiye’ye gitme heyecanımız ikiye katlanır, bitmek bilmeyen sıra yolunun yorgunluğu üzerimizden sanki bayram heyecanı ile daha hızlı atılır.

Almanya’da bayram nasıl geçer sorusuna aslında net bir cevap vermek zor. Bayramın güzel geçmesi bir açıdan bayram gününün tatile denk gelip gelmemesine de bağlıdır. Eğer bayram hafta sonuna, tatil gününe denk gelmediyse veya iş yerinden/okuldan izin alın(a)madıysa, o bayramdan tat almak pek de mümkün olmaz. Bayram namazına gidilir, hazırlıklar, kutlamalar yine de yapılır. Belki bayram kahvaltısı da hızlıca yapılır. Fakat bayram birkaç saate sığdırılmaya çalışılır. Maalesef iş yerinde veya okulda bayram havası yaşamaz. Belki de bu yüzden Almanya’da bayramların bazen birkaç saat sürüyor gibi olması, Türkiye’de ise günlerce.

94
95

Ancak bayram günü bir tatile veya hafta sonuna denk geldiyse durumlar tabii ki değişir. Sabah yine erken kalkılır, bayram namazına gidilir, özenle kahvaltı hazırlanır. Bayram tüm güne yayılır ve tadı çıkarılarak kutlanır. Rengârenk şekerlerin, baklavanın, çikolataların kokusu kucaklamış olur evleri. Eğer bayramımız Noel veya Paskalya kutlamalarına denk gelirse, Noel Babalı veya Paskalya tavşanlı çikolataları da bayram için özel hazırlanmış şekerliklerde görürseniz, hiç şaşırmanın.

Akrabası Almanya'da olan akrabasına gider, olmayan da çekirdek ailesiyle bayramı geçirir. Komşular, arkadaşlar gelir gider. Hatta bazı derneklerde özel bayramlaşma günleri ayarlanır. Birlik beraberlik duygusu pekişir, uzun zaman göremediğimiz tanıdıklarımızı görürüz böylelikle. Hatta son zamanlarda büyük mekânlar kiralanıp tüm Müslümanlar bayramlaşmaya davet edilir.

Her milletten insanın katıldığı bu buluşmalarla bayram, gerçek anlamda kutlanır.

Bayram, özellikle diasporada yaşayanlar için, başka bir boyut kazanmış olur. Sadece kutlanan özel bir gün olmanın ötesinde, birlik beraberlik düşüncesinin kuvvetlenmesi de bayramın önemli bir işlevi olarak görülebilir.

Bayram günü sokakta kendi geleneksel kıyafetleriyle Pakistanlı aileler, rengârenk elbiseleriyle Senegalli aileler görebilirsiniz. Almanya'da bence bayramın güzelliklerinden biri de bu farklılıklardır. 'Eid mubarak' deyip dilini bilmediğiniz insanlarla bayramlaşarak onların yüzlerinde bir tebessüm sebebi olabilirsiniz.

Mesela bir Türk için baklavasız bir bayram ne kadar düşünülmezse, bir Senegalli için de 'beinget'siz bayram düşünülmez. Komşumuzun Senegalli olmasından ve her bayram bize 'beinget' göndermesinden biliyorum bunu.

Sadece tatlılarımızı paylaşmayız aslında. Birbirimizin dilini bilmesek ve birkaç kelime hariç hiçbir şey konuşmasak da bayram sevincimizi paylaşıyoruz.

Bu bakımdan, bayramları yalnızca yiyip içtiğimize indirgemeyip, aslında bayramın daha çok gönül işi olduğunu anlayarak manevî huzurunu yaşamaya çalışmalıyız. En güzel ve meşakkatli tatlılar, yemekler sadece bugünün özel bir gün olduğunu vurgulamak için bir araç olmalıdır. Aynı şekilde hediyeler ve süslemeler de. İçimizdeki bayram sevincini ve heyecanını dışarıya ve çevremizdeki insanlara yaydığımızda gerçek bayramı yaşamış ve yaşatmış oluruz.

Almanya'da bayram günlerinin Türkiye'ye nazaran daha özenli kutlandığını görebiliriz. Şimdiki genç aileler bu konuya belki de daha bilinçli yaklaşıyor. Bayramları görsel açıdan da güzel hale getirmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Evi balonlarla süsleyip, hediyelerini renkli kağıtlarla paketlenip çocuklarına bayramı yaşatmaya çalışıyorlar veya Ramazan takvimi yaparak, iftardan sonra küçük ve öğretici hediyelerle çocuklara iftarı bekleme heyecanını yaşıyorlar.

Avrupa'da çocuklar anaokulunda, ilkokulda haftalarca 'Nikolaus' gününe, Noel, Paskalya, Fasching kutlamalarına hazırlanırlar. Böyle özel günlerde süslemeler, hediyeler, çikolatalar eksik olmaz. Müslüman çocukların anne babaları da Ramazan ve Kurban Bayramının önemini çocuklarına anlatıp, hediyeler eşliğinde ailece bir şeyler yaparak bayram sevincini yaşatmaya çalışıyorlar.

Bu yüzden sanki bayrama özenmek ve hazırlık yapmak, evi süslemek konusuna diasporadaki Türkler daha bilinçli yaklaşıyor. Sadece kendi çocuklarına değil, komşulara veya mahalledeki çocuklara da şeker torbaları hazırlayıp, bayram sevincini tüm çevreleri ile paylaşıyorlar.

Müslüman olmayanlar da bazen bu sevince ortak olup bayramımızı kutluyor, sofralarımızda yer alıyor.

Babalarımız veya dedelerimizin zamanında maalesef bu kadar imkân yoktu. Bayram namazını kılabilmek için uygun bir yer bulmak bile çok zordu. Dedelerimiz bazen bir kilisede bazen de kiralanan bir salonda bayram namazlarını eda ediyorlardı. İş yerinden veya okuldan izin almak o zamanlar daha da güçtü. Belki de en çok onlar özlemini çekti 'eski bayramların'.

Artık bayramı kutlamak da yaşatmak da daha kolay. Elimizde bir sürü imkân var. Büyüklerimiz uzakta da olsa gelişen teknoloji sayesinde görüntülü konuşup onların gönüllerini alabiliyoruz. Sadece resimli mesaj göndermeyip hâl hatır sorarak sevdiklerimizle bayramlaşabiliyoruz.

'Nerde o eski bayramlar' sözünü çok duyarız. Hep bir sitemle bayramların eskisi gibi kutlanmadığından yakınırız. Fakat bayramları güzel yaşamak, özenmek, sevincimizi başkalarına aktarmak, kısacası o hasret çekilen eski bayramları yaşamak ve yaşatmak kendi elimizde. Başka bir ülkede yaşamak buna engel değil.

Vatanımızdan uzakta da olsak, yaşadığımız yerde arkadaşlarımızla ve tüm Müslüman kardeşlerimizle bayram heyecanının paylaşıyoruz. Hangi dilde kutlarsak kutlayalım, bayram sevinci gözlerden okunuyor.

YURTDIŞI VATANDAŐLAR BURS PROGRAMLARI

SENİNLEYİZ

YTB, burs programları ile **başarılı gençlerimizin**
çalışmalarını desteklemeye devam ediyor.

Başvuru Tarihleri ve Detaylı Bilgi İçin
<https://www.ytb.gov.tr/yvburslari/>

Yurtdışındaki Türk Çocuklarına **Türkçe**
Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Prof. Dr. Fuat Sezgin
Üstün Başarı Bursu

Lise Bitirme
Sınavı Başarı Bursu

Aile ve Sosyal Hizmetler
Alanlarında Uzmanlık Bursu

Tez ve Araştırma
Bursları

Hukuk Alanında
Araştırma ve Uzmanlık Bursu

TÜRK DİASPORASI

medya ödülleri

Online Başvuru:
basvuru.ytb.gov.tr

Detaylı Bilgi İçin:
www.ytb.gov.tr

i

Dosya Haber Kategorisi

Birincilik Ödülü: 10.000 TL
İkincilik Ödülü: 7.500 TL
Üçüncülük Ödülü: 5.000 TL

Fotoğraf Kategorisi

Birincilik Ödülü: 10.000 TL
İkincilik Ödülü: 7.500 TL
Üçüncülük Ödülü: 5.000 TL

Senaryo Kategorisi

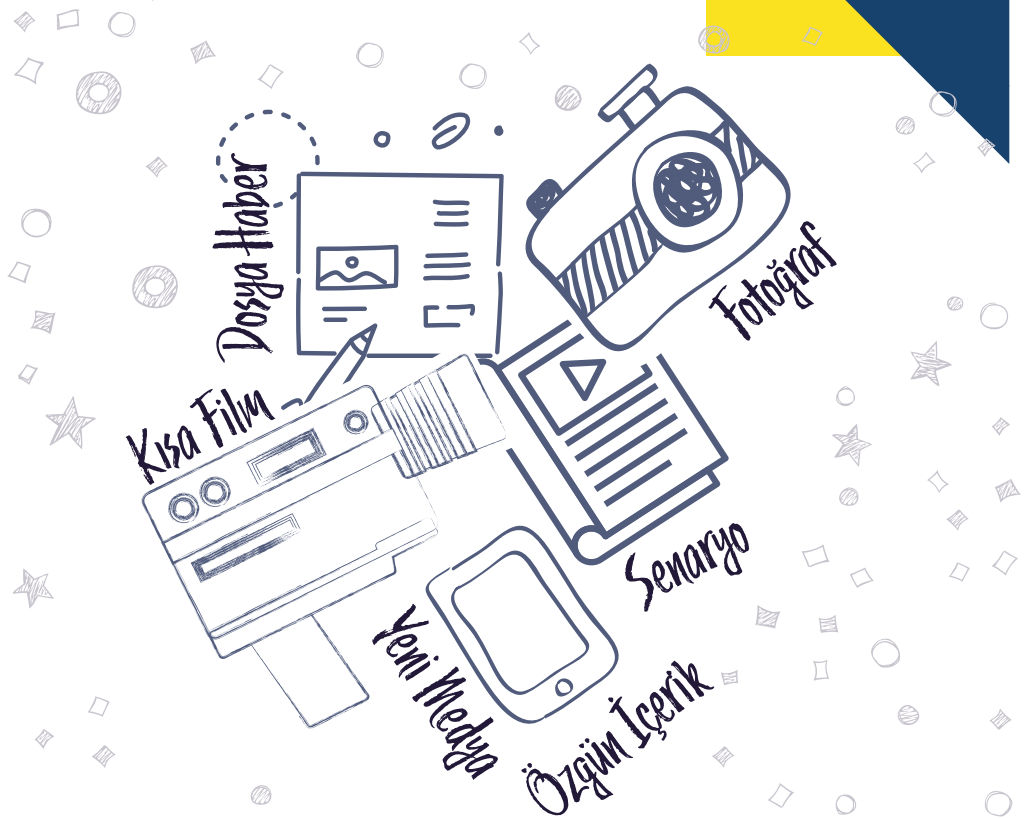
Birincilik Ödülü: 15.000 TL
İkincilik Ödülü: 10.000 TL
Üçüncülük Ödülü: 5.000 TL

Yeni Medya Özgün İçerik Kategorisi

Birincilik Ödülü: 10.000 TL
İkincilik Ödülü: 7.500 TL
Üçüncülük Ödülü: 5.000 TL

Kısa Film Kategorisi

Birincilik Ödülü: 25.000 TL
İkincilik Ödülü: 20.000 TL
Üçüncülük Ödülü: 15.000 TL

Yarışma; Dosya Haber Kategorisi Fotoğraf Kategorisi Kısa Film Kategorisi Senaryo Kategorisi Yeni Medya Özgün İçerik Kategorisi olmak üzere 5 ayrı kategoride gerçekleştirilecektir.

** Yarışma kapsamında yer alan her bir kategori için ayrı seçici kurul oluşturulacak ve tüm kategorilerde derece elde eden katılımcılara çeşitli ödüller takdim edilecektir.

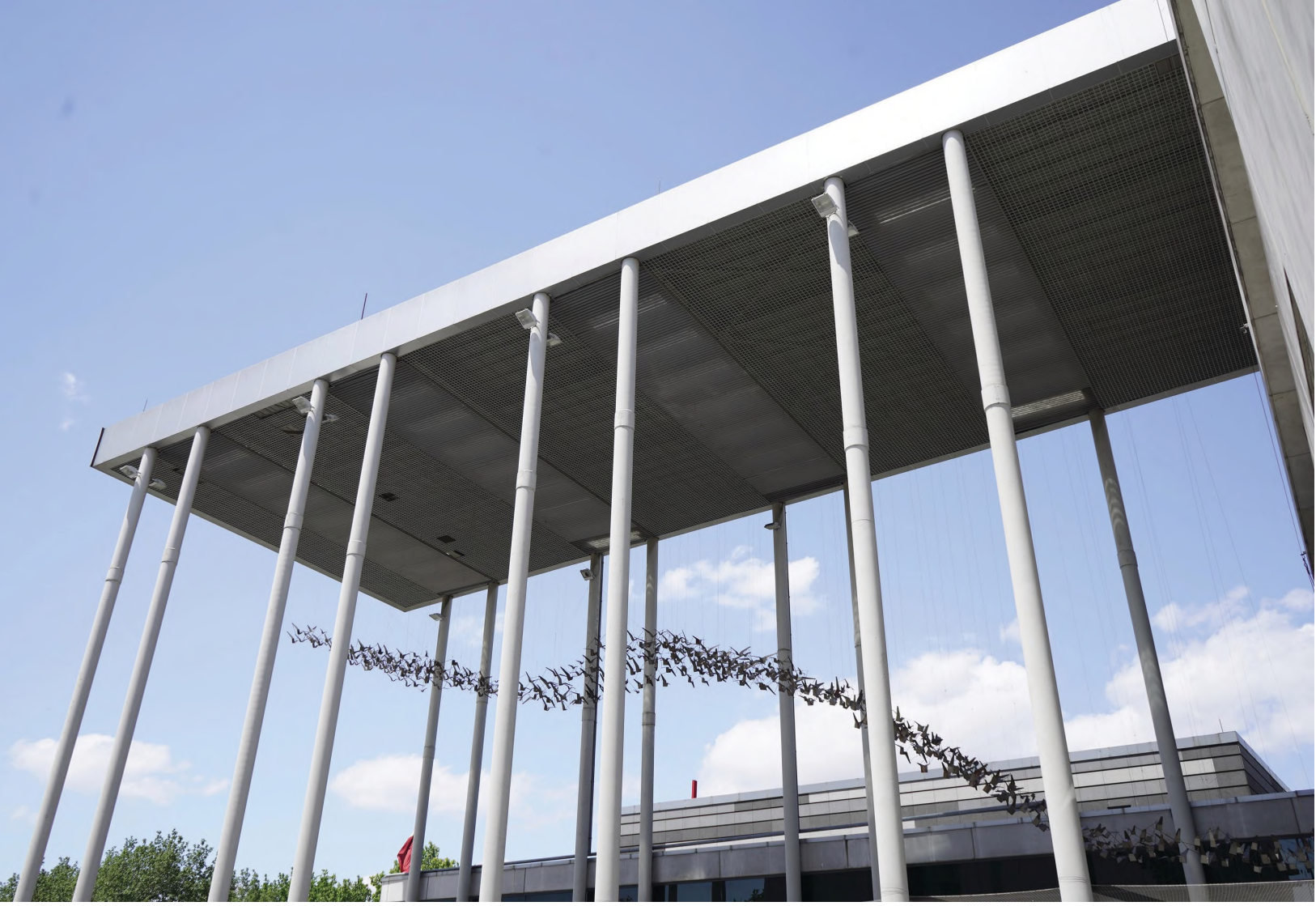

/yurtdisiturkler

ytb.gov.tr

“Bir gün eserin çekimini yapmaya gittiğimizde bir olay oldu. Orada Suriyeli bir aile vardı, yanımıza geldiler. Kuşlarla ilgili bana ardı ardına sorular sordu kadın. Açıkçası kuşlarla neden bu kadar ilgilendiğini merak ettim. Bu vesile ile hikâyesini konuştuk. 'Şu kuşlar gibi olmak istiyorum.' dedi, 'Başka da bir şey değil.' Ondan beni soru yağmuruna tutmuş. O anda gördüğü o havaya asılı, özgür hissetme ve umut hâli, onun hayatı boyunca sahip olmak istediği hâldi.”

Murmuration - Melek Zeynep BULUT

memleketim

Görüş, öneri ve yorumlarınız için

twitter.com/memleketimdergi

facebook.com/memleketimdergi

instagram.com/memleketimdergi